

GMINA RYMANÓW
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW

Tekst jednolity
Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego

Załącznik nr 1 do uchwały Nr ..... Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia ..... 2015 roku w sprawie uchwalenia Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Rymanów wraz z rysunkiem „Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego” stanowiącym załącznik nr 1A

Rymanów
2015 r.

GMINA RYMANÓW

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego

Załącznik nr 1 do uchwały Nr LV/554/14 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 czerwca 2014 roku w sprawie uchwalenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Rymanów wraz z rysunkiem „Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego” stanowiącym załączniki nr 1A

Rymanów, 2014 r.

ZESPÓŁ AUTORSKI STUDIUM:

Główny Projektant

mgr inż. arch. Marian Kopliński
(POIU Nr G-083/2002)

Zespół autorski

mgr inż. Maciej Smółka
mgr inż. Katarzyna Deptuła
mgr inż. Magdalena Klimek
mgr inż. Łukasz Szymański
mgr inż. Justyna Kucharewicz
mgr Szymon Truszczyński

Opracowanie wykonano w:

BDK-INPLUS Sp. z o.o.

10-686 Olsztyn
ul. Wilczyńskiego 25E/215
biuro@inplus.pl

Spis treści

I.	Wstęp	7
1.	Podstawa prawna opracowania	7
2.	Cel i zakres opracowania	7
3.	Forma opracowania.....	7
II.	Położenie i ogólna charakterystyka gminy	8
III.	Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego	12
1.	Struktura przyrodnicza oraz stan i funkcjonowanie środowiska naturalnego gminy	12
1.1	Regionalizacja fizycznogeograficzna gminy	12
1.2	Budowa geologiczna	12
1.3	Rzeźba terenu	13
1.4	Gleby	14
1.5	Wody powierzchniowe	15
1.6	Klimat.....	16
1.7	Flora.....	16
1.8	Fauna.....	17
2.	Obszary i obiekty objęte prawnymi formami ochrony przyrody	17
2.1	Obszar chronionego krajobrazu	18
2.1.1	..... Obszar chronionego krajobrazu „Beskid Niski”	18
2.2	Obszar Natura 2000	18
2.2.1	.....Obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) - Beskid Niski [PLB060002]	19
2.2.2	.....Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)	20
a.	Ladzin [PLH180038].....	20
b.	Rymanów [PLH180016]	20
c.	Ostoja Jaślińska [PLH180014]	21
d.	Wisłok środkowy z dopływami [PLH 18_21]	22
e.	Las Hrabeński [PLH180039]	22
2.3	Pomniki przyrody	22
3.	Obszary ochrony uzdrowiskowej.....	24
4.	Obszary prawnie chronione zlokalizowane w bliskim sąsiedztwie gminy Rymanów	26

5. Korytarz ekologiczny	26
6. Tereny zieleni urządzonej	27
7. Rolnicza przestrzeń produkcyjna	27
7.1 Użytkowanie gruntów	27
7.2 Gospodarka indywidualna	28
7.3 Ochrona gruntów rolnych	29
8. Leśna przestrzeń produkcyjna.....	29
IV. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków dóbr kultury współczesnej	30
1. Rys historyczny	30
2. Rejestr zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego.	33
3. Gminna ewidencja zabytków	34
4. Stanowiska archeologiczne.....	54
5. Strefy ochrony konserwatorskiej	69
V. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia	69
1. Demografia	69
1.1. Liczba ludności	69
1.2. Ruch naturalny	72
1.3. Migracje.....	74
1.4. Przyrost rzeczywisty	75
1.5. Struktura płci i wieku.....	76
1.6. Prognoza demograficzna gminy Rymanów.	79
1.7. Wykształcenie.....	82
2. Strefa gospodarcza	83
2.1. Pracujący.....	878
3. Sfera społeczna	90
3.1. Sytuacja mieszkaniowa	91
3.2. Oświata i wychowanie	91
3.2.1 Przedszkola	91
3.2.2 Szkoły podstawowe.....	91
3.2.3 Szkoły gimnazjalne	92
3.2.4 Szkoły średnie i ponadgimnazjalne.....	93
3.2.5 Uczelnie wyższe	93
3.2.6 Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	93

3.2.7 Kultura	94
3.2.8 Sport i rekreacja.....	95
VI. Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia oraz wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.....	95
1. Zagrożenia naturalne	95
1.1. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.....	95
1.2. Obszary predysponowane do występowania ruchów masowych ziemi	96
2. Zagrożenia antropogeniczne	96
2.1. Zanieczyszczenie gleb.....	96
2.2. Zanieczyszczenie powietrza	96
2.3. Zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych.....	97
2.4. Zagrożenie hałasem	97
2.5. Zagrożenie wibracjami.....	98
2.6. Zagrożenia związane z występowaniem infrastruktury technicznej.....	98
2.7. Zagrożenia związane z przewozem ładunków niebezpiecznych	98
VII. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy	99
VIII. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów.....	104
IX. Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych oraz stref uzdrowiskowych na podstawie przepisów odrębnych	107
X. Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.....	108
XI. Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych	109
1. Udokumentowane złoża kopalin.....	108
2. Wody podziemne	109
XII. Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych	109
XIII. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemu komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami	11011
1. Gminny system komunikacji	110
1.1. Infrastruktura drogowa	110
1.1.1 Droga krajowa i drogi wojewódzkie.....	111
1.1.2 Drogi powiatowe	111
1.1.3 Drogi gminne	112
1.2. Infrastruktura kolejowa.....	122

1.3. Infrastruktura lotnicza	122
1.4. Komunikacja autobusowa	122
1.5. Szlaki turystyczne	122
2. Gospodarka wodno-ściekowa.....	125
2.1. Zaopatrzenie w wodę.....	125
2.2. Kanalizacja sanitarna i deszczowa	128
3. Gospodarka odpadami.....	132
4. Elektroenergetyka.....	
4.1. Niekonwencjonalne źródła energii	133
5. Gazyfikacja	133
6. Telekomunikacja	134
XIV. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu	134
1. Gmina Rymanów w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego	1336
2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy	1366
3. Bilans terenów.....	1377
4. Uwarunkowania planistyczne	140
4.1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	140
4.2 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	140
4.3 Decyzje o warunkach zabudowy oraz decyzje o ustaleniu lokalizacja inwestycji celu publicznego.....	147
XV. Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony	149
XVI. Uwarunkowania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.....	150

I. WSTĘP

1. Podstawa prawna opracowania

Podstawę prawną wykonania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Rymanów stanowią:

- Uchwała nr XXXIV/354/09 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 listopada 2009 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów,
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zmianami),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. 2004 nr 118 poz. 1233).

2. Cel i zakres opracowania

Studium określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, a jego zawartość jest zgodna z zakresem przedmiotowym wskazanym w art. 10 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Przyjęte założenia strategicznych kierunków zagospodarowania przestrzennego służyć będą pomocą organom samorządowym gminy przy podejmowaniu wszelkich decyzji rozwojowych. Uchwalenie ww. dokumentu umożliwi organom samorządowym gminy sprawne zarządzanie, ponieważ:

studium jest najważniejszym materiałem źródłowym informacji koordynujących dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,

z uwagi na zawarty w opracowanym dokumencie szeroki zestaw informacji na temat środowiska, gospodarki i społeczności gminnej, może on być podstawą dla sporządzenia programów inwestycyjnych i gospodarczych w określonym czasie,

materiał zawarty w studium może być pomocą przy opracowaniu ofert dla potencjalnych inwestorów na obszarze gminy Rymanów.

3. Forma opracowania

Studium zostało sporządzone w formie tekstowej i graficznej. Dokument ten składa się z trzech części:

„Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego” – część tekstowa stanowiąca załącznik nr 1 wraz z rysunkami „Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego”, skala 1:10 000 w rozbiciu na poszczególne obręby geodezyjne, które stanowią załączniki 1A – 1Z;

„Kierunki zagospodarowania przestrzennego” – część tekstowa stanowiąca załącznik nr 2 wraz z rysunkami „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”, skala 1:10 000 w rozbiciu na poszczególne obręby geodezyjne, które stanowią załączniki 2A – 2Z;

„Synteza ustaleń projektu studium wraz z wpływem uwarunkowań na ustalenie kierunków”

Ponadto, część tekstowa studium została dodatkowo zilustrowana rysunkami (spis rysunków zamieszczony na końcu opracowania), które stanowią integralne części tekstu studium, a dodane zostały dla pełniejszego zobrazowania części tekstowej.

II. POŁOŻENIE I OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Rymanów położona jest w południowej części województwa podkarpackiego, w powiecie krośnieńskim. Graniczy z gminami:

Iwonicz – Zdrój i Miejsce Piastowe (od zachodu),
Dukla i Jaślicka (od zachodu i południa),
Komańcza (od południowego wschodu),
Zarszyn, Besko (od wschodu),
Haczów (od północy).

Pod względem geograficznym gmina mieści się w Karpatach Zewnętrznych i znajduje się w widłach rzek Wisłok i Tabor. Powierzchnia gminy wynosi 166,63 km², co stanowi 18% powierzchni powiatu krośnieńskiego i ok. 0,9 % powierzchni województwa podkarpackiego. W roku 2012 liczba ludności gminy wynosiła 15 983 osób.

Obraz 1 - Położenie gminy Rymanów na tle województwa podkarpackiego i powiatu krośnieńskiego

Lokalizacja gminy Rymanów

Źródło www.gminypolskie.pl

W granicach gminy Rymanów znajdują się następujące miejscowości:

Bałucianka – położona na południowym stoku pasma Przymiarki w dolinie Bałuciańskiego Potoku. Wieś dawniej łemkowsko – polska wymieniana w dokumentach z 1470 roku. Wówczas nazywała się Bałutowa, natomiast u schyłku XVI stulecia miejscowość zaczęto nazywać Bałucianką.

Bzianka – to stara osada nadana przez Władysława Jagiełłę w 1419 roku Mikołajowi Pelwelskiemu z licznymi jeziorami, bagnami, sadzawkami, po których dziś nie ma śladu. Położona jest w północnej rubieży gminy, w Dolinie Wisłoka.

Głębokie – przed 1445 rokiem, wieś lokowana była w dolinie Potoku Głębokie, będącego dopływem Wisłoka. W tym czasie nazywała się Pawłowa Wola, a później też Głęboka Wola. Nazwa Głębokie ustaliła się w XVII wieku. Miejscowość położona jest na południowy zachód od Sieniawy.

Klimkówka – miejscowość istniała już prawdopodobnie w XIV wieku, chociaż najstarszy dokument pochodzi z 1437 roku. Osada założona została na prawie niemieckim. Wieś położona jest na zachód od miasta i północny zachód od uzdrowiska. Ciągnie się wzdłuż

drogi Rymanów – Iwonicz oraz na południe doliny potoku Klimkówka, aż po las u stóp Suchej Góry.

Królik Polski – wieś założona w 1389 roku na prawie magdeburskim. Pierwotnie nazywana Johanowa, prawdopodobnie od imienia zasadzcy. W czasach panowania Władysława Jagiełły przeszła na własność biskupa Janusza z Lubienia pod nazwą Królikowa. W XVI wieku na południe od wsi powstała druga osada lokowana na prawie wołoskim, Królik Wołoski. Od tego czasu dla odróżnienia wieś nosi nazwę Królik Polski. Wieś położona jest w dolinie rzeki Tabor w odległości 5 km od uzdrowiska.

Królik Wołoski – nieistniejąca wieś w górnej części doliny potoku Tabor, na południe od Rymanowa, obecnie część wsi Królik Polski. Dawniej była to wieś łemkowska, została wysiedlona w 1947 roku w czasie Akcji Wisła. Od tego czasu pozostaje niezamieszkała.

Ladzin – położony jest 2 km na północ od miasta w dolinie Taboru. Jest osadą historyczną z racji swego istnienia. Występuje w dokumentach księcia Władysława Opolczyka, założyciela miasta Rymanów 1376 roku wraz z osadą Cisną. W dokumentach z 1504 roku występuje pod nazwą Ladzina, a w 1518 roku, jako Hiadina. Przez wieki osada dzieliła losy miasta, w skład dóbr, którego wchodziła. Obecnie stopniowo wchłaniana przez miasto.

Deszno – dawna wieś w gminie Rymanów. Od 1996 roku część uzdrowiska Rymanów Zdrój. Położona w dolinie rzeki Tabor na południe od Rymanowa Zdroju.

Łazy – mała wioska położona na północny wschód od miasta. Jedna z nielicznych miejscowości, gdzie zachowała się spora część starej zabudowy. Miejscowość zamieszkują osoby przeważnie starsze. Występuje tu dość dużo opuszczonych domów, kontrastujących z pięknie wystrojonymi i zadbanymi domami.

Milcza – jedna z najstarszych wsi gminy Rymanów. Powstała w 1553 roku. Największy rozwój miejscowości związany jest z zbudowaniem na początku XIX wieku kolei żelaznej Jasło-Zagórz. W ostatnich latach miejscowość znacznie się rozbudowała. Wzniesiono nowy kościół, dom ludowy i szkołę.

Posada Górna – leży między miastem, a uzdrowiskiem w dolinie Taboru. Najstarszy dokument o miejscowości pochodzi z 1552 roku. Osada została założona na prawie niemieckim. Na gruntach miejscowości, w znacznej części powstało uzdrowisko Rymanów Zdrój.

Puławy – osada lokowana była w 1572 roku obok hutniczej osady Hamry, która stanowiła później przysiółek Puław. Wieś Puławy dzieliła się dawniej na Dolne i Górne. Zamieszkiwana była głównie przez Łemków, obok których mieszkali Polacy, Żydzi i dwie rodziny cygańskie. Dolne Puławy ciągnęły się od doliny Wisłoka, na wschód do miejsca, gdzie dziś kończy się zabudowa. Puławy, zaludnione obecnie przez repatriantów polskich z Zaolzia, są nowoczesnie zagospodarowane i spełniają warunki miejscowości letniskowej. Leżą przy szlaku czerwonym z Rymanowa Zdroju do Komańczy.

Rudawka Rymanowska – Osada założona na prawie wołoskim przed 1589 rokiem. Miejscowość przez cały czas należała do dóbr rymanowskich. Początkiem naszego stulecia w Rudawce Rymanowskiej odkryto złoża ropy naftowej. Powstała tu do dziś istniejąca kopalnia. Wieś zamieszkiwana była przez Łemków. Rudawka jest miejscowością potencjalnie uzdrowską. Obecnie znajdują się tu ośrodki kolonijne i domki campingowe oraz małe osiedle mieszkalne Instytutu Zootechniki PIB Odrzechowa Sp. z o.o..

Rymanów – Rymanów leży na niewysokim wzgórzu o wysokości 352 m n.p.m. w dolinie rzeki Tabor, lewobrzeżnego dopływu Wisłoka w Kotlinie Sieniawsko – Rymanowskiej, stanowiącej część tzw. Dołów Jasielsko – Sanockich, wciśniętych między pagórkami Pogórza Karpackiego i Beskidu Niskiego. Miasto zostało lokowane 15 marca 1376 roku na prawie magdeburskim przez Władysława Opolczyka. Obecny Rymanów

zmieniał swoją nazwę kilkakrotnie. Najpierw była to Ladisslavia, kolejna Laslaw. Od początku istnienia, aż do II wojny światowej Rymanów był własnością prywatną. Należał do zamożnych i sławnych rodów: Gorajskich herbu Korczak, Sienieńskich herbu Dębno, Skórskich i Potockich herbu Pilawa. Miasto leżące na uczęszczanym „trakcie węgierskim” szybko stało się ośrodkiem handlowym a miejscowi rzemieślnicy uzyskiwali liczne przywileje. Zamieszkiwała je ludność głównie pochodzenia polskiego i żydowskiego. Od czasu zakończenia II wojny światowej Rymanów systematycznie rozwija się .

Rymanów Zdrój – położony jest o 4 km na południe od Rymanowa w malowniczej dolinie Taboru, wśród gór zwanymi Wzgórzami Rymanowskimi. Uzdrowisko leży na pograniczu dwóch różniących się krajobrazowo mezoregionów karpackich: Beskidu Niskiego i Pogórza Bukowskiego, w dolnie rzeki Tabor i jej prawego dopływu – Czarnego Potoku. Odkrycie źródeł mineralnych w 1876 roku dało początek dziejom Rymanowa Zdroju. Nie było wówczas na terenie dzisiejszego uzdrowiska prawie żadnej zabudowy, z wyjątkiem kilkunastu domów gospodarczych. Założycielem uzdrowiska był Stanisław hrabia Potocki. Znaczący udział w jego rozwoju miała jego żona Anna z Działyńskich Potocka. Potoccy weszli w posiadanie terenów, na których odkryto źródła. Wkrótce zostały wybudowane łaźienki, zakład kąpielowy, pijalnia, restauracja i kilka willi. Niestety kolejne lata dla uzdrowiska były okresem klęski. Liczne pożary paliły drewnianą zabudowę, zaś I wojna światowa dopełniła dzieła zniszczenia. Rymanów Zdrój odbudowano po zakończeniu wojny i zaczął przyjmować ponownie kuracjuszy, dzięki ogromnemu wysiłkowi kolejnego właściciela Jana hrabiego Potockiego. Tragiczne wydarzenia II wojny światowej, a zwłaszcza przechodzący front, spowodowały powtórny dewastację uzdrowiska. Po zakończeniu wojny odbudowano niektóre obiekty uzdrowiskowe, odrestaurowano pensjonaty. Powstały też nowe sanatoria, kąpielisko i wyciąg narciarski. Rymanów Zdrój istnieje faktycznie od 1876 roku, jednak dopiero w 1996 roku, w stu dwudziestą rocznicę odkrycia źródeł mineralnych, utworzono wieś Rymanów Zdrój, posiadającą status uzdrowiska.

Sieniawa – Sieniawa założona przed rokiem 1438, określana była wtedy i wiek później, jako Siniwa. Od roku 1589 występuje w dokumentach pod nazwą Sieniawa. Sieniawa odległa na wschód o 4 km od miasta Rymanów położona jest na lewym orograficznie brzegu Wisłoka, nad głębokimi jarami, a w części dziś również nad zalewem.

Wisłoczek – jest to stara osada, pierwotnie lokowana na prawie niemieckim w XIV wieku. Nazywała się wówczas Międzyrzecze. W XV wieku wieś przeniesiona została na prawo wołoskie. Wisłoczek leży na południowym – wschodzie od Rymanowa Zdroju w odległości 5 km. Miejscowość położona jest w dolinie potoku o tej samej nazwie, będącego dopływem Wisłoka.

Wróblík Królewski – Wróblík Królewski wymieniony po raz pierwszy w XV wieku, określany był, jako Targowice lub Wróblík. Zapewne początkowo stanowił jedną wieś z sąsiednim Wróblikiem Szlacheckim. Wieś aż do pierwszego rozbioru stanowiła własność królewską i zarządzana była przez starostów sanockich. Miejscowość często bywała w zastawie lub w dzierżawie. Wieś znajdująca się na terenie Dołów Jasielsko – Sanockich, leży u ujścia potoku Flora do Taboru.

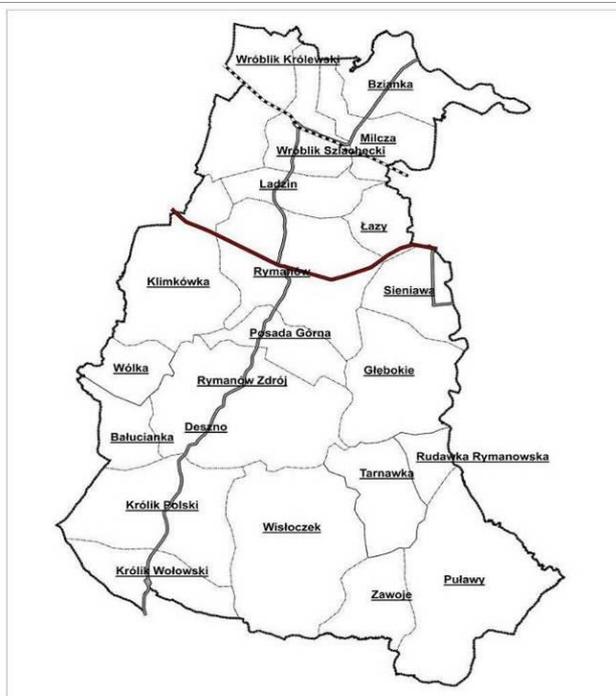
Wróblík Szlachecki – najstarsze dokumenty o osadzie pochodzą z 1494 roku, wtedy wieś nazywała się Targowiska, a w 1518 roku Targowce. W okresie późniejszym miejscowość określana już, jako Wróblík, a z czasem Wróblík Szlachecki. Wieś zamieszkiwali Łemkowie, wraz z położonymi na Pogórzu Strzyżowskim czterema wioskami łemkowskimi. Po wybudowaniu linii kolejowej w ubiegłym wieku miejscowość stanowiła stację załadunkową ropy naftowej z okolicznych kopalń. Wieś znajduje się

zaledwie 4 km od Rymanowa. Położona jest w dolinie Taboru, tu lokalnie zwanego Morawą lub Morwą.

Zmysłówka – mała wioska położona na północny - wschód od Rymanowa, tuż przy granicy miasta. Dawniej istniała, jako przysiółek, obecnie stanowi oddzielne sołectwo. W miejscowości zachowała się stara zabudowa.

Dokładną lokalizację poszczególnych miejscowości gminy Rymanów wskazuje obraz 2.
Obraz 2 Miejscowości w gminie Rymanów

Źródło: Opracowanie własne

Miasto Rymanów, stanowiące siedzibę gminy, oddalone jest o 15 km od Krosna. W centrum gminy krzyżują się ważne dla kraju arterie komunikacyjne (droga krajowa 28 Wadowice – Przemyśl – Medyka oraz drogi wojewódzkie : nr. 887 Brzozów – Rymanów - Daliowa, nr. 889 Sieniawa- Bukowsko- Szczawne). Układ komunikacyjny uzupełniony jest przez linię kolejową Stróże – Jasło – Krosno – Sanok – Zagórz, ze stacją osobowo – towarową we Wróbliku Szlacheckim, oddalonym od Rymanowa o 5 km.

Gmina Rymanów wyróżnia się specyficznym mikroklimatem i atrakcyjnym położeniem. Oferuje szeroki wachlarz usług sanatoryjnych, atrakcyjną ofertę usług turystycznych i kulturalnych. Ze względu na liczne walory przyrodnicze i uzdrowiskowe, gmina pełni funkcję jednostki typowo uzdrowiskowo - turystycznej o charakterze wypoczynkowym i zdrowotnym. Poprzez wykorzystanie potencjału, gmina w dalszym ciągu może rozwijać się w tym kierunku.

III. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO, W TYM STANU ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

1. Struktura przyrodnicza oraz stan i funkcjonowanie środowiska naturalnego gminy

1.1 Regionalizacja fizycznogeograficzna gminy

Gmina Rymanów położona jest w południowej części województwa podkarpackiego. Od północy graniczy z gminą Haczów, od wschodu z gminami: Besko, Zarszyn i Bukowsko, od południa z gminą Dukla, Jaśliska i Komańcza, a od zachodu z gminą Miejsce Piastowe i Iwonicz Zdrój. Obszar gminy znajduje się w obrębie makroregionu Karpat Zachodnich, a dokładniej w obrębie mezoregionów: Beskidów i Pogórza Bukowskiego oraz Kotliny Jasielsko – Krośnieńskiej. Południowa część gminy leży w obrębie Beskidu Niskiego, stanowiącego jeden z regionów Beskidów. Beskid Niski rozciąga się od Bramy Tylickiej na zachodzie, po Przełęcz Łupkowską na wschodzie. Ku północy Beskid Niski opada stopniem, wyznaczając jednocześnie południową granicę Pogórza – a dokładniej Dołów Jasielsko Sanockich, obejmujących północną część gminy Rymanów. Region ten powstał w obrębie mało odpornych warstw krosnieńskich, stanowiących zachodnią część obniżenia tektonicznego, tzw. centralnej depresji karpackiej. Tworzy go ciąg większych i mniejszych kotlin, rozdzielonych przez niskie pogórza, który jest drenowany przez rzeki płynące z Beskidu Niskiego.

1.2 Budowa geologiczna

W podziale geologicznym gmina Rymanów znajduje się w obrębie Karpat Wschodnich, stanowiących fragment łuku karpackiego. Region zbudowany jest ze skał osadowych, tzw. fliszu: naprzemiennie występujących piaskowców, łupków i zlepieńców. Osady fliszowe osadzały się w okresie kredowo – paleogeńskim. Podłożem utworów fliszowych są osady paleozoiczno- mezozoiczne.

Gmina położona jest w obrębie tzw. Fałdu Iwonicza- Rymanowa, który jest pierwszym od południa liczącym się fałdem centralnej depresji karpackiej. Fałd ten ciągnie się na długość 40 km, licząc od Żmigrodu (na zachodzie), aż poza doliny Wisłoka. Najbardziej wyniesiona część fałdu znajduje się w rejonie Lubatówki i biegnie przez Iwonicz Zdrój, Klimkówkę, Rymanów Zdrój, aż do Rudawki Rymanowskiej. W tej części fałdu na powierzchni występują otwory eocenu środkowego i dolnego, aż do III łupków pstrych. Pod względem tektonicznym, fałd Iwonicza Zdroju stanowi wyniesienie pocięte uskokami poprzecznymi na bloki o północnym skrzydle złuskowanym, a południowym, łagodniejszym i pełnym. Fałd Iwonicza - Rymanowa budują następujące utwory:

- warstwy krosnieńskie – kompleks piaskowo- łupkowy, gdzie w górnej części przeważają łupki, a w dolnej piaskowce;
- warstwy przejściowe – łupki ciemno – szare z wkładkami piaskowców wapnistych, miąższość do 200 m- eocen górny;
- łupki menilitowe – ciemne łupki bitumiczne – miąższość do 200 m – eocen górny

- seria globigerynowa - szare, różno ziarniste piaskowce, w górnej części łupki, miąższość do 150 m – eocen górny
  - I pstre łupki - łupki szaro – zielone i czerwone, miąższość do 150 m – eocen środkowy;
  - I piaskowiec ciężkowicki – piaskowce różno ziarniste o lepszczu kwarcowym, miąższość do 80 m – eocen dolny;
  - II pstre łupki - łupki szare, zielone i czerwone, miąższość do 15 m - eocen dolny;
  - II piaskowiec ciężkowicki – piaskowce różno ziarniste, miąższość do 90 m – eocen dolny

1.3 Rzeźba terenu

Gmina Rymanów położona jest na terenie Dołów Jasielsko-Sanockich oraz Beskidu Niskiego, w jego części zwanej Wzgórzami Rymanowskimi i Pasem Bukowicy (w obrębie gminy leży niewielka, zachodnia część miejscowości Puławy). Tereny Dołów Jasielsko-Sanockich stanowią szerokie obniżenie między Beskidem Niskim a Pogórzem Strzyżowsko-Dynowskim i znajdują się na wysokości ok. 280 – 350 m n.p.m. Przeważają tu tereny płaskie lub lekko pofalowane, dlatego też cały obszar zajęty jest pod osadnictwo.

Na południu część beskidzką tworzą tzw. Wzgórze Rymanowskie, obejmujące wzniesienia tj., Suchej Góry (611 m), Kopca (635 m), Kopy (640 m) i Działu nad Desznem (673 m) oraz fragmenty pasm Jawornika (761 m) i Bukowicy (776 m).

Gmina Rymanów jest obszarem o bardzo zróżnicowanym urzeźbieniu, które uwarunkowane jest procesami morfologicznymi, geologicznymi oraz odpornością skał budujących teren. Rzeźbę terenu gminy Rymanów formują wydzielone jednostki morfologiczne:

- **Beskid Dukielski**, który charakteryzuje się występowaniem monoklinalnych grzbietów górskich. Stoki grzbietów są strome często poprzecinane siecią dolin.
- **Beskid Rymanowski**, który charakteryzuje się występowaniem szerokich, kopulastych pasm o przebiegu południowo-wschodnim i północno-zachodnim. Obszar Beskidu Rymanowskiego jest mocno urzeźbiony o mocno zróżnicowanych nachyleniach. Na osiach grzbietów zaznaczają się wyraźne zróżnicowania wierzchowinowe na wysokości 350 – 400 m n.p.m. Stoki wzniesień przecięte są gęstą siecią dolin potoków.

Na terenie Beskidu Dukielskiego i Rymanowskiego można wyróżnić:

- Zrównania wierzchowinowe, które występują w rejonach wierzchołkowych wzniesień o wysokości 650 – 750 m lub 400 – 500 m n.p.m. Charakteryzuje je niewielkie nachylenie (8%) oraz niewielkie zróżnicowanie rzeźby terenu.
- Stoki wzniesień, stanowiące najbardziej urozmaiconą i nachyloną część terenów gminy. W obrębie stoków spadki są zróżnicowane i wahają się w granicach 8-20%, a miejscami dochodzą nawet do 30%. W granicach wzniesień można lokalnie zauważyć ruchy masowe w postaci splezywań i suwów, rzadziej osuwisk.

- Doliny zboczowe, charakteryzujące się stromymi zboczami o wysokości od 2 do 30 m. Są to formy V- kształtne.
- Doliny nieckowate, stanowiące formy o łagodnych zboczach i płaskich, często podmokłych dnach. U wylotu dolin materiał transportowany przez potoki utworzył stożki napływowe.
- Obniżenie Sieniawskie – tworzy go obniżenie pomiędzy grzbieciami Beskidu Rymanowskiego, a przebieg dopasowany jest do przebiegu grzbiecików (NE-SW), stanowi ono rozległą równinę, z której wystają niewielkiej wysokości fliszowe ostańce. Obniżenie rozcina głębokim wąwozem przełomowym dolina rzeki Wisłok i erozyjnie do niej dopasowujące się doliny potoku Głębokiego.
- Równinę Beska – tworzy ją rozległa, płaska, w części podmokła równina, która stanowi fragment Dołów Jasielsko- Sanockich. Równina ta występuje w północnej części gminy.
- Doliny rzek Wisłok i Tabor – stanowią decydujący element rzeźby, który wpływa bezpośrednio na ukształtowanie terenu.

Dolina rzeki Wisłok ma charakter przełomowy, tworząc jar o głębokości 25-45 metrów. Jej szerokość waha się od 40 do 450 m, co uzależnione jest od odporności skał. W obrębie doliny rzeki Wisłok wyróżniają się następujące formy morfologiczne:

- terasa zalewowa – obejmuje niewielkie fragmenty terenu przylegające do koryta rzeczno-ego. Wyniesiona jest ok. 2 metry nad średni stan wody w rzece,
- terasa nadzalewowa – wyniesiona jest 4-7 metry nad średni stan wody w rzece. W tej formie morfologicznej nachylenia są niewielkie i dochodzą do 5%,
- terasa wysoka – stanowi rozległą, płaską powierzchnię, gdzie występuje niewielki spadek terenu (2-5%). Wzniesiona jest od 7 do 25 metrów nad średni stan wody. Powierzchnia terasy wysokiej poroździelana jest dolinami dopływów Wisłoka.

Źródłiskowy odcinek doliny rzeki Tabor przyjmuje charakter doliny V-kształtnej, natomiast w dalszej części w okolicach Królika Polskiego, Deszna, Rymanowa, zbocza doliny są dość strome, a dno płaskie i starasowane. W dolnej części Rymanowa, na obszarze Dołów Jasielsko- Sanockich, rzeka Tabor znacznie zmniejsza spadek i meandrując płynie szeroką doliną.

Występujące na terenie gminy formy morfologiczne tj. Obniżenie Sieniawskie, Równina Beska oraz stoki Beskidu Rymanowskiego, tworzą korzystne warunki do zagospodarowania.

1.4 Gleby

Na obszarze gminy Rymanów wyróżniają się następujące gleby:

- gleby brunatne (właściwe, wylugowane, kwaśne), rędziny (brunatne, deluwialne) – wykształciły się z utworów zboczowych, gliniastych i pyłowych oraz utworów fliszowych. Są to gleby charakteryzujące się dobrymi właściwościami fizykomechanicznymi. Ich przydatność rolnicza uwarunkowana jest rzeźbą terenu. Gleby występujące na obszarach typowo górskich są wymywane i namyte, rzadko przydatne do uprawy ornej. Zdecydowana większość gruntów wykorzystywana jest, jako trwałe łąki i pastwiska.
- gleby biellicowe i pseudobiellicowe – występują na Równinie Beska, w północnej części gminy. Wyróżniają się średnią zasobnością składników pokarmowych i odznaczają się dobrą oraz średnią przydatnością rolniczą.

- gleby mułowo – torfowe, aluwialno-deluwialne mady rzeczne, których występowanie związane jest z obecnością dolin rzek. Gleby tego typu, z uwagi na dużą wilgotność, wyklucza się z rolniczego użytkowania.

Najlepsze gleby, występujące na terenie gminy zaliczane są do III klasy bonitacyjnej. Występują one w dolinnej części gminy, głównie we wsiach: Bzianka, Wróblak Królewski i Milcza. W kierunku południowym wyraźnie pogarsza się jakość gruntów, czego skutkiem jest coraz mniejsza możliwość uprawy rolnej. Na krańcach gminy, w miejscowościach Tarnawka, Zawoje, Rudawka Rymanowska, Wołuszowa prawie nie występują grunty orne. Przeważają tu typowe pastwiska górskie.

Na obszarach leśnych występują głównie gleby brunatne, które zajmują 95,19% powierzchni leśnej. Pozostałe typy gleb zajmują jedynie 4,81%. Gleby brunatne i płowe występują na stokach o ułatwionym odpływie wód powierzchniowych, mady – w dolinach rzek i potoków.

1.5 Wody powierzchniowe

Główną rzeką omawianego obszaru jest lewy dopływ Wisłoka – Tabor (ciek I rzędu – Wisła, ciek II rzędu – San, Wisłoka, ciek III rzędu – Wisłok), który w swym dolnym biegu jest również zwany Morwą. Całkowita długość rzeki równa jest 27,9 km, a powierzchnia dorzecza 109,2 km², średni spadek 8,4%. Rzeką ta bierze swój początek na północnym skłonie Przełęczy Szklarskiej. Natomiast rzeka Wisłok bierze swój początek na zboczach Kanasiówki, a na teren gminy wpływa w okolicach nieistniejącej wsi Wernejówka. Do Sieniawy Wisłok jest rzeką górską, z wartkim biegiem, skalistym podłożem i licznymi przełomami. Czystość i dostępność rzeki tworzą idealne warunki do kąpieli na całej długości rzeki do Sieniawy. W Sieniawie charakter rzeki zmienia się za sprawą zapory wodnej, która spiętrza wody, tworząc sztuczny zbiornik Besko.

Rzeką Wisłok wytworzyła kilka przełomów strukturalnych poniżej Wisłoka Wielkiego, Wernejówki, Puław Dolnych, Rudawki Rymanowskiej. Powstały wspaniałe wodospady na jej dopływach, w tym najbardziej znany – w miejscowości Wisłoczek.

Zbiornik Besko przerywa ciągłość rzeki i diametralnie zmienia krajobraz. Poniżej zapory w kierunku północnym rzeka tworzy urokliwą dolinę zwaną Jarem Wisłoka. Na odcinku kilku kilometrów do miejscowości Besko rzekę otaczają pionowe ściany zboczy porośnięte drzewami.

Sieć rzeczna w obrębie gminy, oprócz rzek Tabor i Wisłok, tworzą: Wisłoczek, Bałucianka, Średnia, Flora, Pielnica, Potok Polański. Rzeki te odwadniają Beskid Niski i mają typowy, odcinkowy układ. W górnych odcinkach ich doliny charakteryzują znaczne spadki, a koryta głęboko wcięte w skalne podłoże tworzą charakterystyczne berda z niewielkimi odsypami kamieńca. Szerokości dolin są niewielkie, a ich dna płaskie i szerokie, utworzone w obrębie nagromadzenia żwiru i piasku nabierają znaczenia surowcowego.

Na terenie gminy śródlądowe wody stojące reprezentowane są przede wszystkim przez zbiornik zaporowy Besko. Poza tym spotykane są nieliczne oczka wodne i hodowlane stawy rybne: stawy w Bartoszowie, hodowla pstrągów i karpia - gospodarstwo rybne „Wisłok” w Sieniawie. W Sieniawie również wybudowana jest zapora wodna, o wys. 38 m, która spiętrza wody tworząc sztuczny zbiornik o pow. ok. 2 km². Zbiornik ten utworzono w celach retencyjnych.

Zbiornik Besko umiejscowiony jest na 172,8 kilometrze rzeki Wisłok w miejscowości Sieniawa. Eksploatacja zbiornika rozpoczęła się w 1978 roku. Podstawowym zadaniem zbiornika Besko jest:

- ochrona przed powodzią doliny rzeki Wisłok poniżej zapory,

- zapewnienie poboru wody bezpośrednio ze zbiornika na potrzeby komunalne wodociągu grupowego przez Zakład Uzdatniania Wody w Sieniawie,
- wyrównanie przepływów na rzece Wisłok poniżej zapory, w celu zapewnienia przepływu nienaruszalnego oraz przepływu umożliwiającego pokrycie potrzeb użytkowników poniżej zapory,
- pobór wody na potrzeby produkcji narybku oraz hodowli ryb,
- pobór wody dla celów energetycznych.

Zlewnia zbiornika ma charakter rolniczy i silnie rozwiniętą gospodarkę leśną. Wokół zlewni występuje słabo wykształcona zabudowa rekreacyjna, głównie w Rudawce Rymanowskiej.

1.6 Klimat

Klimat Gminy Rymanów uwarunkowany jest wieloma czynnikami, z których najważniejszą rolę odgrywają: położenie geograficzne, napływające masy powietrza, ukształtowanie powierzchni.

Gmina Rymanów według podziału klimatycznego Polski E. Romera, leży w strefie klimatów górskich i podgórskich w Krainie Beskidu Wschodniego, a według Gumińskiego na pograniczu dzielnicy podkarpackiej oraz dzielnicy karpackiej. Klimat Beskidu Niskiego i Bieszczadów Zachodnich, kształtowany jest głównie przez masy powietrza morskiego (63% dni w roku) i powietrza polarno - kontynentalnego (26% dni w roku). Każda z tych mas posiada odmienną charakterystykę meteorologiczną i kształtuje odmienny typ pogody.

Przewodnym i kompleksowym wskaźnikiem zróżnicowania stosunków klimatycznych jest tu średnia temperatura roczna, która wynosi 6,5°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, najzimniejszym - luty. Najwyższą temperaturę zanotowano w czerwcu (32,4°C), najniższą w marcu (-32,9°C). Opad średnioroczny wynosi 816,6 mm. W przebiegu rocznym maksimum przypada na miesiące lipiec - 121,5 mm i sierpień 118,6 mm, minimum na styczeń. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio przez 90 dni w roku, maksymalna jej grubość przypada na luty. Najpiękniejszymi miesiącami w roku są wrzesień i październik, wtedy w górach panuje złota, polska jesień, z małą ilością opadów i największą ilością dni pogodnych. W chłodnej porze roku wieją tu wiatry fenowe zwane rymanowskimi. Okres wegetacji trwa około 200 – 220 dni.

1.7 Flora

Szata roślinna Gminy Rymanów ukształtowała się w wyniku długotrwałego oddziaływania klimatu, podłoża skalnego i gospodarki człowieka. Śledząc rozwój tutejszej flory od plejstocenu zauważa się zmiany w składzie gatunkowym drzewostanów oraz zmiany w przebiegu górnej granicy lasu.

Dominującym typem siedliskowym jest las górski (95%) i las wyżynny (5%). Lasy te należą do I grupy ochronnej, z czego lasy glebochronne stanowią 1,95%, wodochronne – 82,5%, uzdrowiskowo-klimatyczne 6,4% i lasy masowego wypoczynku i turystyki 9,2%.

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w gminie Rymanów wynosi 6 102,6 ha (36,3%). Ponad 50% powierzchni gminy zajmują lasy o dominującym drzewostanie buku (31,4%), jodły (27,3%), sosny (24%) z domieszką świerków i modrzewi. W drzewostanach bukowo-jodłowych prowadzona jest przez Nadleśnictwo Rymanów

gospodarka leśna na zasadach zachowania lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz równowagę. Szczególną ochroną objęte są obszary dwóch rezerwatów tj. "Źródlika Jasiołki" i "Bukowica". Obszary chronionego krajobrazu Beskidu Niskiego zajmują ponad 60% powierzchni gminy, a zgrupowane są głównie w jej południowej części z centralną miejscowością Rymanów Zdrój, położoną 4 km na południe od Rymanowa, przy drodze krajowej nr 28.

1.8 Fauna

Świat zwierzęcy regionu jest charakterystyczny dla całego Beskidu Niskiego. Wśród większych drapieżników wymienia się, pojawiającego się sporadycznie: niedźwiedzia brunatnego i wilka.

Lasy, powszechnie występujące w gminie Rymanów są ostoją licznej i różnorodnej fauny. Oprócz dużych i okazałych zwierząt, tj. jelenie, sarny, dziki, spotkać tu można wiele gatunków drobnych ssaków, ptaków, gadów, płazów a także owadów i innych bezkręgowców.

Bogaty świat płazów tworzą gatunki salamandry, traszki karpackiej. Wśród gadów najczęściej występującymi gatunkami są żmija zygzakowata, zaskroniec. Na terenie uzdrowiska, w pobliżu Czarnego Potoku zlokalizowany jest Punkt Czynnej Ochrony Płazów.

Wśród awifauny najczęściej występującym gatunkiem jest bocian czarny, a nad potokami spotkać można pliszki górskie i pluszcze. Ponadto powszechnie występującymi przedstawicielami ptaków w dolinie rzek są kaczki krzyżówki.

Cieki wodne są miejscem bytowania wielu gatunków ryb. W rzece Wisłok stwierdzono występowanie 26 gatunków ryb, z czego 18 z rodziny karpowatych. Najliczniej łowiono ukleję, świnkę, płoć, klenia, brzanę i okonia. W dolinie rzeki Wisłok również zwierzęta lądowe znajdują dogodnie siedliska. Oprócz wyżej wspomnianych występują tu także wydry i bobry. Wśród ptaków spotkać można orlika krzykliwego i puchacza, a sporadycznie orły przednie i puszczyka uralskiego. Na obszarach łąkowych licznie występuje myszołów zwyczajny.

2. Obszary i obiekty objęte prawnymi formami ochrony przyrody

Gmina Rymanów należy do cennych przyrodniczo terenów województwa podkarpackiego. Teren gminy odznacza się, bowiem szczególnie wysokimi walorami środowiska naturalnego, dysponuje dużym potencjałem zasobów przyrodniczych i geograficznych. Istotnym elementem krajobrazu podkarpackiej gminy są tereny chronione. Na terenie gminy Rymanów wyróżniamy następujące formy ochrony przyrody:

- 1) Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego,
- 2) Obszary Natura 2000:
  - a) Obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) - Beskid Niski [PLB060002],
  - b) Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa):
    - Ładzin [PLH180038],
    - Rymanów [PLH180016],
    - Ostoja Jaśliska [PLH180014],
    - Wisłok środkowy z dopływami [PLH 18_21],
    - Las Hrabeński [PLH180039].
- 3) Pomniki przyrody:

- a) 1 jesion wyniosły – w miejscowości Królik Wołoski;
- b) 1 lipa szerokolistna – w miejscowości Klimkówka;
- c) 1 lipa drobnolistna – w miejscowości Królik Polski;
- d) 3 jesiony wyniosłe – w miejscowości Rymanów;
- e) 3 dęby szypułkowe – w miejscowości Klimkówka.

2.1 Obszar chronionego krajobrazu

2.1.1 Obszar chronionego krajobrazu „Beskid Niski”

Obszar chronionego krajobrazu Beskid Niski utworzony został rozporządzeniem Wojewody Krośnieńskiego Nr 10 z dnia 2 lipca 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Krośnieńskiego Nr 17 poz. 223). Najnowszym dokumentem określającym jego powierzchnię, granicę oraz obowiązujące zakazy, nakazy jest Rozporządzenie Nr 56/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 30 maja 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 80 poz. 1357).

Całkowita powierzchnia wynosi 82 360 ha, przy czym na gruntach Nadleśnictwa jest to powierzchnia 5379,23 ha, a w zasięgu terytorialnym 22244,13 ha. Obszar chronionego krajobrazu cechuje się znacznym zróżnicowaniem budowy geologicznej oraz bogactwem fauny i flory. Od południowego wschodu graniczy z Magurskim Parkiem Narodowym, a od południa z Jaśliskim Parkiem Krajobrazowym, od wschodu zaś z Wschodniobeskidzkim Obszarem Chronionego Krajobrazu.

Obszar pełni funkcję ochronną przedpoła najwyższej wzniesionych partii Beskidu Niskiego chronionych w ramach parku krajobrazowego i narodowego. Wzniesienia są tu niższe, łagodniejsze, a doliny szersze i znacznie silniej zurbanizowane.

Lasy w obrębie Beskidu Niskiego zajmują powierzchnię ponad 60% powierzchni tego terenu. Charakterystyczne są dolnoreglowe lasy jodłowe i bukowe. Szata roślinna jest przejściowa między Karpatami Zachodnimi, a Karpatami Wschodnimi. Dominującym zbiorowiskiem roślinnym jest buczyna karpacka. Na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu występują 53 gatunki chronione. Z chronionych roślin należy wymienić: kruszczyk błotny, buławnik czerwony, buławnik wielkokwiatowy, storczyk bżowy, storczyk plamisty, lilia złotogłów, kłokoczka południowa. Osobliwością dendrologiczną są krzewiaste formy cisa w rezerwatach.

Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego został powołany dla zachowania wysokich walorów krajobrazowych obszarów oraz celem zapewnienia względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. Granicę Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego przedstawia część graficzna uwarunkowań. Biegnie drogą relacji Krosno – Sanok do miejscowości Klimkówka, gdzie dochodzi do granicy administracyjnej Rymanowa. Omija granice administracyjne Rymanowa od strony południowej, aż do przecięcia się z drogą Rymanów – Głęboke, gdzie w miejscowości Sieniawa odbija w kierunku północnym na drogę łączącą Sieniawę z drogą relacji Krosno – Sanok. Dalej granica obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego biegnie drogą Krosno – Sanok do miejscowości Posada Zarszyńska.

2.2 Obszar Natura 2000

Natura 2000 jest przyjętym przez Unię Europejską systemem ochrony wybranych elementów przyrody, najważniejszych z punktu widzenia całej Europy systemem ochrony wybranych elementów przyrody, najważniejszych z punktu widzenia całej Europy. System ten nie ma zastępować systemów krajowych, ale je uzupełniać – dawać merytoryczne podstawy do zachowania dziedzictwa przyrodniczego w skali kontynentu.

Polega on na wybraniu (według określonych kryteriów), a następnie skutecznym ochronieniu określonych obszarów. Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 są dwa akty prawne: Dyrektywa w sprawie ochrony dzikich ptaków, zwana Dyrektywą Ptasia (Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 roku) oraz Dyrektywa w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, zwana Dyrektywą Siedliskową (92/43/EWG z 21 maja 1992 roku).

2.2.1 Obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) - Beskid Niski [PLB060002]

Beskid Niski jest to obszar specjalnej ochrony ptaków wyznaczony na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007r. w sprawie ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 179, poz. 1275).

Obszar Beskid Niski obejmuje większe pasma Beskidu Niskiego leżącego we wschodniej części polskich Karpat. Jest to wododziałowy, graniczny łańcuch górski położony w miejscu największego zwężenia i obniżenia łuku Karpat, gdzie wysokości nie przekraczają 1000 m n.p.m. W Beskidzie Niskim przeważają szerokie, kopulaste pasma o przebiegu z północnego zachodu na południowy wschód. Układają się one w dwa wyraźne ciągi, pomiędzy którymi, równoległe rozłożyły się kotliny i obniżenia pooddzielane niewysokimi grzbieciami. Łuk gór przebiega skośnie do struktur geologicznych, stąd często napotkać tu można wychodnie piaskowców, a w miejscach występowania skał nieodpornych na niszczenie – przełęcz. Na stromych zboczach i w głębokich lejach źródłowych występują liczne, rozległe osuwiska (najbardziej znane znajduje się w Lipowicy koło Dukli). Występuje tu, co najmniej 40 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 18 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK) Beskid Niski charakteryzuje się największą w Polsce i prawdopodobnie w całej Unii Europejskiej, liczebnością orlika krzykliwego i puszczyka uralskiego. Jest to jedna z najważniejszych w Polsce ostoi orła przedniego, bociana czarnego, dzięciołów: zielonosiwego, biało-grzbiecatego, biało-szyjowego, trójpalczastego oraz muchołówki małej. Stwierdzono tu również znaczną, jak na siedliska górskie, liczebność derkacza.

W okresie lęgowym obszar zasiedla, co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bocian czarny, dzięcioł biało-szyi, orlik krzykliwy (PCK), orzeł przedni (PCK), puszczyk uralski (PCK), sóweczka (PCK), włochatka (PCK).

Na terenie gminy Rymanów obszar Natura 2000 „Beskid Niski” obejmuje znaczną część terenu zlokalizowanego na południu gminy. Granica obszaru przebiega wzdłuż dużych zwartych kompleksów leśnych w okolicach miejscowości Głębokie, w kierunku miejscowości Rymanów Zdrój, następnie biegnie w dół w kierunku południowym, omija miejscowość Królik Polski. Dalej na wysokości miejscowości Królik Wołoski granica biegnie skrajem lasu w kierunku miejscowości Bałucianka, a następnie poza obszar gminy Rymanów.

Według danych z Nadleśnictwa Rymanów na terenie obszaru Beskid Niski w granicach omawianej gminy zlokalizowane są wyspowo ostoje zwierząt chronionych oraz siedliska chronione o znaczeniu europejskim wymienione w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. Na terenie omawianego obszaru lasy pełnią w większości funkcje wodochronne, ale także część z nich zaliczono do lasów uzdrowiskowych (w okolicy miejscowości Rymanów Zdrój). Niewielki odsetek stanowią tu lasy glebochronne.

2.2.2 Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

a. Ladzin [PLH180038]

Jest to bardzo jednolity w swoim charakterze obszar łąk wypłaszczenia Kotliny Krośnieńskiej. Do obszaru włączone są najbogatsze w gatunki płaty łąk. Koszenie odbywa się dwa lub trzy razy w roku. Łąki nie są nawożone lub słabo nawożone. Obszar ten już historycznie miał charakter łąkowo-pastwiskowy, przypuszczalnie od kilkuset lat. W przeszłości jednak łąki miały charakter łąk podmokłych. Kilkadziesiąt lat temu częściowo je zmeliorowano, w wyniku, czego zmienił się stan gatunkowy. Obecnie są to wilgotniejsze postacie łąk rajgrasowych z dużym udziałem gatunków łąk zmiennowilgotnych. Łąki w Ladzinie stanowią jeden z największych płatów tradycyjnie użytkowanych i bogatych w gatunki łąk we wschodniej części Karpat. Na uwagę zasługuje nie tylko ich dobry stan zachowania, ale i utrzymywanie się ekstensywnej gospodarki (wykaszenie), co zapewnia przetrwanie zbiorowiska. Ważne jest występowanie na tym obszarze populacji pełnika europejskiego (*Trollius europaeus*) i liczne występowanie rzadkich gatunków motyli (modraszek). Według miejscowej ludności na łąkach występował też dawniej kosaciec syberyjski i zimowit jesienny (w 2008 r. nie odnaleziono ich). Na półnaturalny charakter tych łąk wskazuje też występowanie w runi łąkowej leśnych roślin kwitnących wczesną wiosną (pierwiosnek wyniosły, zawilce gajowy i żółty).

b. Rymanów [PLH180016]

Specjalny obszar ochrony siedlisk Zatwierdzony przez Komisję Europejską decyzją z dnia 12 grudnia 2008 r.

Obszar Natura 2000 „Rymanów” obejmuje dwie kolonie rozrodcze nietoperzy: nocka dużego (*Myotis myotis*) i podkowca małego (*Rhinolophus hipposideros*) i obszary żerowiskowe tych kolonii. Kolonie mieszczą się w kościele pw. św. Stanisława Biskupa męczennika w Rymanowie Zdroju i kościele pw. MB Częstochowskiej w Sieniawie. Na terenie gminy Rymanów obszar ten pokrywa się częściowo z obszarem specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski. Granice obszaru Rymanów, na terenie omawianej gminy, biegną od miejscowości Sieniawa wzdłuż zbiornika retencyjnego Besko po miejscowości Rudawka Rymanowska, Wisłoczek, Królik Polski dalej w kierunku północnym wzdłuż drogi do Bałucianki i skrajem lasu do zachodniej granicy gminy. Część obszaru zlokalizowana jest na obszarze sąsiedniej gminy: Iwonicz – Zdrój.

Siedlisko nietoperzy znajduje się, jak wcześniej wspomniano w kościołach. Ich stan nie należy do najlepszych, co może stanowić duże zagrożenie dla nietoperzy. Prace remontowe głównie stropu i dachu są niezbędne ze względu na ochronę kolonii rozrodczej nietoperzy.

Nocek duży - gatunek ssaka z rzędu nietoperzy z rodziny mroczkowatych. Nocek duży jak sama nazwa wskazuje jest to jeden z trzech największych krajowych nietoperzy. Jego letnimi kryjówkami są najczęściej strychy. Kolonie rozrodcze są bardzo duże, w latach pięćdziesiątych sięgały kilku tysięcy samic. Jednak w ostatnich pięćdziesięciu latach liczebność tego gatunku spadła i obecnie wielkość kolonii rzadko przekracza 500. Nietoperze te najczęściej nie kryją się w szczelinach, lecz wiszą na ścianach strychu. Zimą spotykany jest w dużych podziemiach, zarówno naturalnych, jak i sztucznych, tj. w piwnicach, fortyfikacjach, opuszczonych kopalniach, w jaskiniach. Zamieszkuje głównie w osiedlach ludzkich, latem kryjąc się na dużych strychach, wieżach kościelnych i w innych budowlach. Żeruje w dojrzałych lasach z ubogim podszytem, na świeżo skoszonych łąkach, murawach, w sadach ze starymi drzewami.

Podkowiec mały jest nietoperzem należącym do rzadko reprezentowanej w naszym kraju rodziny podkowcowatych (jedyne z przedstawicieli tej rodziny stale u nas występujący), jest jednocześnie jednym z najmniejszych nietoperzy występujących w Polsce (oraz najmniejszym europejskim podkowcem). Cechą charakterystyczną, (od której pochodzi nazwa rodzajowa podkowców) jest narośl w kształcie podkowy wokół nozdrzy. W Polsce zarejestrowano jedynie kilkadziesiąt stanowisk podkowca małego. W odróżnieniu od pozostałych polskich nietoperzy, odpoczywających przyciśnięte do podłoża (lub wzajemnie do siebie), nietoperze te śpią podwieszane do stropu lub na wystęпах ścian, zazwyczaj w pewnej odległości od siebie (za wyjątkiem okresu, gdy samice skupiają się w ciasne grupy podczas przychodzenia na świat młodych). Nietoperze te jednak nigdy nie wciskają się w szczeliny. Siedliskiem tych ssaków są głównie tereny skaliste i leśne. Pożywienie stanowią dla niego głównie drobne owady i pająki. Żeruje wśród zarośli, często blisko zbiorników wodnych, chwytając pożywienie podczas lotu lub zbierając pokarm z pni drzew lub powierzchni skał. Gatunek ten chroniony jest zarówno prawem krajowym jak i konwencjami międzynarodowymi.

c. Ostoja Jaśliska [PLH180014]

Cały obszar obejmuje górne dorzecze Jasiołki i źródłiska Wisłoka we wschodniej części Beskidu Niskiego, aż po Cergową Górę oraz Zawadkę Rymanowską i Królik Polski na północy. Teren stanowi strefę przejściową pomiędzy dwiema jednostkami geomorfologicznymi łańcucha Karpat Wschodnich i Zachodnich, między Przełęczami Dukielską i Łupkowską. Rzeźba terenu ma łagodny charakter, wzniesienia nie przekraczają 1000 m n.p.m., deniwelacje wynoszą 450-550 m. Najwyższe szczyty tego obszaru to Kamień (863 m n.p.m.), Danawa (841 m n.p.m.), Kanasiówka (823 m n.p.m.). W dolinach i na zboczach występują tarasy i spłaszczenia erozyjne. Interesującą budowę geologiczną wykazują okolice wzgórza Piotruś (727 m n.p.m.) i Ostrej (687 m n.p.m.), gdzie Jasiołka tworzy malowniczy przełom. W strefie szczytowej Piotrusia oraz w masywie Kamienia nad Jaśliskami znajduje się ciąg skałek zbudowanych z piaskowca oraz rumowiska skalne. Na Górze Cergowej występują liczne jaskinie. Większą część obszaru pokrywają lasy o wysokim stopniu naturalności zbiorowisk roślinnych. Dominują żyzne buczyny karpackie. Tereny otwarte to głównie dawne pastwiska i łąki, na których zaprzestano w ostatniej dekadzie użytkowania. Bogata jest sieć rzeczna, liczne źródłiska i wysięki wody, wokół których formują się młaki.

Dobrze zachowane zostały biocenozy leśne o naturalnym składzie gatunkowym (przede wszystkim buczyny, a także dobrze zachowane jaworzyny), rozległe obszary źródłiskowe i naturalne doliny rzeczne, ważna ostoja fauny puszczańskiej z dużymi drapieżnikami: niedźwiedziem, wilkiem i rysiem, silne populacje nadobniczy alpejskiej oraz kumaka górskiego. Unikatowe jest występowanie cennych gatunków ksylobontycznych bezkręgowców (zgniotek cynobrowy, zagłębek bruzdkowany). W jaskiniach na Cergowej Górze są znajdują się najważniejsze w Karpatach kolonie zimowe i rozrodcze nocka Bechsteina, nocka orzęsionego, i podkowca małego. Obszar charakteryzuje się też bogatą fauną ptaków, zwłaszcza drapieżnych, a przez Przełęcz Dukielską prowadzi ważny szlak migracyjny ptaków. W 1997 roku, u źródeł Jasiołki znaleziono po raz pierwszy w Polsce stanowisko ponikła kraińskiego *Eleocharis carniolica*.

Na terenie gminy Rymanów, Ostoja Jaśliska obejmuje stosunkowo niewielki, w odniesieniu do powierzchni gminy, zwarty obszar kompleksów leśnych położonych w południowo – zachodniej części gminy, w okolicach miejscowości Królik Polski.

d. Wisłok środkowy z dopływami [PLH 18_21]

W granicach gminy Rymanów Obszar Natura 2000 Wisłok z dopływami zajmuje fragment obszaru w dolinie rzeki Wisłok od zapory w miejscowości Besko na wysokości Gniewoszówki, dalej biegnie wzdłuż doliny rzeki w sąsiedniej gminie, dalej wzdłuż północno – wschodniej granicy gminy w okolicy miejscowości Bzianka Górna i Bzianka.

Większość zlewni Wisłoka to region o charakterze rolniczo – przemysłowym, o średnim natężeniu czynników zagrażających środowisku. W wielu miejscach bezpośrednio do rzeki dochodzą pola uprawne. Brzegi Wisłoka są porośnięte wąskim pasem zadrzewień. Niezajęte pod pola uprawne powierzchnie pokryte są łąkami. Szerokość koryta waha się od 5 -10 m w górnej części, do około 20 metrów części dolnej. Głębokość jest również zmienna i waha się od 0,15 do 3 m. W górnej części ostoja rzeka jest płytka i zwykle głębokość nie przekracza 0,5 - 1 metra. Dno jest głównie kamieniste, a w części środkowej Wisłoka liczne są odcinki piaszczysto – żwirowe. Przebieg rzeki jest urozmaicony, na przemian występują długie odcinki z szybszym prądem wody i odcinki głębsze, wolno płynące. W korycie rzeki występują nieliczne pasy roślinności zanurzonej, głównie rdestnic. Stobnica jest największym dopływem środkowego Wisłoka. Płyynie rozległą, podmokłą i częściowo zmeliorowaną doliną. Dolny odcinek zachował naturalny charakter koryta.

e. Las Hrabeński [PLH180039]

Obszar Natura 2000 „Las Hrabeński” zlokalizowany jest na granicy gminy Rymanów z gminą Besko. Las Hrabeński stanowi niewielki, zwarty kompleks leśny, w którym dominują drzewostany bukowo-grabowe z domieszką dębu, lipy, jaworu i innych gatunków liściastych. Cały omawiany obszar ma bardzo dobrze zachowane runo leśne, jest bogaty w gatunki, jak i dorodne drzewostany.

Obszar stanowi przykład świetnie zachowanego lasu liściastego, głównie o cechach grądu (pomimo dominacji buka w drzewostanie). W większości są to żyzne postacie grądu bardzo bogate w geofity wiosenne (zawilec gajowy i żółty, cebulica dwulistna, kokorycz pełna). Niewielką powierzchnię w południowo - zachodniej części lasu (stromie zbocze o ekspozycji północnej) porasta las złożony z jaworu, buka, lipy szerokolistnej i wiązu górskiego z warstwą runa zdominowaną przez miesięcznicę trwałą i kokorycz pełną.

Niewielkie "gniazda" wewnątrz lasu tworzą stare nasadzenia dębu czerwonego i modrzewia (na gruntach leśnych, z runem grądowym).

Dla danego obszaru nie zidentyfikowano większych zagrożeń, z zastrzeżeniem, że gospodarka leśna będzie prowadzona w sposób prawidłowy.

2.3 Pomniki przyrody

Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku art. 40 pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Celem ochrony pomników przyrody jest zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych drzew ze względu na indywidualne cechy wyróżniające je spośród otaczającego krajobrazu, w szczególności sędziwy wiek i okazałe rozmiary.

Tabela nr 1 przedstawia wykaz pomników przyrody, występujących na terenie gminy Rymanów.

Tabela 1 Pomniki przyrody znajdujące się na obszarze gminy Rymanów

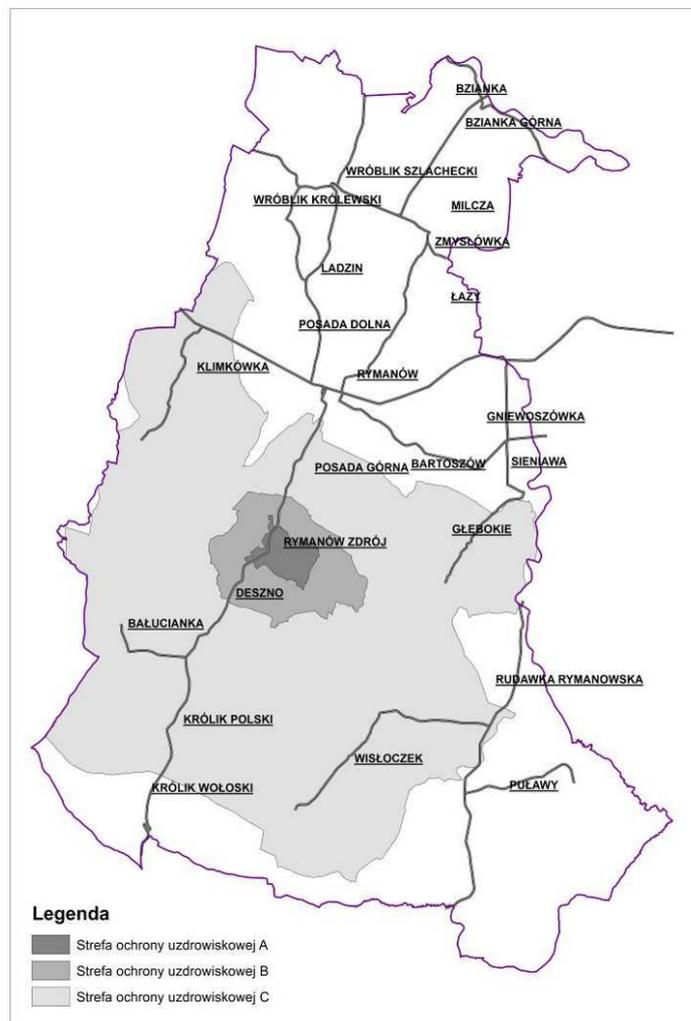
L.P.	NR REJESTRU	RODZAJ	ILOŚĆ	GATUNEK	OBWÓD (cm)	Wysokość (m)	Wiek	Akt ustanawiający pomnik przyrody	LOKALIZACJA
1	200	Drzewo	1	Jesion wyniosły	500	17	Okolo 300 lat	Uch. Rady Miejskiej Rymanów nr XIX/205/2000 z dnia 28.12.2000	Królik Wołoski, Na dz. ewid. nr 26, Własność Gminy Rymanów za rzeką na polach, nieopodal starej cerkwi
2	21	Drzewo	1	Lipa szerokolistna/ znaleziono tylko pień przewrócony i martwy	Stare dane przed aktualizacją przeprowadzoną w 2004r. "Lipa szerokolistna o wym.: obw. pnia na wys. 1, 3 m = 436 cm, wys. 19 m, wiek okolo 350 lat.			Orz. PWRN w Rzeszowie Nr RL-VIb-13/P/42/54 z 12 marca 1954 r.	Klimkówka, Działka 4288/2, ogród otaczający zajazd Ostoja
3	140	Drzewo	1	Lipa drobnolistna	650	25	Okolo 520 lat	Decyzja Nr RL-III-7141/11/82 z 12 maja 1982 r.	Obok Parafii Rzymsko-Katolicka w Króliku Polskim
4	92	Grupa drzew	3	grupa trzech jesionów wyniosłych	410, 360 i 380	25, 20 i 25	280, 230 i 230	Dec. Nr RLS.III.7141/19/78 z 15 lipca 1978 r.	Miasto Rymanów, grupa trzech jesionów wyniosłych rosnących w otoczeniu budynku Nadleśnictwa Rymanów, w parku podworskim.
5	20	Grupa drzew	3	Dęby szypułkowe	420, 530 i 610	od 25 do 30	Okolo 400, 450 i 500 lat	Orz. PWRN w Rzeszowie Nr RL-VIb-13/P/42/54 z 12 marca 1954 r.	Klimkówka, Działka 4288/2, ogród otaczający zajazd Ostoja

Źródło: Rejestr pomników przyrody województwa podkarpackiego stan na dzień 14.05.2007 r. - Dane Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie

3. Obszary ochrony uzdrowiskowej

Uzdrowisko Rymanów Zdrój uzyskało statut uzdrowiska na podstawie Uchwały Nr XXVI/243/09 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 20 marca 2009 roku. Dla uzdrowiska Rymanów Zdrój zostały ustalone trzy strefy ochrony uzdrowiskowej: A, B, C, mające na celu ochronę warunków naturalnych do prowadzenia i rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego oraz kształtowanie innych czynników środowiskowych. Statut uzdrowiska obowiązuje w obszarze granic następujących miejscowości: Rymanów Zdrój, Bałucianka, Głębokie, Klimkówka, Królik Polski, Posada Górna, Rudawka Rymanowska, Tarnawka, Wisłoczek (Obraz 3).

Obraz 3 - Strefy ochrony uzdrowiskowej w gminie Rymanów

Strefa A (pow. 115 ha) obejmuje obszar, na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjenta lub turysty, w szczególności: pensjonaty, restauracje lub kawiarnie.

Strefa B (pow. 541 ha) obejmuje obszar przyległy do strefy „A” i stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz

nieuciążliwych w procesie leczenia obiektów usługowych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze.

Strefa C (pow. 7,243 ha) obszar przyległy do strefy „B” i stanowiący jej otoczenie. Obejmuje obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych.

Za lecznictwo uzdrowiskowe odpowiada wiele zakładów zlokalizowanych w uzdrowisku Rymanów Zdrój. Do zakładów i obiektów lecznictwa uzdrowiskowego występujących na terenie miejscowości zalicza się:

- Szpital Uzdrowiskowy „Eskulap”,
- Zakład Przyrodolecznicy nr 1 z pijalnią wód mineralnych,
- Szpital Uzdrowiskowy „Zimowit”,
- Zakład Przyrodolecznicy nr 2 z pijalnią wód mineralnych,
- Basen leczniczy z wodą mineralną,
- Sanatorium Uzdrowiskowe „Anna – Staś”,
- Sanatorium Uzdrowiskowe „Gołąbek Opatrzność”,
- Szpital Uzdrowiskowy „Gozdawa”,
- Przychodnia Uzdrowiskowa,
- Sanatorium Uzdrowiskowe „Maria”,
- Szpital Uzdrowiskowy „Leliwa”,
- Szpital Uzdrowiskowy „Polonia”,
- Sanatorium Uzdrowiskowe „Krystyna”,
- Sanatorium „Stomil”,
- Sanatorium Uzdrowiskowe „Teresa”,

Zakłady te funkcjonują o ściśle określonym profilu leczniczym chorób kardiologicznych, nadciśnienia, chorób ortopedyczno – urazowych, chorób górnych i dolnych dróg oddechowych oraz chorób nerek i dróg moczowych.

Możliwość wykonywania przez przedsiębiorcę uprawnień wynikających z koncesji wynika z uzyskanej koncesji:

Uzdrowisko Rymanów S.A. uzyskało od Ministra Środowiska decyzję o zmianie koncesji Nr 30/92 pismem z dnia 14.08.2012r. na eksploatację wód leczniczych ze źródeł Tytus, Klaudia, Celestyna oraz odwiertów Rymanów 1, 2, 4, 5, 6, na następne 30 lat.

Ujęcia wód leczniczych i odwierty wód leczniczych zaznaczone zostały na rysunku poglądowym do studium : „Uwarunkowania wynikające z wyposażenia w infrastrukturę techniczną i z przepisów odrębnych”.

4. Obszary prawnie chronione zlokalizowane w bliskim sąsiedztwie gminy Rymanów

Rezerwat „Bukowica” położony jest we wschodniej części Beskidu Niskiego. Pasma Bukowicy ciągnie się od Rzepedzi w dolinie Osławy po Puławy nad Wisłokiem. Rezerwat chroni zbiorowisko buczyny karpackiej o charakterze puszczańskim.

5. Korytarz ekologiczny

Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880 z póź. zm.) definiuje korytarz ekologiczny jako „obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów” (art. 5, pkt. 2). Stanowi on istotny z punktu widzenia funkcjonowania środowiska element przestrzeni, gwarantujący (poprzez zachowanie warunków migracji organizmów) utrzymanie możliwości wymiany i istnienia określonej puli genetycznej, liczebności osobników i gatunków, a w konsekwencji zachowanie różnorodności biologicznej środowiska.

Korytarze ekologiczne poza przestrzenią bytowania stanowią w rzeczywistości korytarze migracyjne. Dlatego też można wśród nich wyróżnić kilka typów – ze względu na zasięg i sposób migracji oraz rodzaj gatunków migrujących.

Jedną z ważniejszych inicjatyw krajów Wspólnoty Europejskiej, przyczyniającą się do integracji współpracy w dziedzinie ochrony przyrody jest koncepcja utworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej (EECONET). Sieć EECONET mają stanowić obszary powiązane przestrzennie i funkcjonalnie oraz objęte różnymi, wzajemnie się uzupełniającymi formami ochrony przyrody. Dla ochrony środowiska oraz poprawy jego funkcjonowania biologicznego i zwiększenia bioróżnorodności powstała krajowa sieć ekologiczna ECONET - PL, która jest częścią Europejskiej Sieci Ekologicznej EECONET, utworzonej w celu zintegrowania istniejących obszarów chronionych w poszczególnych krajach europejskich oraz potencjalnych obszarów przewidzianych do ochrony w jeden spójny system, zgodnie z przyjętymi międzynarodowymi kryteriami i standardami.

Zasadniczymi elementami sieci są:

- obszary węzłowe, w których wyróżniono biocentra i strefy buforowe;
- korytarze ekologiczne.

Na analizowanym obszarze wymienić należy następujące główne struktury przyrodnicze, z siedliskami wychodzącymi poza obszar gminy:

- Korytarz ekologiczny rangi międzynarodowej – Bieszczady – Ostoja – Magurska – ważny szlak migracyjny ptaków i ssaków- łącznik na linii Bieszczady – Beskid Niski – Ostoja Magurska – do bezwzględnego zachowania i ochrony. W gminie Rymanów biegnie od południowej części miejscowości Klimkówka przez Burdelówkę, południową część miejscowości Głębokie do zbiornika Besko;
- Korytarz ekologiczny rangi regionalnej związany z doliną rzeki Wisłok;
- Korytarz lokalny rzeki Morwawa oraz mniejszych cieków;
- Kompleksy leśne, w obrębie, których stwierdzono dużą różnorodność chronionych gatunków roślin i zwierząt, a także zróżnicowane warunki geomorfologiczne i siedliskowe. Zlokalizowane w południowej części gminy – dla których utworzono obszary Natura 2000 – „Rymanów” i „Beskid Niski” oraz

Obszar Chronionego Krajobrazu Beskid Niski. Stanowią węzeł ekologiczny (44M – Beskid Niski) o znaczeniu międzynarodowym;

- Mniejsze kompleksy leśne usytuowane w okolicy wsi Łazy oraz kompleksy leśne zlokalizowane w centralnej części gminy – lasy z cechami lasów liściastych naturalnych (żyzne buczyny górskie – w okolicach wsi Klimkówka).

Wymienione obszary, tj. ekosystemy dolinne oraz kompleksy leśne, o funkcjach korytarzy ekologicznych stanowiące główne szlaki przemieszczania się materii, energii i organizmów, z którymi związana jest duża różnorodność nisz ekologicznych i tym samym potencjalna bioróżnorodność, a także węzły ekologiczne - główne centra zasilania całego układu przestrzennego, powinny zostać zachowane i chronione w procesach zagospodarowania przestrzennego.

6. Tereny zieleni urządzonej

Zieleń urządzona to obszary całkowicie ukształtowane przez człowieka. Do form zieleni urządzonej zalicza się: parki miejskie, parki wiejskie, parki podworskie, zieleńce, skwery, cmentarze, kwietniki, aleje, szpalery, klomby, ogrody działkowe.

Na terenie gminy Rymanów zieleń urządzoną tworzą przede wszystkim parki, cmentarze, skwery oraz zieleńce zlokalizowane w miejscach publicznych, w szczególności na rynku miejskim w Rymanowie oraz w Rymanowie – Zdroju. Zieleń o szczególnej wartości zlokalizowana jest na terenie parków i cmentarzy. Większość z nich znajduje się w gminnej ewidencji zabytków. Cmentarz greckokatolicki/rzymskokatolicki i kirkut żydowski wpisane są do rejestru zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego. Na obszarze zabytkowych parków zlokalizowane są cenne gatunki drzewostanu – pomniki zabytkowe – np. dęby i aleja kasztanowców po parku dworskim we wsi Głębokie oraz historyczne układy zieleni-otoczenie dworu w Ladzinie, dworu Grodzickich w Bziance.

7. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

7.1 Użytkowanie gruntów

Gmina Rymanów położona jest w obrębie trzech krain fizjograficzno-geograficznych, skąd wynika duża różnorodność cech agrop przyrodniczych. Stosunkowo czysta ekologicznie rolnicza przestrzeń produkcyjna gminy oraz liczba pracujących w rolnictwie, kwalifikuje ją do rozwoju pracochłonnych kierunków produkcji, w tym zdrowej produkcji oraz przetwórstwa rolno-spożywczego. Od kilku lat zauważalny jest wzrost zainteresowania rolnictwem ekologicznym, co stanowi najbardziej przyjazną środowisku produkcję w rolnictwie.

Warunki przyrodniczo - klimatyczne mają znaczący wpływ na strukturę użytkowania gruntów, w której przeważają użytki rolne – 9234 ha. Strukturę użytkowania użytków rolnych prezentuje poniższa tabela

Tabela 2 Struktura użytkowania użytków rolnych na terenie gminy Rymanów

Użytki rolne	Powierzchnia (ha)	% ogólnej powierzchni gruntów gminy
Grunty orne	5386	32,0
Łąki	1313	7,9
Pastwiska	2124	13,0
Pozostałe grunty pod stawami, rowami i budynkami	373	2,2
Sady	38	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie

Jak wynika z powyższych danych, największy odsetek użytków rolnych zajmują grunty orne. Dominującymi gruntami w strukturze użytkowania użytków rolnych są także pastwiska – ok. 13 %, czyli 2 124 ha. Udział pozostałych gruntów jest nieznaczący i zajmuje niewielką powierzchnię gruntów w gminie Rymanów.

Przydatność rolnicza gleb jest silnie zróżnicowana, co wiąże się głównie z fizjografią terenu. Gleby użytków rolnych gminy wykazują małą różnicę pod względem składu mechanicznego i typologii oraz nieco większe zróżnicowanie pod względem rolniczej przydatności. Średnią klasą bonitacyjną gruntów ornych w gminie Rymanów jest klasa IVa, a użytków zielonych klasa V. Gleby klasy III występują w dolinnej części gminy, głównie we wsiach: Bzianka, Wróblak Królewski i Milcza. Gleby te można z dobrymi efektami wykorzystywać w uprawie ornej. W tej okolicy znajdują się także kompleksy gruntów ornych, łąk i pastwisk o niskiej przydatności do produkcji rolnej. Jakość użytków rolnych zdecydowanie pogarsza się w południowo – wschodniej części gminy, co skutkuje coraz mniejszymi możliwościami użytkowania ornego. Na krańcach gminy, we wsiach: Tarnawka, Zawoje, Rudawka Rymanowska przeważają typowe pastwiska górskie, które użytkowane w sposób naturalny zapewniają wydajne wartościowe biologicznie plony.

Zdecydowana większość powierzchni użytków rolnych wymaga regularnego wapnowania, bez którego stosowane nawożenie nie przynosi efektów. Duży odsetek użytków rolnych jest nadmiernie uwilgotniony i okresowo podmokły. Dlatego też niezbędne jest wykonywanie melioracji odwadniających, które prowadzą do poprawy przydatności rolniczej gruntów.

7.2 Gospodarka indywidualna

We władaniu rolników indywidualnych jest ok. 7 907 ha użytków rolnych. Na dzień 1.07.2011r. zarejestrowano na terenie gminy 2 458 gospodarstw indywidualnych. Zdecydowanie przeważa liczba małych gospodarstw o powierzchni od 1 – 2 ha i w dalszym ciągu prognozowany jest ich wzrost. W ciągu kilku ostatnich lat spadła liczba gospodarstw o powierzchni od 10 do 15 ha i powyżej. Spowodowane jest to głównie przekształcaniem gruntów na cele inne niż rolne i leśne. Strukturę gospodarstw indywidualnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3 Struktura gospodarstw indywidualnych w gminie Rymanów

Grupy gospodarstw wg powierzchni w ha	Ogólna liczba gospodarstw	Udział procentowy (%) liczby gospodarstw
Gospodarstwa poniżej 1 ha	108	4,40
Gospodarstwa od 1 -2 ha	1326	54,00
Gospodarstwa od 2-5 ha	787	32,00
Gospodarstwa od 5- 7 ha	108	4,40
Gospodarstwa od 7-10 ha	55	2,24
Gospodarstwa od 10 -15 ha	24	0,98
Gospodarstwa powyżej 15 ha	50	2,00
Razem	2458	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Rymanów

Z danych zawartych w tabeli wynika, że w gminie gospodarstwa charakteryzują się dużym rozdrobnieniem, co związane jest ze znacznym udziałem gospodarstw o małych pow. od 1-2 ha, który wynosi 54%. Do gospodarstw mniejszych zaliczyć można również gospodarstwa w przedziale od 2-5 ha, których udział wynosi 32%. Niewielka liczba kwalifikuje się do grupy średnich gospodarstw o powierzchni od 5-7 ha i od 7-10 ha. Grupę gospodarstw większych od 10-15 ha reprezentują 24 gospodarstwa, a grupę o powierzchni powyżej 15 ha – 50 gospodarstw, co stanowi zaledwie 2% ogółu gospodarstw.

7.3 Ochrona gruntów rolnych

Największą wartość rolniczą w gminie Rymanów przedstawiają gleby zaliczane do klasy III gruntów ornych (na terenie gminy nie występują użytki rolne klas I, II). Przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze, jeżeli ich zwarty obszar projektowany nie przekracza 0,5 ha, wymaga uzyskania zgody Ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, zgodnie z przepisami Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r.

8. Leśna przestrzeń produkcyjna

Lasy i grunty leśne zajmują 42,6% powierzchni ogólnej gminy tj. 6 574 ha. Uprawa lasu skupia się na wykorzystaniu możliwości naturalnych siedlisk. Lasy pełnią różne funkcje przyrodniczo - społeczne jak np. ochrona gleb przed erozją, ochrona źródeł i zbiorników wodnych, ochrona rodzimej przyrody, a także funkcje zdrowotno-rekreacyjne.

Udział gruntów leśnych stanowiących własność podmiotów publicznych w ogólnej powierzchni gruntów leśnych wynosi 87,7%, czyli 5 765 ha, a do osób prywatnych przynależy zaledwie 809 ha, tj. 12,3% (stan z dnia 01.01.2011 r.).

Zdecydowana większość powierzchni lasów jest własnością Nadleśnictwa Rymanów – 79,3 %, a pozostałe grunty leśne znajdują się w posiadaniu Nadleśnictwa Dukla, ok. 5%

Na terenie Nadleśnictwa Rymanów, w obrębie gminy, dominującym typem siedliskowym jest las górski świeży (82,31%) z typami lasu: bukowo - jodłowy, jodłowo- bukowy, jaworowo – jodłowo - bukowy, gdzie w składzie gatunkowym przeważa jodła pospolita, buk pospolity, jawor pospolity, z domieszką świerku

pospolitego i modrzewia pospolitego. Lasy należące do Nadleśnictwa Rymanów ze względu na pełnione funkcje, można podzielić na lasy rezerwatowe, ochronne i gospodarcze. Wszystkie lasy Nadleśnictwa zaliczone są do ochronnych, wśród których wyróżniamy lasy wodochronne, glebochronne, uzdrowiskowe, stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody, nasienne oraz ostoje zwierząt chronionych.

Na terenie gminy funkcjonują małe rzemieślnicze zakłady produkcyjno-usługowe

i usługowe przetwórcze drewna i runa leśnego. Funkcjonują także zakłady usług leśnych zajmujące się pozyskiwaniem, zrywką i transportem drewna.

Całość gruntów zarządzanych przez Nadleśnictwo Rymanów położona jest w obszarze Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego.

Prognozuje się, że wraz z rozwojem intensywności produkcji rolnej, mało urodzajne grunty staną się coraz mniej przydatne dla rolnictwa i z konieczności będą zalesiane. Planowane są również rozwiązania dotyczące terenów śródpolnych i przedpola lasów na cele rekreacyjne i wypoczynkowo-sportowe.

IV. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

1. *Rys historyczny*

Mimo, iż ziemie okolic Rymanowa były zamieszkane już w młodszej epoce kamienia, na co wskazują liczne znaleziska archeologiczne, intensywny rozwój osadnictwa na tych terenach nastąpił dopiero po przyłączeniu ich do Polski, czego dokonał Kazimierz Wielki.

15 marca 1376r. książę Władysław Opolczyk wydał w Sanoku dokument, oparty na prawie magdeburskim, na mocy którego na gruntach wsi Cisna i Ladzin powstało nowe miasto o nazwie „Ladisslavia”. Nazwa Rymanów pojawiła się w dokumentach dopiero w 1415r., a jej pochodzenie tłumaczy częściowo akt lokacyjny miasta, w którym wymieniony został zasadzca miasta Mikołaj, syn Reymanna, co może wskazywać, że podstawą formy „Rymanów” jest niemieckie imię ojca zasadzcy – Reymann.

Po lokacji miasta rozpoczęto budowę zamku a w I poł. XV wieku z inicjatywy Dobiesława z Oleśnicy i Sienna, uczestnika bitwy pod Grunwaldem i dowódcy oblężenia Malborka powstaje nowy zamek. Dobiesław został właścicielem okolicy dzięki małżeństwu z Katarzyną Gorajską. (1413 r. - ślub Katarzyny i Dobiesława). Z późniejszego okresu zachowane są informacje o bardzo częstym pobycie Katarzyny w Rymanowie wraz ze swoimi 11 dziećmi.

W 1409 r. król Władysław Jagiełło odbył przez Rymanów podróż z Koszyc, przez Preszów, Stropkov, Beskid, Jaśliska do Sanoka. Wtedy Rymanów otrzymał przywilej organizowania dwóch jarmarków. Posiadał wówczas oprócz zamku dwa przedmieścia (Posada Dolna i Posada Górna), bramy wjazdowe np. krakowską, węgierską, lwowską, oraz rozwinięte rzemiosło.

W roku 1440 również biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki bratanek Dobiesława Oleśnickiego, odbył tędy podróż z Budapesztu, przez Stropkov, Kiewesz, Beskid, Jaśliska, Rymanów do Sanoka. Od XVI wieku, prowadził tędy szlak handlowy do Bardejowa i historycznego regionu Zemplín. W 1441 r. - po śmierci Dobiesława,

właścicielką zamku została jego żona, Katarzyna Gorajska Oleśnicka, która pisała się już "z Rymanowa", a następnie syn Andrzej Sienieński i wnuk Wiktoryn.

W 1537 r. - kolejnym właścicielem został Zbigniew Sienieński, kasztelan sanocki.

W 1567 r. - jego córka wyszła za Andrzeja Stadnickiego, który stał się kolejnym panem tych ziem. Do połowy XVI wieku, Rymanów był własnością rodziny Sienieńskich z Sienna - Zbigniewa oraz jego ojca, krzewicieli kalwinizmu. Kalwinizm przetrwał w Rymanowie do końca trzeciej wojny północnej.

W roku 1547 bp Jan Dzieduski obłożył kłatwą biskupią właściciela Rymanowa kasztelana sanockiego Zbigniewa Sienieńskiego za zabór kościoła katolickiego w Króliku Polskim i zamienienie świątyni na zbór kalwiński. W 1595 r. - Marcin Stadnicki, brat Andrzeja kupił od Zbigniewa Sienieńskiego Rymanów. Wiadomo, że gruntownie wyremontował on kościół. Można przypuszczać, że rozbudował także fortalicjum. Po jego śmierci, żona na swą siedzibę wybrała Rymanów. Jej córka Helena wyszła za Michała Zebrzydowskiego.

W czerwcu 1624 r. przez okoliczne miejscowości przeszedł oddział Tatarów paląc i niszcząc osady oraz mordując ludność. Potem w Rymanowie stacjonowali (1655r.) protestanci - Szwedzi doprowadzając miasto do ruiny. Dwa lata później Jerzy II Rakoczy wspierając Szwedów (marzec 1657r.) rozprawił się z ludnością tego grodu, pałac zabudowania i mordując mieszkańców.

W 1672 w czasie wojny z Turcją, gdy oblegano Lwów, Nuraddyn Sołtan napadał na grody nad Wisłokiem m.in. po Biecz, niszcząc miasta i biorąc ludność w jasyr lub mordując. Hetman Jan Sobieski w trakcie wyprawy na czambuły, dysponując zaledwie 3000 jazdy, pobił kilkudziesięciotysięczne wojska tatarskie, uwalniając 44000 niewolników.

W 1674r. - Jan Opaliński, który przejął dobra rymanowskie po Zebrzydowskich, wystawił dokument (dotyczący popostwa w Wołuszowej) podpisany "dano na zamku moim rymanowskim". Po śmierci Opalińskiego zamek przeszedł na krótko na własność Jana Samuela Czartoryskiego, który wydał rozporządzenie o odwoływaniu się od wyroków sądu miejskiego do zamku rymanowskiego. Rymanów wielokrotnie padał ofiarą napadów, nie tylko wojsk szwedzkich, czy rosyjskich ale nawet band zbójnickich. Jeden z nich miał miejsce w 1677 r.

W XVII i XVIII w. zamek i dobra rymanowskie i powróciły do Franciszka Stadnickiego do rodziny Stadnickich. W 1702 i w 1704 r. znowu dochodzi do walk ze Szwedami, a potem miasto wyludnia się w wyniku panującej zarazy. Najbardziej niszczą gród wojska rosyjskie. W 1731 r. Teresa Stadnicka poprzez małżeństwo z Józefem Kantym Ossolińskim wniosła Rymanów w posagu do rodziny Ossolińskich. "Teresa z hrabiów na Żmigrodzie Stadnickich, herbu Śreniawa, Ossolińska, Wojewodzina, Wołyńska w Rymanowie, zmarła dn. 6 maja 1776r. w Zagórze u OO. Karmelitów pochowana." (wg tablicy w kościele w Lesku). W 1794r. ich córka Anna Teresa z Ossolińskich Potocka odsprzedała Rymanów rodzinie Potockich, w której posiadaniu był do XXw. Staraniem Józefa Kantego Ossolińskiego wzniesiono w Rymanowie kościół parafialny, ukończony przez jego córkę Annę Teresę z Ossolińskich Potocką. Mieszczanie, wspierają konfederację z Józefem Kantym Ossolińskim tocząc walki pod Leskiem 16 czerwca 1764r. i Brzozowem przeciw Rosjanom 18 czerwca 1764r..

W latach 1768-1772 wzmacniają Konfederatów barskich biorąc udział w zjeździe pod Sieniawą koło Rymanowa, gdzie się zebrało aż 6 tys. ochotników. Do 1772 miasteczko należało administracyjnie do ziemi sanockiej województwa

ruskiego, w czasach zaboru austriackiego - do cyrkułu leskiego, a następnie sanockiego. Józef mimo posiadania zamków w Dukli i Lesku mieszkał w Rymanowie. W 1786r. - Rymanów po raz kolejny stał się posagiem i po ślubie Teresy Ossolińskiej z Józefem Potockim przeszedł w ręce Potockich. Małżeństwo mieszkało na stałe w Wiedniu a zamek w tym czasie mocno już podupadł. Teresa Ossolińska była ostatnią przedstawicielką rodu Stadnickich, zmarła 6 maja 1776r. i została pochowana w Klasztorze w Karmelu koło Zagórza.

W 1798r. - miasto kupił Franciszek Skórski. Postanowił jednak nie inwestować w zamek, który wymagał ogromnych nakładów finansowych. Po reformie administracyjnej w 1864 Rymanów został siedzibą powiatu sądowego i urzędu gminy Rymanów starostwa sanockiego w austriackim kraju koronnym Galicja.

W 1839r. w wyniku ogromnego pożaru wywołanego przez Żydów, którzy podpalili gospodarcze zabudowanie należące do proboszcza, zniszczeniu uległ kościół (odbudowany został w 1841 r.), niemal całe miasto oraz kilka sąsiednich wsi. W roku 1898 miasteczko liczyło 3704 osób, w tym 1889 wyznania rzymskokatolickiego i 1751 mojżeszowego oraz 328 domów. Działały poczta i telegraf w Rymanowie oraz gimnazjum żeńskie.

W 1907 roku zostało założone Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół" z inicjatywy doktora Ignacego Bieleckiego, który przez cały okres istnienia tej organizacji był jej prezesem. W latach 1934-1938 Rymanów był siedzibą apostolskiego administratora Łemkowszczyzny.

W dniu 8 września 1939 wkroczyły do Rymanowa Zdroju wojska słowackie. Następnego dnia, czyli 9 września 1939r., doszło pod Rymanowem do bitwy ze zmotoryzowanym niemieckim oddziałem z I Dywizji Górskiej gen. Kublera Grupy Geiger dowodzonej przez Pickera. Opór stawiały oddziały 3 Brygady Górskiej płk. Jana Kotwicza oraz 2 pułk Korpusu Ochrony Pogranicza Karpaty pod dow. Jana Zachodnego z Batalionu KOP Dukla i Komańcza. Poległo kilkunastu żołnierzy. Miasto ostrzeliwane przez ciężką artylerię wroga, zostało znacznie zniszczone i zajęte przez Niemców. W jesieni 1939r. w Rymanowie został utworzony kurierski korytarz przerzutowy Jaga do 1942r., a potem u Potockich Kora, kierowany przez por. Józefa Raka. W maju 1940r. podjął przeprawę przez zieloną granicę do Węgier, uzbrojony i umundurowany oddział WP, pod dow. Karola Andersa i został rozbity przez ukraińskich nacjonalistów. Ujęto 9 żołnierzy, których rozstrzelano. Ruchowi oporu w jesieni 1939r. przewodniczył Henryk Stankiewicz z Posady Jaćmierskiej potem po spotkaniach por. Stanisława Pieńkowskiego poznaniaka, (który został inspektorem Inspektoratu ZWZ Krosno) z Michałem Rajchlem, powołano Placówkę ZWZ (AK) Róża (z kom. ppor. Mieczysławem Białasem), wchodzącego w skład I Batalionu Obwodu ZWZ AK Krosno OP-15. Akcje ZWZ AK na terenie Placówki w Rymanowie Róża;

15 sierpnia 1943r. dokonano pod dow. Antoniego Penara (Grzywacz) z iwonickiej placówki, ataku na garbarnię rymanowską w której zginął Józef Kazura z Iwonicza, 28 lutego 1944r. - został wysadzony zbiornik z 270 t. ropy na stacji PKP Rymanów-Wróblik Szlachecki.

7 czerwca 1944r. - wysadzono pociąg.

2 sierpnia 1944r. - oddział Franciszka Kochana stoczył walkę z kolumną SS Galizien w okolicy Rymanowa, w której zginęło 3 SS-manów.

21 sierpnia 1944r. - patrol plutonu mjr. Adama Winogrodzkiego dowodzony przez kaprała Polano zaskoczył Niemców, w szkole w Puławach, zdobywając; broń, 5 koni, i 2 wozy z żywnością, z obuwiem i sprzętem wojskowym.

W marcu 1940 roku Niemcy rozpoczęli na terenie przy garbarni budowę 30 baraków stuosobowych. Początkowo przybywali w nich żołnierze niemieccy. Po niemieckim ataku na ZSRR, w Rymanowie, w jesieni 1941r., gdy przybył pierwszy transport około 3 tysięcy jeńców, został zorganizowany obóz jeniecki Stalag 327 dla sowieckich żołnierzy, istniejący do 1943r., w którym przetrzymywano około 7000 jeńców. Komendantem obozu był; kpt. Schubert z Wermachtu, a zastępcą; leutnant Metlinka. Krwawo skończyła się próba ucieczki 150 jeńców, jak i też akcja partyzancka GL z Gorlic zorganizowana pod dow. G. Wodzika i A. Zawiejskiego wiosną 1943 r.

W jesieni 1941 roku wybuchła w obozie epidemia tyfusu plamistego. Dziennie umierało nawet po 100 osób, których ciała grzebano na powstającym cmentarzu. W wyniku epidemii do lutego 1942 roku zmarło ok. 8 000 jeńców oraz kilkudziesięciu mieszkańców Rymanowa i okolicznych wsi. W wyniku nieludzkiego traktowania i tyfusu zmarło ponad 10 000 ludzi, a niektórzy podają nawet kilkanaście tysięcy jeńców.

Likwidacja obozu odbyła się wiosną 1943 roku, gdy Niemcy rozstrzelali niezdolnych fizycznie do transportu jeńców a około 2500 wywieziono do Obozu w Szebniach i Olchowcach k. Sanoka, a z tego część skierowano do Rzeszy.

2. Rejestr zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego.

W granicach administracyjnych gminy Rymanów znajdują się 32 obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego, które przedstawia tabela poniżej.

Tabela 4 Wykaz obiektów architektury i budownictwa wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego.

Lp.	MIEJSCE	ADRES	OBIEKT	MATERIAŁ	DATOWANIE	REJESTR
1	Bałucianka		cerkiew	drew	1750-1799	A-267 z 12.02.1992
			dzwonnica cerkiewna	mur	1820	
2	Bzianka		czworak dworski	mur	1890-1910	A-88 z 16.01.1986
			dwór	mur	1914	
3			kościół parafialny	drew	1864	A-270 z 24.02.1992
			kapliczka w ogrodzeniu kościoła	kam	1866	
4	Klimkówka		kościół św. Krzyża	drew	1854 i 1876	A-269 z 17.02.1992
			ogrodzenie kościelne			
			figura św. Jana obok kościoła	kam	1800-1850	
5	Królik Polski		kościół parafialny	drew	1647 i 1754	A-147 z 08.05.1989
6	Królik Polski d. Wołoski		cerkiew	mur	1843-1845	A-70 z 31.01.1985

			dzwonnica cerkiewna	mur	1843-1845	
			kostnica	mur	1850	
7	Ladzin	zespół dworsko-parkowy	dwór	mur/drew	1775-1825	A-95 z 16.06.1986
			park			
8	Rymanów	Bieleckiego 9	dom	drew	1875-1899	A-83 z 18.02.1985
9		Dworska 38 - zespół pałacowo-parkowy	pałac	mur	1800-1825	A-73 z 27.11.1952
			zabudowania gospodarcze	mur		
			mur ogrodzeniowy	kam		
park						
10		Kalwaria	cmentarz żydowski			A-343 z 24.10.1995
11		Mitkowskiego 12	gorzelnia dworska	mur	1850-1875	A-97 z 26.07.2004
12		Piękna	synagoga	mur	1700-1725	A-273 z 03.11.1970
13		Rynek	kościół parafialny	mur	1779	A-4 z 15.11.1948
			dzwonnica kościelna	mur	1779	
	mur kościelny		mur	1780		
14	Wola 5	plebania	mur	1780	A-74 z 27.11.1952	
15	Sanocka 15	dom	mur	1920-1939	A-96 z 16.06.1986	
16	Rymanów Zdrój	Krzemienna 6, d. Deszno	willa "Zaosie"	drew	1912	A-97 z 17.06.1986
17		Zdrojowa	dom- transformator	mur	1900-1925	A-345 z 24.03.2009
18		Zdrojowa obok 48	willa leśniczówka Potockich	drew	1850-1870	A-82 z 15.02.1985
19	Sieniawa		cerkiew	drew	1874	A-262 z 28.01.1992
			dzwonnica cerkiewna	mur	1874	
			cmentarz gr. kat/rzym. kat			
20			szkoła	mur	1900-1910	A-87 z 15.01.1986
21	Wróblak Królewski		cerkiew	mur	1888	A-277 z 14.04.1992
			dzwonnica cerkiewna	mur	1888	
22	Wróblak Szlachecki		cerkiew	drew	1869	A-69 z 31.01.1985
			dzwonnica cerkiewna	mur	1875-1899	

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Przemyślu, Delegatura w Krośnie.

3. Gminna ewidencja zabytków

Na terenie gminy Rymanów oprócz zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego, występują obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków. Wykaz zabytków architektury i budownictwa, cmentarzy oraz parków występujących na terenie gminy przedstawiony jest w tabelach poniżej.

Tabela 5. Zabytki architektury i budownictwa wpisane do gminnej ewidencji zabytków.

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
1	BŁ-2/03	Bałucianka	Obok budynku nr.8	Kapliczka kamienna	1891	
2	BŁ-3/03	Bałucianka	Północno-zachodnia część miejscowości	Cerkiew drewniana	1750-1799	A-267/92
3	BŁ-4/03	Bałucianka	Północno-zachodnia część miejscowości	Dzwonnica cerkiewna	1820	A-267/92
4	BZ-1/05	Bzianka	Centrum miejscowości przy drodze wojewódzkiej	Dwór murowany z cegły- obecnie budynek szkoły	1914	A-88/86
5	BZ-3/05	Bzianka	Przy budynku nr 142	Kapliczka kamienna	1912	
6	BZ-4/05	Bzianka	Przy drodze powiatowej Bzianka-Besko	Dom murowany z cegły- obecnie sklep	1900-1925	
7	BZ-5/05	Bzianka	Centrum miejscowości przy drodze wojewódzkiej	Czworak dworski murowany z cegły- obecnie magazyn	1890-1910	A-88/86
8	BZ-6/05	Bzianka	Bzianka 124	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1890-1910	
9	BZ-7/05	Bzianka	Bzianka 126	Dom drewniany - obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
10	BZ-8/05	Bzianka	Bzianka 128	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1932	
11	BZ-9/05	Bzianka	Bzianka 131	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1920-1929	
12	BZ-10/05	Bzianka	Bzianka 130	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
13	BZ-11/05	Bzianka	Bzianka 68	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1914	
14	BZ-12/05	Bzianka	Bzianka 67	Dom drewniany - obecnie budynek mieszkalny	1913	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
15	BZ-13/05	Bzianka	Bzianka 66	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1915	
16	BZ-14/05	Bzianka	Bzianka 61	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1930-1939	
17	BZ-15/05	Bzianka	Bzianka 60	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
18	BZ-16/05	Bzianka	Bzianka 57	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1928	
19	BZ-17/05	Bzianka	Bzianka 54	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1927	
20	BZ-18/05	Bzianka	Przy budynku 43	Studnia kamienna	1910	
21	BZ-19/05	Bzianka	Przy budynku 44	Studnia kamienna	1889	
22	BZ-20/05	Bzianka	Przy budynku 37	Figura przydrożna kamienna	1936	
23	BZ-21/05	Bzianka	Przy budynku 30	Kapliczka kamienna	1875-1899	
24	BZ-22/05	Bzianka	Bzianka 30	Dom drewniany - obecnie budynek mieszkalny	1950	
25	BZ-23/05	Bzianka	Bzianka 29	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1875-1899	
26	BZ-24/05	Bzianka	Bzianka 28	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1916	
27	BZ-25/05	Bzianka	Bzianka 27	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1930-1939	
28	BZ-26/05	Bzianka	Bzianka 25	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1926	
29	BZ-27/05	Bzianka	Bzianka 24	Dom drewniany- obecnie budynek	1920-1929	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
				mieszkalny		
30	BZ-28/05	Bzianka	Bzianka 23	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1950	
31	BZ-29/05	Bzianka	Przy budynku 10	Studnia murowana z kamienia	1930	
32	BZ-30/05	Bzianka	Bzianka 10	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1930	
33	BZ-31/05	Bzianka	Przy budynku 6	Studnia murowana z kamienia	1900-1925	
34	BZ-32/05	Bzianka	Bzianka 2	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
35	BZ-33/05	Bzianka	Bzianka 94	Dom drewniany- obecnie budynek gospodarczy	1874-1899	
36	GŁ-1/02	Głębokie	Obok budynku 6	Kapliczka kamienna, otynkowana	1890-1910	
37	GŁ-2/02	Głębokie	Centrum miejscowości	Budynek szkoły, murowany	1890-1910	
36	GŁ-3/02	Głębokie	Centrum miejscowości, obok szkoły	Kapliczka kamienna	1900-1925	
37	GŁ-6/02	Głębokie	Przed budynkiem 214	Kapliczka kamienna, otynkowana	1890	
38	GŁ-7/02	Głębokie	Głębokie 202	Dom drewniany- obecnie budynek gospodarczy, częściowo rozebrany	1900-1925	
39	GŁ-8/02	Głębokie	Głębokie 118	Dom drewniany	1936	
40	GŁ-9/02	Głębokie	Obok budynku 116	Dom drewniany- obecnie budynek gospodarczy	1875-1899	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
41	KL-1/02	Klimkówka	Przy skrzyżowaniu drogi krajowej Krosno- Sanok z drogą biegnącą z Klimkówki	Kapliczka kamienno-drewniano-metalowa	przełom XIX i XX wieku	
42	KL-2/02	Klimkówka	Naprzeciw budynku 116	Kapliczka kamienna	1900-1925	
43	KL-3/02	Klimkówka	Obok domu nr 9	Kapliczka murowana	1909	
44	KL-4/02	Klimkówka	Obok budynku nr 15	Kapliczka kamienna	1900-1925	
45	KL-5/02	Klimkówka	Naprzeciw budynku nr 31	Kapliczka kamienna	1890-1910	
46	KL-6/02	Klimkówka	Obok domu nr 49	Kapliczka kamienna	1800-1850	
47	KL-7/02	Klimkówka	Obok domu nr 229	Kapliczka	1800-1850	
48	KL-8/02	Klimkówka	Centrum miejscowości, obok budynku szkoły	Pomnik kamienny poległych w I wojnie światowej	1839	
49	KL-9/02	Klimkówka	Centrum miejscowości	Szkoła- budynek murowany	1920	
50	KL-10/02	Klimkówka	Centrum miejscowości	Budynek murowany- obecnie sklep	1914	
51	KL-11/02	Klimkówka	Centrum wsi	Dom ludowy murowany	1910	
52	KL-12/02	Klimkówka	Położenie obok domu nr 238	Kapliczka kamienna	1800-1850	
53	KL-13/02	Klimkówka	Klimkówka, nr 238	Dom nr 238 drewniany	1900-1925	
54	KL-15/02	Klimkówka	Mur kościoła parafialnego w Klimkówce	Kapliczka kamienna	1866	A-270/92
55	KL-16/02	Klimkówka	Centrum miejscowości przy drodze	Kościół drewniany	1864	A-270/92
56	KL-17/02	Klimkówka	Na południowy wschód od miejscowości	Kościół św. Krzyża, drewniany	1854 lub 1876	A-269/92

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
57	KL-18/02	Klimkówka	Obok kościoła św. Krzyża	Figura św. Jana, kamienna	1800-1850	A-269/92
58	KP-1/03	Królik Polski	Królik Polski, ul. Bieszczadzka przy budynku nr 104	Kapliczka murowana	XIX w.	
59	KP-2/03	Królik Polski	Królik Polski, ul. Bieszczadzka przy budynku nr 56	Kapliczka kamienna	1850-1899	
60	KP-3/03	Królik Polski	Przy drodze Jaśliska- Brzozów, na Górze Szklarskiej	Kapliczka kamienna	1890-1910	
61	KP-4/03	Królik Polski	Przy drodze Jaśliska- Brzozów	Kapliczka murowana	1889	
62	KP-5/03	Królik Polski	Królik Polski, ul. Bieszczadzka przy budynku nr 218	Kapliczka murowana	1890-1910	
63	KP-7/03	Królik Polski	Królik Polski, ul. Bieszczadzka przy kościele parafialnym	Stodoła plebańska drewniano-murowana	przełom XIX i XX wieku	
64	KP-9/06	Królik Polski	Przy ulicy Bieszczadzkiej, blisko szkoły	Kościół parafialny, drewniany	1647-1754	A-147/89
65	KP-10/06	Królik Polski	Dawna miejscowość Królik Wołoski nad potokiem	Cerkiew kamienna	1843-1845	A-70/85
66	KP-11/06	Królik Polski	Dawna miejscowość Królik Wołoski nad potokiem Tabor	Ruiny dzwonnicy kamiennej	1843-1845	A-70/85
67	KP-12/06	Królik Polski	Na cmentarzu obok cerkwi w obrębie dawnej miejscowości Królik Wołoski	Ruiny kostnicy kamiennej	1850	A-70/85
68	L-1/06	Ladzin	Ladzin, ul. Zadwór 5	Dwór murowano-drewniany	1775-1825	A-95/86
69	L-2/06	Ladzin	Ladzin, ul. Zadwór 4	Stajnia dworska murowana	1775-1825	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
70	L-4/06	Ladzin	Wschodnia część Ladzina przy ul. Zadwór	Figura przydrożna kamienna	1875-1899	
71	L-5/06	Ladzin	Ladzin, ul. Rzeszowska	Kapliczka kamienna	1875-1899	
72	L-6/06	Ladzin	Ladzin, ul. Rzeszowska	Kapliczka kamienna	1875-1899	
73	L-7/06	Ladzin	Ladzin, ul. Rzeszowska	Kapliczka kamienna	1900-1925	
74	L-8/06	Ladzin	Ladzin, ul. Nad Taborem 32	Dom drewniany	1890-1910	
75	ML-1/05	Milcza	Milcza, ul. Słoneczna 25	Dom drewniany	1906	
76	ML-2/05	Milcza	Milcza, ul. Słoneczna 23	Dom drewniany	1900-1925	
77	ML-3/05	Milcza	Milcza, ul. Słoneczna 27	Dom drewniany	1900-1925	
78	ML-4/05	Milcza	Milcza, ul. Słoneczna 31	Dom drewniany	1920	
79	ML-5/05	Milcza	Milcza, ul. Słoneczna 15	Dom drewniany	1900-1925	
80	ML-6/05	Milcza	Milcza, ul. Słoneczna 35	Dom drewniany	1900-1925	
81	ML-7/05	Milcza	Milcza, ul. Słoneczna 3	Dom drewniany	1900-1925	
82	ML-8/05	Milcza	Milcza, ul. Słoneczna 6	Dom drewniany	1900-1925	
83	ML-9/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna 51	Dom drewniany	1920	
84	ML-10/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna 53	Dom drewniany	1913	
85	ML-11/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna przy budynku nr 53	Stodoła drewniana	1900-1925	
86	ML-12/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna 76	Dom drewniany	1900-1925	
87	ML-13/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna, przy	Kapliczka kamienna	1875-1900	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
			budynku 23			
88	ML-14/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna 23	Dom drewniany	1900-1925	
89	ML-15/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna 19	Dom drewniany	1900-1925	
90	ML-16/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna 32	Dom drewniany	1928	
91	ML-17/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna 30	Kapliczka kamienna	1893	
92	ML-18/05	Milcza	Milcza, ul. Ogrodowa 87	Dom drewniany	1900-1925	
93	ML-19/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna 16	Szkoła murowana z cegły	1900-1925	
94	ML-20/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna, przy budynku szkoły	Kapliczka kamienna	1904	
95	ML-21/05	Milcza	Milcza, ul. Szkolna 10	Dom drewniany	1925	
96	ML-22/05	Milcza	Milcza, ul. Leśna 9	Dom drewniany	1920-1929	
97	ML-23/05	Milcza	Milcza, ul. Leśna 11	Dom drewniany	1900-1925	
98	PG-1/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 97	Kapliczka murowana	1890-1925	
99	PG-2/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 103	Dom mieszkalny drewniany	1900-1925	
100	PG- 3/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 344	Dom mieszkalny drewniany	1900-1945	
101	PG-4/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 312	Dom mieszkalny murowano-drewniany	1900-1945	
102	PG-5/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 320	Dom mieszkalny drewniany	1900-1945	
103	PG-6/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 306	Dom mieszkalny drewniany	1900-1945	
104	PG-7/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 276	Dom drewniany	1900-1945	
105	PG-8/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 73	Dom ludowy murowany	1900-1945	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
106	PG-9/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 maja 260	Kapliczka kamienna	1900-1925	
107	PG-10/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 258	Dom mieszkalny muruwany	1900-1945	
108	PG-11/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 97	Dom mieszkalny drewniany	1900-1945	
109	PG-12/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 101	Dom mieszkalny drewniany	1900-1945	
110	PG-13/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 69	Dom mieszkalny drewniany	1900-1945	
111	PG-14/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 124	Dom mieszkalny drewniany	1905	
112	PG-15/06	Posada Górna	Posada Górna, ul. 3 Maja 86	Kapliczka kamienna	1900-1925	
113	RZ-1/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 41	Willa drewniana "Góra"- obecnie pocztą	1900-1925	
114	RZ-2/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Kasztanowa 8	Willa "Niespodzianka", drewniana	1920-1939	
115	RZ-3/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa, przy skrzyżowaniu z ulicą Ogrodową	Dom drewniany	IV ćw. XIX w.	
116	RZ-4/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 38	Dom murowany- obecnie apteka	1900-1925	
117	RZ-5/03	Rymanów Zdrój	Centrum miejscowości przy drodze	Transformator murowany	I ćw. XX w.	
118	RZ-6/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 48	Willa murowana "Biały Orzeł"	1900-1925	
119	RZ-7/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 47	Dom drewniany	1900-1925	
120	RZ-8/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 27	Willa drewniana "Zgoda"	1900-1925	
121	RZ-9/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 26	Willa drewniana "Słoneczna"	1900-1925	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
122	RZ-10/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Kasztanowa 42	Willa drewniana "Lwowianka"	1935	
123	RZ-11/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 49	Willa drewniana "Krakus"	1920-1939	
124	RZ-12/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 53	Willa drewniana "Opatrzność"	1920-1939	
125	RZ-13/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Kasztanowa 9	Willa murowana "Gozdawa"	1920-1939	
126	RZ-14/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa, obok mostu na rzece Tabor	Kościół murowany	1912	
127	RZ-15/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 56	Willa drewniana "Pogoń"	1891	
128	RZ-16/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Wyspiańskiego 5	Szpital drewniany "Maria"	1890-1910	
129	RZ-17/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 54	Szpital uzdrowski drewniany "Teresa"	1900-1925	
130	RZ-18/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 55	Sanatorium "Gołąbek", drewniane	1882	
131	RZ-19/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Wyspiańskiego 2	Szpital uzdrowski drewniany "LELIWA"	1897	
132	RZ-20/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Parkowa 6	Zakład fizjoterapii (dawniej rozlewnia wód, warzelnia soli)	1875-1899	
133	RZ-21/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Parkowa 5	Kotłownia murowana (obok pijalni)	1920	
134	RZ-22/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Parkowa 8	Pijalnia wód mineralnych (murowana)	1890-1910	
135	RZ-23/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Wyspiańskiego	Willa murowano-drewniana "Zofia"	1882	
136	RZ-24/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Kasztanowa 7	Willa drewniana	1920-1939	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
137	RZ-25/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa, obok budynku nr 48	Willa drewniana (d. leśniczówka Potockich)	1850-1870	
138	RZ-26/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 8	Dom drewniany	1875-1899	
139	RZ-27/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Potockich 2	Szpital uzdrowski " Krystyna" (murowany)	1890-1910	
140	RZ-28/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Potockich 3	Dom wczasów dziecięcych, drewniany	1890-1910	
141	RZ-29/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Potockich 3, obok domu wczasów dziecięcych	Kapliczka figura kamienna	1920-1939	
142	RZ-30/03	Rymanów Zdrój	przy drodze Jaśliśka-Brzozów	Kapliczka kamienna	Przełom XIX i XX wieku	
143	RZ-32/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Krzemienowa 6	Willa "Zaosie" (drewniana)	1912	A-97/86
144	RZ-33/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 6	Budynek gospodarczy drewniano-kamienny	1900-1945	
145	RZ-34/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Ogrodowa 4	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
146	RZ-35/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Ogrodowa 15	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
147	RZ-36/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 2	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
148	RZ-37/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 7	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
149	RZ-38/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 11	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
150	RZ-39/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 15	Krzyż kamienny		
151	RZ-40/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 21	Willa drewniana "Wanda"	1927	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
152	RZ-41/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 25	Willa drewniana "Grażyna"	1900-1925	
153	RZ-42/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 28	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
154	RZ-43/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 32	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
155	RZ-44/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Zdrojowa 36	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
156	RZ-45/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Dębowa 3	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
157	RZ-46/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. Wierzbowa 1 (obok budynku PCK)	Dom mieszkalny, drewniany	1900-1945	
158	RZ-47/03	Rymanów Zdrój	Rymanów Zdrój, ul. A i J Potockich b/n	Dom mieszkalny, drewniany	1890-1910	
159	R-1/07	Rymanów	Rymanów, ul. Sienkiewicza 2	Dom drewniany-obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
160	R-2/07	Rymanów	Rymanów, ul. Mickiewicza 3	Dom drewniany-obecnie sklep	1934	
161	R-3/07	Rymanów	Rymanów, ul. Mickiewicza 5	Dom drewniany-obecnie budynek mieszkalny	1925	
162	R-4/07	Rymanów	Rymanów, ul. Mickiewicza 5	Kapliczka murowana	1775-1825	
163	R-5/07	Rymanów	Rymanów, ul. Mickiewicza 7	Dom murowany, budynek mieszkalny	1900-1925	
164	R-6/07	Rymanów	Rymanów, ul. Mickiewicza 9	Dom drewniany-obecnie budynek mieszkalny	1925	
165	R-7/07	Rymanów	Rymanów, ul. Mickiewicza 46	Dom ludowy, murowany	1920-1939	
166	R-8/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piłsudskiego 4	Dom murowany-obecnie poczta	1900-1925	
167	R-9/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piłsudskiego 7	Dom murowany-obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
168	R-10/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piłsudskiego 11	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1875	
169	R-11/07	Rymanów	Rymanów, ul. Wola 2	Dom murowany - obecnie budynek mieszkalny	1920-1939	
170	R-12/07	Rymanów	Rymanów, ul. Kolejowa 1	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
171	R-13/07	Rymanów	Rymanów, ul. Kolejowa 5	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1920-1939	
172	R-14/07	Rymanów	Rymanów, ul. Kolejowa 37	Kapliczka murowana	1890-1910	
173	R-15/07	Rymanów	Rymanów, ul. Kolejowa 48	Kapliczka kamienna	1890-1910	
174	R-16/07	Rymanów	Rymanów, ul. Kolejowa 162	Kapliczka kamienna	1890-1910	
175	R-17/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 14	Dom murowany - obecnie Bank Spółdzielczy	1900-1925	
176	R-18/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piekarska 1	dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
177	R-19/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piekarska 26	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1939	
178	R-20/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piekarska 3	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
179	R-21/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piekarska 5	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
180	R-22/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piekarska 9	Dom murowany - obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
181	R-23/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piekarska 30	Dom murowany - obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
182	R-24/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piekarska 13	Kapliczka kamienna	1790	
183	R-25/07	Rymanów	Rymanów, ul. Mitkowskiego 2	Kapliczka murowana	1900-1925	
184	R-26/07	Rymanów	Rymanów, ul. Mitkowskiego 12	Gorzelnia dworska- obecnie do remontu	1850-1875	A-97/2004
185	R-27/07	Rymanów	Rymanów, ul. Mitkowskiego 111	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1800-1825	
186	R-28/07	Rymanów	Rymanów, ul. Ogrodowa 2	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
187	R-29/07	Rymanów	Rymanów, ul. Paderewskiego 14	Kapliczka murowana	1900-1925	
188	R-30/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek1	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny, sklep	1900-1925	
189	R-31/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 2	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny, sklep	1900-1925	
190	R-32/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 3	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny, sklep	1900-1925	
191	R-33/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 4	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
192	R-34/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 5	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny, sklep	1900-1925	
193	R-35/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 6	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny, sklep	1900-1925	
194	R-36/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 7	Dom murowany- obecnie budynek	1900-1925	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
				mieszkalny, sklep		
195	R-37/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 8	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny, sklep	1900-1925	
196	R-38/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 9	Dom murowany- obecnie biura, sklep	1900-1925	
197	R-39/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 10	Dom murowany- obecnie biura, sklep	1900-1925	
198	R-40/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 11	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny, sklep	1900-1925	
199	R-41/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 12	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny, sklep	1900-1925	
200	R-42/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek 21	Dom murowane- obecnie budynek mieszkalny, apteka	1900-1925	
201	R-43/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek/centrum ryнку	Dom studnia, murowany- obecnie sklep	1900-1925	
202	R-44/07	Rymanów	Rymanów, ul. Sanocka 1	Dom murowany- obecnie sklep	1900-1925	
203	R-45/07	Rymanów	Rymanów, ul. Sanocka3	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1875-1899	
204	R-46/07	Rymanów	Rymanów, ul. Sanocka 4	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
205	R-47/07	Rymanów	Rymanów, ul. Sanocka 5	Dom murowany- obecnie biblioteka gminna	1900-1925	
206	R-48/07	Rymanów	Rymanów, ul. Sanocka 15	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1920-1939	A-96/86
207	R-49/07	Rymanów	Rymanów, ul. Sanocka 16	Dom murowany- obecnie budynek	1900-1925	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
				mieszkalny		
208	R-50/07	Rymanów	Rymanów, ul. Sanocka 19	Dom murowany, obecnie budynek mieszkalny	1920-1939	
209	R-51/07	Rymanów	Rymanów, ul. Sanocka 28	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1920-1939	
210	R-52/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek	Kościół parafialny, murowany	1779	A-4/48
211	R-53/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek	Dzwonnica kościelna, murowana	1779	A-4/48
212	R-54/07	Rymanów	Rymanów, ul. Rynek	Mur kościelny	1780	A-4/48
213	R-55/07	Rymanów	Rymanów, ul. Wola 5	Plebania murowana	1780	A-74/52
214	R-56/07	Rymanów	Rymanów, ul. Wola 3	Wikarówka murowana	1890-1910	
215	R-57/07	Rymanów	Rymanów, ul. Piękna	Synagoga murowana	1700-1725	A-273/70
216	R-58/07	Rymanów	Rymanów, ul. Dworska 38	Dwór murowany- obecnie biura Nadleśnictwa	1800-1825	A-73/52
217	R-59/07	Rymanów	Rymanów, ul. Dworska 38	Wozownia dworska murowana- obecnie garaże nadleśnictwa	1890-1910	
218	R-60/07	Rymanów	Rymanów, ul. Dworska 38	Brama dworska murowana - obecnie brama Nadleśnictwa	1800-1825	
219	R-61/07	Rymanów	Rymanów, ul. Dworska 38	Stajnia dworska murowana	1800-1825	
220	R-62/07	Rymanów	Rymanów, ul. Bieleckiego 2	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1920-1939	
221	R-63/07	Rymanów	Rymanów, ul. Bieleckiego 9	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1875-1899	A-83/85
222	R-64/07	Rymanów	Rymanów, ul. Dworska 7	Dom drewniany- obecnie budynek	1890-1910	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
				mieszkalny		
223	R-65/07	Rymanów	Rymanów, ul. Dworska 13	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1840	
224	R-66/07	Rymanów	Rymanów, ul. Boczna 1	Dom murowany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
225	R-67/07	Rymanów	Rymanów, ul. Grunwaldzka 9	Dom murowany- obecnie kino " Irys"	1920-1939	
226	R-68/07	Rymanów	Rymanów, ul. Grunwaldzka 10	Dom murowany- obecnie Przedszkole św Józefa	1900-1925	
227	R-69/07	Rymanów	Rymanów, ul. Grunwaldzka 10	Figura św. Józefa zbudowana z kamienia	1900-1925	
228	R-70/07	Rymanów	Rymanów, ul. Kilińskiego 2	Dom murowany- obecnie dom-sklep	1890-1910	
229	R-71/07	Rymanów	Rymanów, ul. Kilińskiego 16	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1900-1925	
230	R-72/07	Rymanów	Rymanów, ul. Kilińskiego 20	Dom drewniany- obecnie budynek mieszkalny	1875-1899	
231	SN-1/02	Sieniawa	Naprzeciw budynku nr 103	Dom drewniany- obecnie budynek gospodarczy	1890-1910	
232	SN-2/02	Sieniawa	Położona w pasie drogowym drogi powiatowej Krosno- Rymanów-Głębokie, przy budynku nr 108	Kapliczka murowana, otynkowana	1850-1875	
233	SN-3/02	Sieniawa	Położona w pasie drogowym drogi powiatowej Krosno- Rymanów-Głębokie, obok budynku 29 a	Kapliczka murowana, otynkowana	1875-1899	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
234	SN-4/02	Sieniawa	Położona przy drodze powiatowej Krosno- Rymanów- Głębokie	Kapliczka murowana	1850-1875	
235	SN-5/02	Sieniawa	Położona nad jeziorem Sieniawskim, południowa część wsi	Cerkiew drewniana- obecnie Kościół rzymskokatolicki	1874	A-262/92
236	SN-6/02	Sieniawa	Położona nad jeziorem Sieniawskim, obok cerkwi	Dzwonnica cerkiewna	1874	A-262/92
237	SN-8/02	Sieniawa	Położona przy drodze do Głębokiego, w pobliżu cerkwi	Szkoła z kamienia i cegły	1900-1910	A-87/86
238	WKr-1/06	Wróblak Królewski	Położona w centralnej części miejscowości przy drodze powiatowej, obok Kościoła	Cerkiew murowana	1888	A-277/92
239	WKr-2/06	Wróblak Królewski	Położona w centralnej części miejscowości przy drodze powiatowej	Dzwonnica cerkiewna, murowana	1888	A-277/92
240	WKr-3/06	Wróblak Królewski	Położony przy skrzyżowaniu dróg, naprzeciw budynku nr 9	Krzyż przydrożny, kamienny	1890-1910	
241	WKr-4/06	Wróblak Królewski	Po przeciwnej stronie OSP	Krzyż przydrożny, kamienno- żeliwny	1890-1910	
242	WSz-1/06	Wróblak Szlachecki	Przy ul. Sicińskiej, działka niezabudowana	Kapliczka murowana	1870	
243	WSz-2/06	Wróblak Szlachecki	Przy ulicy Sicińskiej, naprzeciw budynku nr 14	Młyn murowany	1930-1939	

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
244	WSz-3/06	Wróblak Szlachecki	Wróblak Szlachecki, ul. Sicińska 14	Dom drewniany	1930-1939	
245	WSz-4/06	Wróblak Szlachecki	Wróblak Szlachecki, ul. Kolejowa 1	Kapliczka murowana	1875-1899	
246	WSz-5/06	Wróblak Szlachecki	Przy drodze powiatowej Rymanów- Brzozów	Dworzec kolejowy, murowany	1875-1899	
247	WSz-6/06	Wróblak Szlachecki	Przy drodze powiatowej Rymanów- Brzozów	Dworzec kolejowy, murowany	1884	
248	WSz-8/06	Wróblak Szlachecki	obok przejazdu kolejowego	Cerkiew drewniana	1869	A-69/85
249	WSz-9/06	Wróblak Szlachecki	obok przejazdu kolejowego, przy cerkwi	Dzwonnica cerkiewna, murowana	1875-1899	A-69/85
250	WSz-10/06	Wróblak Szlachecki	Wróblak Szlachecki, ul. Rymanowska 55	Kapliczka murowana	1875-1899	
251	Z-1/06	Zmysłówka	Zmysłówka 2	Dom drewniany	1900-1925	
252	Z-2/06	Zmysłówka	Zmysłówka 4	Dom drewniany	1900-1925	
253	Z-3/06	Zmysłówka	Zmysłówka 4	Kapliczka kamienna	1825-1899	
254	Z-4/06	Zmysłówka	Zmysłówka 6	Dom drewniany	1900-1925	
255	Z-5/06	Zmysłówka	Zmysłówka 8	Dom drewniany	1920-1929	
256	Z-6/06	Zmysłówka	Zmysłówka 9	Dom drewniany	1925	
257	Z-7/06	Zmysłówka	Zmysłówka 1	Dom drewniany	1920-1929	
258	Z-8/06	Zmysłówka	Zmysłówka 33	Stodoła drewniana	1900-1925	
259	Z-9/06	Zmysłówka	Zmysłówka 33	Spichlerz drewniany- obecnie budynek gospodarczy	1890-1910	
260	Z-10/06	Zmysłówka	Zmysłówka 33	Dom drewniany	1897	
261	Z-11/06	Zmysłówka	Zmysłówka 33	Studnia kamienna	1900-1925	

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Przemyślu, delegatura w Krośnie

Tabela 6 Zabytkowe cmentarze wpisane do gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
1	BŁ-1/03	Bałucianka	Północno-zachodnia część miejscowości	Cmentarz- kiedyś greckokatolicki, obecnie rzymskokatolicki o pow. 0, 22 ha		
2	GŁ-4/02	Głębokie	Południowo-wschodnia część miejscowości	Cmentarz rzymskokatolicki-współczesny, pow. 0, 8 ha	1950	
3	KL-14/02	Klimkówka	Zachodnia część miejscowości Klimkówka	Cmentarz rzymskokatolicki, czynny o pow. 1, 48 ha		
4	KP-8/03	Królik Polski	Na wzniesieniu powyżej Kościoła	Cmentarz rzymskokatolicki, czynny		
5	R-73/07	Rymanów	Na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Kalwaria	Cmentarz kamienny, obecna funkcja- groby żołnierzy na cmentarzu rzymskokatolickim		
6	R-74/07	Rymanów	Przy ul. Kalwaria	Cmentarz rzymskokatolicki, czynny		
7	R-75/07	Rymanów	Rymanów, przy ul. Bartoszków	Cmentarz murowany z II wojny światowej		
8	R-76/07	Rymanów	Rymanów, ul. Kalwaria	Cmentarz żydowski, kamienny		A-343/95
9	RZ-31/03	Rymanów Zdrój- Deszno	Przy drodze Jaśliska- Brzozów	Pozostałości Cmentarza grekokatolickiego (nieczynny)		
10	SN- 7/06	Sieniawa	Nad jeziorem Sieniawskim, obok Cerkwi	Cmentarz grekokatolicki-rzymskokatolicki		A-262/92

11		Wołuszowa		Cmentarz grekokatolicki		
12	WKr-5/06	Wróblík Królewski	Zachodnia część miejscowości, poza obszarem zabudowy	Cmentarz kamienny	1890-1910	
13	WSz-7/06	Wróblík Szlachecki	Obok przejazdu kolejowego	Cmentarz kamienny		
14		Wróblík Szlachecki		Cmentarz grekokatolicki		

Źródło: Gminna ewidencja zabytków w gminie Rymanów

Tabela 7 Zabytkowe parki wpisane do gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Identyfikator	Miejscowość	Adres/Lokalizacja	Obiekt	Datowanie	Nr w rejestrze zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego
1	BZ-2/05	Bzianka	Przy drodze wojewódzkiej Brzozów- Jaśliska obok szkoły	Park	1900-1925	A-88/86
2	GŁ-5/02	Głębokie	Południowo-wschodnia część miejscowości	Park- zachowały się resztki, pow. 1 ha	1850-1875	
3	KL-19/06	Klimkówka	Przy drodze krajowej Krosno-Sanok	Park	1750-1825	A-333/95
4	L-2/06	Ladzin	Ladzin, ul. Zadwórz 5	Park	1850	A-95/86
5	R-77/07	Rymanów	Rymanów, ul. Dworska przy Nadleśnictwie Rymanów	Park	1800-1825	A-73/52
6		Rymanów Zdrój	Centrum miejscowości Rymanów Zdrój	Park zdrojowy		

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Przemyślu, delegatura w Krośnie

4. Stanowiska archeologiczne

Na terenie gminy Rymanów znajduje się ponad 400 stanowisk archeologicznych w tym 7 wpisanych jest do rejestru zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego. W poniższej tabeli przedstawione zostały wszystkie stanowiska archeologiczne, znajdujące się w granicach gminy Rymanów.

Tabela 8 Stanowiska archeologiczne w gminie Rymanów

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
Obwód 112-75			
Epoka kamienia			
1	AZP 81	33	Targowiska
2	AZP 64	9	Wróblak Królewski
3	AZP 66	11	Wróblak Królewski
4	AZP 71	16	Wróblak Królewski
5	AZP 39	2	Wróblak Szlachecki
6	AZP 42	5	Wróblak Szlachecki
Neolit/Wczesna epoka brązu			
7	AZP 33	16	Ladzin
8	AZP 2	2	Milcza
9	AZP 56	1	Wróblak Królewski
10	AZP 7	1	Besko
11	AZP 11	5	Besko
12	AZP 14	3	Besko
13	AZP 78	5	Klimkówka
14	AZP 18	1	Ladzin
15	AZP 21	4	Ladzin
16	AZP 28	11	Ladzin
17	AZP 31	14	Ladzin
18	AZP 32	15	Ladzin
19	AZP 1	1	Milcza
20	AZP 3	3	Milcza
21	AZP 83	32	Targowiska
22	AZP 58	3	Wróblak Królewski
23	AZP 67	12	Wróblak Królewski
24	AZP 69	14	Wróblak Królewski
25	AZP 73	18	Wróblak Królewski
26	AZP 75	20	Wróblak Królewski
27	AZP 43	6	Wróblak Szlachecki
Epoka brązu i okres halsztacki			
28	AZP 8	2	Besko
29	AZP 10	4	Besko
30	AZP 11	5	Besko
31	AZP 12	6	Besko
32	AZP 14	8	Besko
33	AZP 18	1	Ladzin
34	AZP 21	4	Ladzin
35	AZP 23	6	Ladzin

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
36	AZP 24	7	Ladzin
37	AZP 29	12	Ladzin
38	AZP 30	13	Ladzin
39	AZP 32	15	Ladzin
40	AZP 34	17	Ladzin
41	AZP 35	18	Ladzin
42	AZP 15	1	Łazy
43	AZP 2	2	Milcza
44	AZP 82	31	Targowiska
45	AZP 57	2	Wróblík Królewski
46	AZP 58	3	Wróblík Królewski
47	AZP 61	6	Wróblík Królewski
48	AZP 63	8	Wróblík Królewski
49	AZP 67	12	Wróblík Królewski
50	AZP 73	18	Wróblík Królewski
51	AZP 74	19	Wróblík Królewski
52	AZP 76	21	Wróblík Królewski
53	AZP 39	2	Wróblík Szlachecki
54	AZP 40	3	Wróblík Szlachecki
55	AZP 41	4	Wróblík Szlachecki
56	AZP 43	6	Wróblík Szlachecki
57	AZP 46	9	Wróblík Szlachecki
58	AZP 48	11	Wróblík Szlachecki
59	AZP 51	14	Wróblík Szlachecki
Okres wpływów rzymskich			
60	AZP 7	1	Besko
61	AZP 8	2	Besko
62	AZP 9	3	Besko
63	AZP 11	5	Besko
64	AZP 13	7	Besko
65	AZP 20	3	Ladzin
66	AZP 24	7	Ladzin
67	AZP 25	8	Ladzin
68	AZP 26	9	Ladzin
69	AZP 27	10	Ladzin
70	AZP 29	12	Ladzin
71	AZP 33	16	Ladzin
72	AZP 2	2	Milcza
73	AZP 3	3	Milcza

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
74	AZP 37	5	Rymanów
75	AZP 57	2	Wróblík Królewski
76	AZP 63	8	Wróblík Królewski
77	AZP 72	17	Wróblík Królewski
78	AZP 73	18	Wróblík Królewski
79	AZP 40	3	Wróblík Szlachecki
80	AZP 42	5	Wróblík Szlachecki
81	AZP 44	7	Wróblík Szlachecki
82	AZP 47	10	Wróblík Szlachecki
83	AZP 49	12	Wróblík Szlachecki
84	AZP 51	14	Wróblík Szlachecki
85	AZP 52	15	Wróblík Szlachecki
86	AZP 55	18	Wróblík Szlachecki
Okres prahistoryczny			
87	AZP 8	2	Besko
88	AZP 11	5	Besko
89	AZP 13	7	Besko
90	AZP 14	8	Besko
91	AZP 72	4	Klimkówka
92	AZP 80	7	Klimkówka
93	AZP 18	1	Ladzin
94	AZP 19	2	Ladzin
95	AZP 25	8	Ladzin
96	AZP 26	9	Ladzin
97	AZP 33	16	Ladzin
98	AZP 34	17	Ladzin
99	AZP 35	18	Ladzin
100	AZP 36	19	Ladzin
101	AZP 15	1	Łazy
102	AZP 16	2	Łazy
103	AZP 2	2	Milcza
104	AZP 4	4	Milcza
105	AZP 5	5	Milcza
106	AZP 6	6	Milcza
107	AZP 59	4	Wróblík Królewski
108	AZP 60	5	Wróblík Królewski
109	AZP 61	6	Wróblík Królewski
110	AZP 62	7	Wróblík Królewski
111	AZP 64	9	Wróblík Królewski

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
112	AZP 65	10	Wróblik Królewski
113	AZP 68	13	Wróblik Królewski
114	AZP 70	15	Wróblik Królewski
115	AZP 72	17	Wróblik Królewski
116	AZP 74	19	Wróblik Królewski
117	AZP 39	2	Wróblik Szlachecki
118	AZP 41	4	Wróblik Szlachecki
119	AZP 45	8	Wróblik Szlachecki
120	AZP 46	9	Wróblik Szlachecki
121	AZP 50	13	Wróblik Szlachecki
122	AZP 53	16	Wróblik Szlachecki
123	AZP 54	17	Wróblik Szlachecki
124	AZP 55	18	Wróblik Szlachecki
Wczesne średniowiecze			
125	AZP 17	3	Łazy
126	AZP 82	31	Targowiska
127	AZP 49	12	Wróblik Szlachecki
Późne średniowiecze			
128	AZP 78	5	Klimkówka
129	AZP 79	6	Klimkówka
130	AZP 18	1	Ladzin
131	AZP 33	16	Ladzin
132	AZP 36	19	Ladzin
133	AZP 62	7	Wróblik Królewski
134	AZP 64	9	Wróblik Królewski
135	AZP 69	14	Wróblik Królewski
Średniowiecze			
136	AZP 77	4	Klimkówka
137	AZP 22	5	Ladzin
138	AZP 30	13	Ladzin
139	AZP 32	15	Ladzin
140	AZP 34	17	Ladzin
141	AZP 15	1	Łazy
142	AZP 60	5	Wróblik Królewski
143	AZP 70	15	Wróblik Królewski
144	AZP 73	18	Wróblik Królewski
145	AZP 42	5	Wróblik Szlachecki
146	AZP 52	15	Wróblik Szlachecki
Okres nowożytny			

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
147	AZP 16	2	Łazy
148	AZP 6	6	Milcza
149	AZP 82	31	Targowiska
150	AZP 40	3	Wróblík Szlachecki
151	AZP 45	8	Wróblík Szlachecki
Obręb 114-74			
Paleolit schyłkowy			
152	AZP 49	1	Bałucianka
153	AZP 41	7	Królik Polski
154	AZP 42	8	Królik Polski
155	AZP 31	1	Królik Wołoski
156	AZP 4	8	Lubatowa
157	AZP 13	17	Lubatowa
158	AZP 25	1	Zawadka Rymanowska
Epoka kamienia- wczesna epoka brązu, epoka brązu			
159	AZP 50	2	Bałucianka
160	AZP 44	10	Królik Polski
161	AZP 45	11	Królik Polski
162	AZP 46	12	Królik Polski
163	AZP 47	13	Królik Polski
164	AZP 8	12	Lubatowa
165	AZP 9	13	Lubatowa
166	AZP 11	15	Lubatowa
167	AZP 28	4	Zawadka Rymanowska
Neolit- wczesna epoka brązu, epoka brązu			
168	AZP 2	13	Jasionka
169	AZP 34	4	Królik Wołoski
170	AZP 10	14	Lubatowa
171	AZP 16	20	Lubatowa
172	AZP 19	23	Lubatowa
173	AZP 27	3	Zawadka Rymanowska
Schyłek Neolitu- wczesna epoka brązu			
174	AZP 52	4	Bałucianka
175	AZP 20	24	Lubatowa
176	AZP 21	25	Lubatowa
177	AZP 22	26	Lubatowa
178	AZP 23	27	Lubatowa
179	AZP 24	28	Lubatowa
180	AZP 30	6	Zawadka Rymanowska

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
Schyłek Neolitu- epoka brązu			
181	AZP 37	3	Królik Polski
182	AZP 38	4	Królik Polski
183	AZP 39	5	Królik Polski
184	AZP 48	14	Królik Polski
185	AZP 33	3	Królik Wołoski
186	AZP 12	16	Lubatowa
187	AZP 15	19	Lubatowa
188	AZP 17	21	Lubatowa
189	AZP 18	22	Lubatowa
190	AZP 26	2	Zawadka Rymanowska
191	AZP 29	5	Zawadka Rymanowska
Wczesna epoka brązu			
192	AZP 3	14	Jasionka
Epoka brązu			
193	AZP 43	9	Królik Polski
194	AZP 6	10	Lubatowa
Okres rzymski			
195	AZP 1	12	Jasionka
Okres prahistoryczny			
196	AZP 51	3	Bałucianka
197	AZP 1	12	Jasionka
198	AZP 38	4	Królik Polski
199	AZP 40	6	Królik Polski
200	AZP 32	2	Królik Wołoski
201	AZP 5	9	Lubatowa
Wczesne średniowiecze			
202	AZP 14	18	Lubatowa
Późne średniowiecze			
203	AZP 1	12	Jasionka
204	AZP 22	26	Lubatowa
Późne średniowiecze- okres nowożytny			
205	AZP 35	1	Królik Polski
206	AZP 36	2	Królik Polski
207	AZP 32	2	Królik Wołoski
208	AZP 7	11	Lubatowa
209	AZP 23	27	Lubatowa
Obręb 113-74			
Epoka kamienia			

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
210	AZP 45	52	Iwonicz
211	AZP 41	2	Iwonicz Zdrój
212	AZP 29	8	Jasionka
213	AZP 61	18	Klimkówka
214	AZP 22	15	Lubatówka
Epoka kamienia lub wczesna epoka brązu			
215	AZP 48	55	Iwonicz
216	AZP 40	1	Iwonicz Zdrój
217	AZP 30	9	Jasionka
218	AZP 32	11	Jasionka
219	AZP 63	20	Klimkówka
220	AZP 34	2	Lubatowa
221	AZP 17	10	Lubatówka
Neolit			
222	AZP 16	9	Lubatówka
Wczesna epoka brązu			
223	AZP 24	3	Jasionka
224	AZP 25	4	Jasionka
225	AZP 31	10	Jasionka
226	AZP 51	8	Klimkówka
227	AZP 39	7	Lubatowa
228	AZP 12	5	Lubatówka
Epoka brązu i wczesna epoka żelaza			
229	AZP 42	49	Iwonicz
230	AZP 43	50	Iwonicz
231	AZP 45	52	Iwonicz
232	AZP 23	2	Jasionka
233	AZP 27	6	Jasionka
234	AZP 28	7	Jasionka
235	AZP 54	11	Klimkówka
236	AZP 55	12	Klimkówka
237	AZP 61	18	Klimkówka
238	AZP 65	22	Klimkówka
239	AZP 38	6	Lubatowa
240	AZP 9	2	Lubatówka
241	AZP 10	3	Lubatówka
242	AZP 11	4	Lubatówka
243	AZP 17	10	Lubatówka
244	AZP 18	11	Lubatówka

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
245	AZP 19	12	Lubatówka
246	AZP 20	13	Lubatówka
247	AZP 5	29	Równe
Okres lateński			
248	AZP 44	51	Iwonicz
Okres rzymski- późny okres rzymski			
249	AZP 45	52	Iwonicz
250	AZP 46	53	Iwonicz
251	AZP 47	54	Iwonicz
252	AZP 48	55	Iwonicz
253	AZP 49	56	Iwonicz
254	AZP 26	5	Jasionka
255	AZP 31	10	Jasionka
256	AZP 51	8	Klimkówka
257	AZP 52	9	Klimkówka
258	AZP 56	13	Klimkówka
259	AZP 57	14	Klimkówka
260	AZP 58	15	Klimkówka
261	AZP 35	3	Lubatowa
262	AZP 19	12	Lubatówka
263	AZP 1	25	Równe
264	AZP 2	26	Równe
Okres prahistoryczny			
265	AZP 45	52	Iwonicz
266	AZP 50	57	Iwonicz
267	AZP 24	3	Jasionka
268	AZP 59	16	Klimkówka
269	AZP 60	17	Klimkówka
270	AZP 61	18	Klimkówka
271	AZP 62	19	Klimkówka
272	AZP 64	21	Klimkówka
273	AZP 36	4	Lubatowa
274	AZP 37	5	Lubatowa
275	AZP 38	6	Lubatowa
276	AZP 13	6	Lubatówka
277	AZP 14	7	Lubatówka
278	AZP 15	8	Lubatówka
279	AZP 17	10	Lubatówka
280	AZP 21	14	Lubatówka

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
281	AZP 3	27	Równe
282	AZP 4	28	Równe
283	AZP 6	30	Równe
284	AZP 7	31	Równe
Średniowiecze i okres nowożytny			
285	AZP 53	10	Klimkówka
286	AZP 33	1	Lubatowa
287	AZP 8	1	Lubatówka
Obręb 113-75			
Epoka kamienia			
288	AZP 112	11	Besko
289	AZP 77	7	Głębokie
290	AZP 89	19	Głębokie
291	AZP 27	8	Rymanów
292	AZP 31	12	Rymanów
293	AZP 37	18	Rymanów
294	AZP 41	22	Rymanów
295	AZP 49	30	Rymanów
296	AZP 91	2	Sieniawa
297	AZP 98	9	Sieniawa
298	AZP 105	16	Sieniawa
Epoka kamienia- wczesna epoka brązu			
299	AZP 113	12	Besko
300	AZP 75	5	Głębokie
301	AZP 16	37	Klimkówka
302	AZP 61	9	Posada Górna
303	AZP 47	28	Rymanów
304	AZP 99	10	Sieniawa
305	AZP 101	12	Sieniawa
306	AZP 102	13	Sieniawa
Neolit - wczesna epoka brązu			
307	AZP 8	29	Klimkówka
308	AZP 15	36	Klimkówka
309	AZP 63	11	Posada Górna
310	AZP 68	16	Posada Górna
311	AZP 46	27	Rymanów
Wczesna epoka brązu			
312	AZP 54	2	Posada Górna
313	AZP 111	22	Sieniawa

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
Epoka brązu			
314	AZP 81	11	Głębokie
315	AZP 6	27	Klimkówka
316	AZP 28	9	Rymanów
317	AZP 30	11	Rymanów
318	AZP 32	13	Rymanów
319	AZP 43	24	Rymanów
320	AZP 92	3	Sieniawa
321	AZP 93	4	Sieniawa
322	AZP 109	20	Sieniawa
Epoka brązu- wczesna epoka żelaza			
323	AZP 74	4	Głębokie
324	AZP 79	9	Głębokie
325	AZP 82	12	Głębokie
326	AZP 86	16	Głębokie
327	AZP 87	17	Głębokie
328	AZP 59	7	Posada Górna
329	AZP 60	8	Posada Górna
330	AZP 40	21	Rymanów
331	AZP 52	33	Rymanów
332	AZP 20	3	Rymanów Zdrój
333	AZP 99	10	Sieniawa
334	AZP 100	11	Sieniawa
335	AZP 108	19	Sieniawa
Okres lateński			
336	AZP 44	25	Rymanów
Okres rzymski			
337	AZP 114	13	Besko
338	AZP 73	3	Głębokie
339	AZP 82	12	Głębokie
340	AZP 83	13	Głębokie
341	AZP 84	14	Głębokie
342	AZP 2	23	Klimkówka
343	AZP 3	24	Klimkówka
344	AZP 4	25	Klimkówka
345	AZP 5	26	Klimkówka
346	AZP 6	27	Klimkówka
347	AZP 7	28	Klimkówka
348	AZP 9	30	Klimkówka

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
349	AZP 12	33	Klimkówka
350	AZP 13	34	Klimkówka
351	AZP 14	35	Klimkówka
352	AZP 15	36	Klimkówka
353	AZP 54	2	Posada Górna
354	AZP 55	3	Posada Górna
355	AZP 56	4	Posada Górna
356	AZP 57	5	Posada Górna
357	AZP 58	6	Posada Górna
358	AZP 61	9	Posada Górna
359	AZP 62	10	Posada Górna
360	AZP 65	13	Posada Górna
361	AZP 66	14	Posada Górna
362	AZP 67	15	Posada Górna
363	AZP 69	17	Posada Górna
364	AZP 70	18	Posada Górna
365	AZP 23	3	Rymanów
366	AZP 24	4	Rymanów
367	AZP 25	6	Rymanów
368	AZP 26	7	Rymanów
369	AZP 29	10	Rymanów
370	AZP 33	14	Rymanów
371	AZP 34	15	Rymanów
372	AZP 35	16	Rymanów
373	AZP 36	17	Rymanów
374	AZP 37	18	Rymanów
375	AZP 38	19	Rymanów
376	AZP 39	20	Rymanów
377	AZP 41	22	Rymanów
378	AZP 42	23	Rymanów
379	AZP 43	24	Rymanów
380	AZP 48	29	Rymanów
381	AZP 90	1	Sieniawa
382	AZP 103	14	Sieniawa
383	AZP 104	15	Sieniawa
384	AZP 106	17	Sieniawa
385	AZP 107	18	Sieniawa
386	AZP 110	21	Sieniawa
Okres prahistoryczny			

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
387	AZP 71	1	Głębokie
388	AZP 72	2	Głębokie
389	AZP 75	5	Głębokie
390	AZP 76	6	Głębokie
391	AZP 78	8	Głębokie
392	AZP 80	10	Głębokie
393	AZP 85	15	Głębokie
394	AZP 86	16	Głębokie
395	AZP 87	17	Głębokie
396	AZP 88	18	Głębokie
397	AZP 89	19	Głębokie
398	AZP 10	31	Klimkówka
399	AZP 11	32	Klimkówka
400	AZP 16	37	Klimkówka
401	AZP 17	38	Klimkówka
402	AZP 63	11	Posada Górna
403	AZP 64	12	Posada Górna
404	AZP 30	11	Rymanów
405	AZP 31	12	Rymanów
406	AZP 45	26	Rymanów
407	AZP 50	31	Rymanów
408	AZP 51	32	Rymanów
409	AZP 94	5	Sieniawa
410	AZP 97	8	Sieniawa
411	AZP 98	9	Sieniawa
412	AZP 99	10	Sieniawa
413	AZP 110	21	Sieniawa
Wczesne średniowiecze			
415	AZP 15	36	Klimkówka
416	AZP 16	37	Klimkówka
417	AZP 22	2	Rymanów
418	AZP 24	4	Rymanów
419	AZP 96	7	Sieniawa
Późne średniowiecze			
420	AZP 113	12	Besko
421	AZP 80	10	Głębokie
422	AZP 88	18	Głębokie
423	AZP 2	23	Klimkówka
424	AZP 7	28	Klimkówka

Lp.	Numer obszaru	Numer stanowiska	Miejscowość
425	AZP 16	37	Klimkówka
426	AZP 53	1	Posada Górna
427	AZP 24	4	Rymanów
428	AZP 25	6	Rymanów
429	AZP 28	9	Rymanów
430	AZP 18	1	Rymanów Zdrój
431	AZP 95	6	Sieniawa
432	AZP 96	7	Sieniawa
433	AZP 97	8	Sieniawa
434	AZP 98	9	Sieniawa
Okres nowożytny			
435	AZP 55	3	Posada Górna
436	AZP 23	3	Rymanów
437	AZP 30	11	Rymanów
Chronologia nieokreślona			
438	AZP 1	1	Klimkówka
439	AZP 21	1	Rymanów
440	AZP 19	2	Rymanów Zdrój

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Przemyślu, delegatura w Krośnie

Tabela 9 Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego

Lp.	Nr obrębu	Nr obszaru	Nr stanowiska	Miejscowość	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr rejestru
1	112/75	18	1	Ladzin	Osada	Epoka brązu i okres halsztacki	A-a67/91
2	112/75	27	10	Ladzin	Osada	Późny okres rzymski	A-a66/91
3	112/75	29	12	Ladzin	Osada	Epoka brązu, okres halsztacki i rzymski	A-a65/91
4	112/75	33	16	Ladzin	Osada	Późny okres rzymski, okres prahistoryczny	A-a63/91
5	112/75	2	2	Milcza	Osada	Epoka brązu, okres halsztacki i rzymski	A-a72/91
6	113/75	18	1	Rymanów Zdrój	Zamczysko	Późne średniowiecze	A-a99/94
7	112/75	73	18	Wróbliek Królewski	Osada	Okres rzymski	A-a64/91

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Przemyślu, delegatura w Krośnie

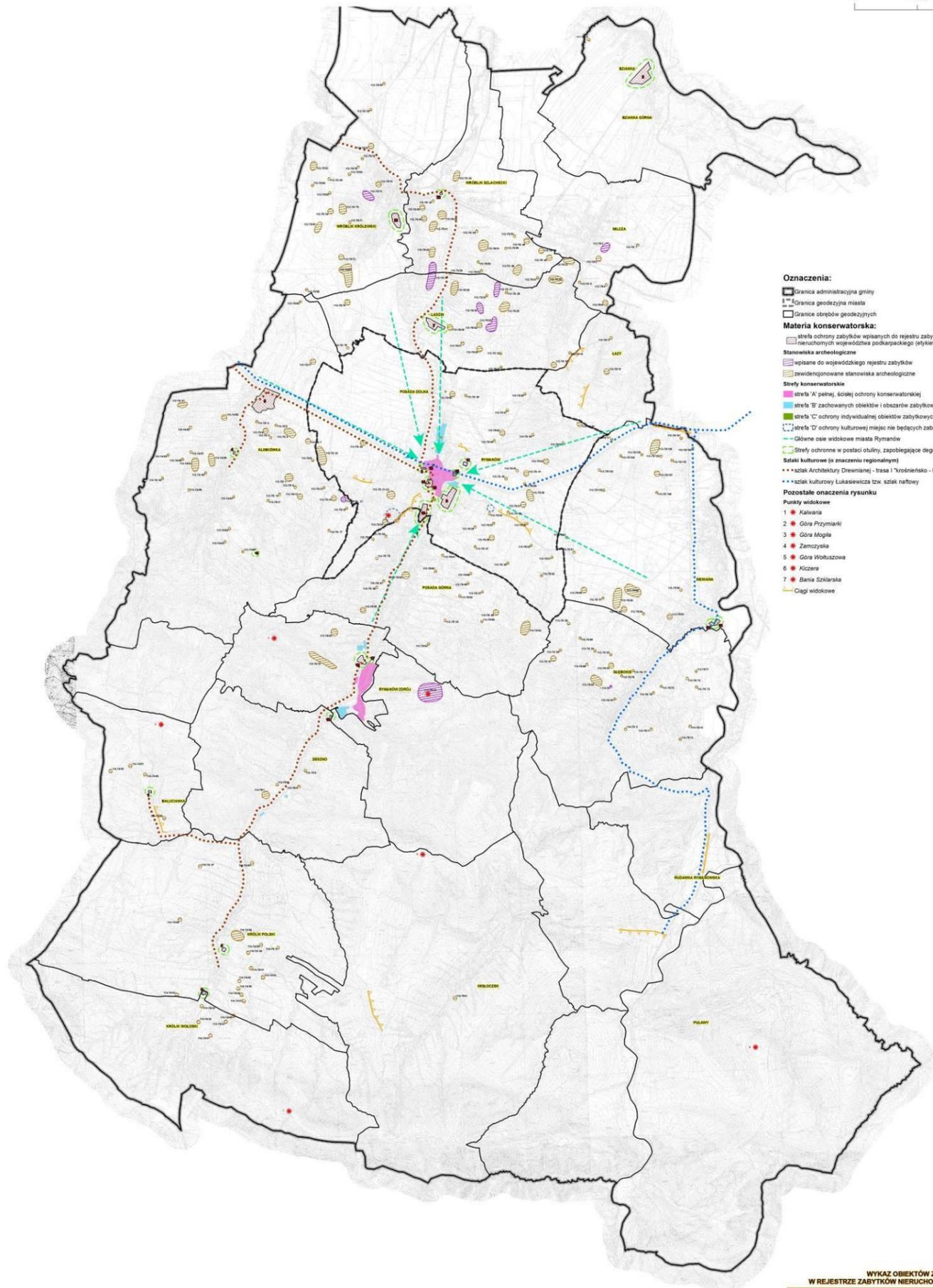
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Rymanów

Rysunek nr 3 - Uwarunkowania kulturowe

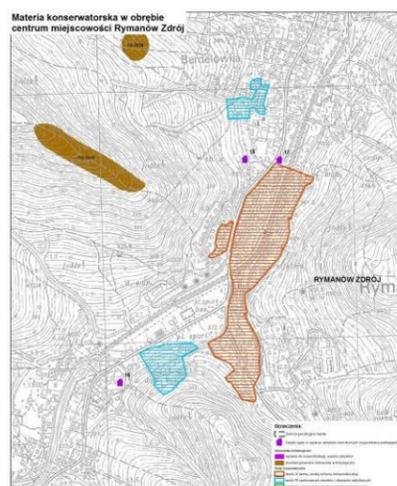
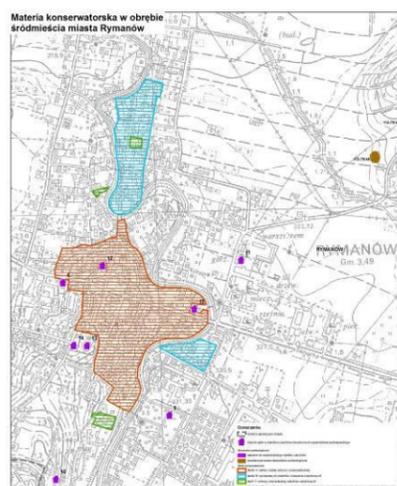
Rysunek poglądowy do części tekstowej

1:20 000

0 1 000 2 000 Metry

- Oznaczenia:**
- Graniczna administracyjna gminy
  - Graniczna geodezyjna miasta
  - Graniczne obrębów geodezyjnych
- Materia konserwatorska:**
- strefa ochrony zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego (etykieta na mapie -> Lp)
  - stanowiska archeologiczne
  - wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków
  - zawidokujone stanowiska archeologiczne
- Strefy konserwatorskie**
- strefa 'A' pełnej, ścisłej ochrony konserwatorskiej
  - strefa 'B' zachowanych obiektów i obszarów zabytkowych
  - strefa 'C' ochrony indywidualnej obiektów zabytkowych
  - strefa 'D' ochrony kulturowej miejsc nie będących zabytkami, ale upamiętniających miejsca wydarzenia techniczna
- Główne osie widokowe miasta Rymanów
- Strefy ochronne w postaci otuliny, zapobiegające degradacji otoczenia zabytków
- Szlaki kulturowe (o znaczeniu regionalnym)
- szlak architektury drewnianej - trasa I "Krośnieńsko - brzozowska"
  - szlak kulturowy Łukasiewicza tzw. szlak naftowy
- Pozostałe oznaczenia rysunku**
- Punkty widokowe**
- Kalwaria
  - Góra Przymarki
  - Góra Mąglia
  - Zamczyska
  - Góra Wólczowska
  - Kiczera
  - Bania Szlarska
  - Clagi widokowe

WYKAZ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH LĄTETYCH W REJESTRZE ZABYTKÓW NIEMUCHYCH WOJEWÓDZTWA PODKARPACKEGO

Lp.	MIEJSC.	ADRES	OBIEKT	MATERIAL	DATOWANIE	REJESTR
1.	Babocznica		cerkiew	drewno	1790-1792	A-207 z 12.02.1902
2.	Babocznica		domostwo cerkiewne	mur	1820	
3.	Babocznica		cerkiew drewniana	mur	1890-1910	A-89 z 30.06.1900
4.	Babocznica	osiedle obywatelskie	kościół	mur	1914	
5.	Babocznica		kościół parafialny	drewno	1864	A-276 z 28.02.1902
6.	Babocznica		kapliczka w ogrodzie kościoła	kam.	1866	
7.	Babocznica		kościół św. Krzyszta	drewno	1851-1878	A-269 z 17.03.1902
8.	Babocznica		figura św. Józefa obok kościoła	kam.	1860-1870	
9.	Babocznica		kościół drewniany	drewno	1847-1874	A-333 z 14.06.1900
10.	Babocznica		kościół parafialny	drewno	1847-1874	A-147 z 08.05.1899
11.	Babocznica		kościół	mur	1843-1845	
12.	Babocznica		domostwo cerkiewne	mur	1843-1845	A-70 z 31.01.1903
13.	Babocznica		kościół	mur	1850	
14.	Babocznica	osiedle obywatelskie	kościół	mur/obł.	1775-1823	A-89 z 30.06.1900
15.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1843-1845	A-81 z 03.10.1901
16.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1843-1845	A-71 z 27.11.1902
17.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1779	A-331 z 24.08.1900
18.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1779	A-4 z 15.11.1900
19.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1790	A-74 z 27.11.1902
20.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1790	A-81 z 03.10.1901
21.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1790	A-27 z 17.06.1906
22.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1890-1923	A-347 z 24.05.2009
23.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1890-1923	A-42 z 15.02.1900
24.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-262 z 28.01.1902
25.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
26.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
27.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
28.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
29.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
30.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
31.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
32.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
33.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
34.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
35.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
36.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
37.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
38.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
39.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
40.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
41.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
42.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
43.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
44.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
45.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
46.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
47.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
48.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
49.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
50.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
51.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
52.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
53.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
54.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
55.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
56.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
57.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
58.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
59.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
60.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
61.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
62.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
63.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
64.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
65.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
66.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
67.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
68.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
69.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
70.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
71.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
72.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
73.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
74.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
75.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
76.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
77.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
78.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
79.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
80.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
81.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
82.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
83.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
84.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
85.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
86.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
87.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
88.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
89.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
90.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
91.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
92.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
93.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
94.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
95.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
96.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
97.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
98.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
99.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906
100.	Babocznica		kościół parafialny	mur	1874	A-27 z 17.06.1906

5. Strefy ochrony konserwatorskiej

Na terenie gminy Rymanów wyznaczono poniższe strefy ochrony konserwatorskiej:

STREFA A - Strefa ścisłej, pełnej ochrony konserwatorskiej zachowanych obiektów obejmująca:

- Układ urbanistyczny centrum miasta Rymanowa wraz z bezpośrednim sąsiedztwem obejmującym najcenniejsze obiekty architektury;
- Historyczne założenie uzdrowskie z zielenią komponowaną w Rymanowie Zdroju.

STREFA B - Strefa zachowanych obiektów i obszarów zabytkowych:

- ulicy Mickiewicza oraz teren między ulicami Paderewskiego i Dworskiej do doliny rzeki Tabor w mieście Rymanów;
- zespoły zabudowy uzdrowskiej z zielenią urządzoną oraz tereny związane z kulturą Łemków w Desznie i Wołuszowej.

STREFA C - Strefa ochrony indywidualnej obiektu zabytkowego (obiekty wraz z terenem działki, na której są zlokalizowane, zaznaczone zostały na rysunku studium).

STREFA D – strefa ochrony kulturowej miejsc nie będących obiektami zabytkowymi lecz upamiętniającymi wydarzenie i miejsca historyczne. W ramach wyznaczonej strefy, studium wskazuje do ochrony:

- Zespół czternastu stacji pasywnych ciągnących się od kościoła parafialnego do kaplicy na górze "Kalwaria";
- Pomnik poświęcony ofiarom wojen przy murze kościelnym od strony rynku;
- Cmentarz jeńców radzieckich;
- Kamienny nagrobek na cmentarzu cholerycznym.

STREFA W – strefa ochrony archeologicznej stanowisk archeologicznych, pokrywająca się z naniesionymi na rysunku studium stanowiskami archeologicznymi wraz z ich bezpośrednim otoczeniem.

V. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA

1. Demografia

1.1. LICZBA LUDNOŚCI

Liczba ludności w gminie miejsko - wiejskiej Rymanów według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na dzień 31.XII.2012 r., wynosiła 15 983. Liczba ta stanowi 0,75% ludności województwa podkarpackiego oraz 14,1% powiatu krośnieńskiego. Przez 10 lat stan liczby ludności utrzymywał się na zbliżonym poziomie. W ciągu 12 lat liczba ludności wzrosła zaledwie o 50 osób. Spadek liczby ludności zauważalny jest w całym województwie podkarpackim. Odmienna sytuacja przedstawia się w powiecie krośnieńskim, gdzie liczba ludności w ciągu

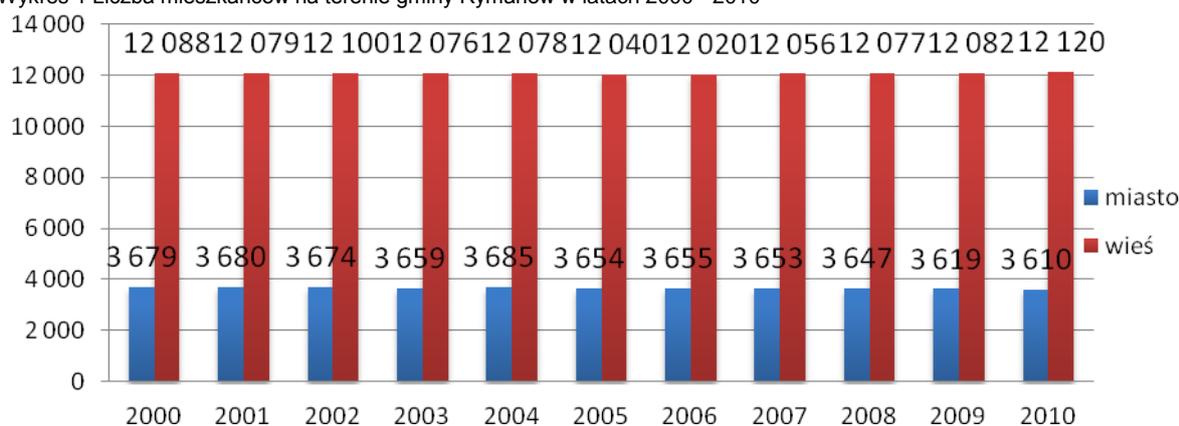
analizowanych lat wzrosła o 1 679 osób. Zróżnicowanie to wynika z przewagi obszarów wiejskich w powiecie krośnieńskim, w których notuje się zdecydowanie wyższy przyrost naturalny niż w miastach.

Tabela 10 Sytuacja demograficzna gminy Rymanów, powiatu krośnieńskiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2000 i 2010.

Wyszczególnienie	Lata	Liczba ludności				Współczynnik feminizacji
		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ludność na km ²	
Województwo podkarpackie	2000	2 113 764	1 034 667	1 079 097	118,5	104,3
	2010	2 103 505	1 028 577	1 074 928	118,3	104,6
Powiat krośnieński	2000	109 515	53 497	56 018	118,3	104,7
	2010	111 194	54 552	56 642	120,4	104,1
Miasto i gmina Rymanów	2000	15 767	7 702	8 065	93,0	104,7
	2010	15 730	7 722	8 008	93,0	103,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 1 Liczba mieszkańców na terenie gminy Rymanów w latach 2000 - 2010

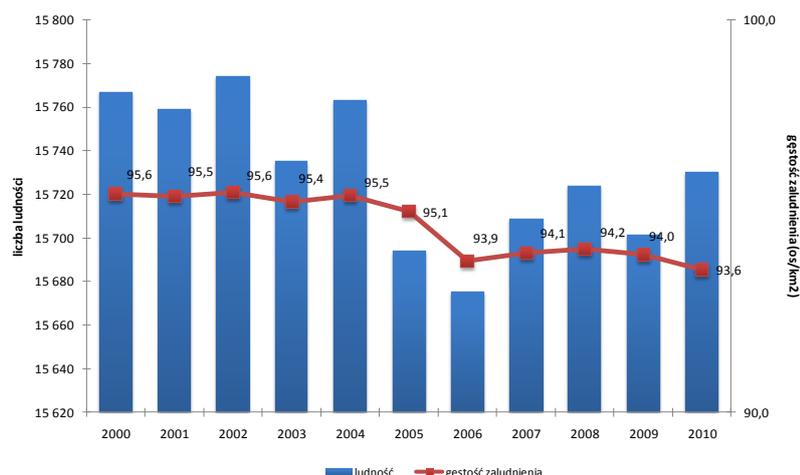
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższy wykres przedstawia liczbę mieszkańców na terenie miasta i obszarów wiejskich gminy Rymanów. Liczba ta w obu przypadkach utrzymuje się na stabilnym poziomie, ale wykazuje tendencję spadkową. Przykładowo w roku 2000 miasto Rymanów zamieszkiwało 3 679 ludności, a w roku 2012 liczba ta wzrosła do 3 729. Na zmianę liczby ludności w latach 2000-2012 istotny wpływ miały elementy ruchu naturalnego oraz przemieszczenia migracyjne.

Z analizy poszczególnych miejscowości zlokalizowanych w gminie Rymanów wynika, iż liczba osiedlonych mieszkańców jest w nich dość zróżnicowana. Najwięcej ludności zamieszkuje miasto Rymanów, które stanowi siedzibę gminy miejsko - wiejskiej.

Wykres 2. Liczba mieszkańców oraz gęstość zaludnienia w mieście i na obszarach wiejskich gminy Rymanów

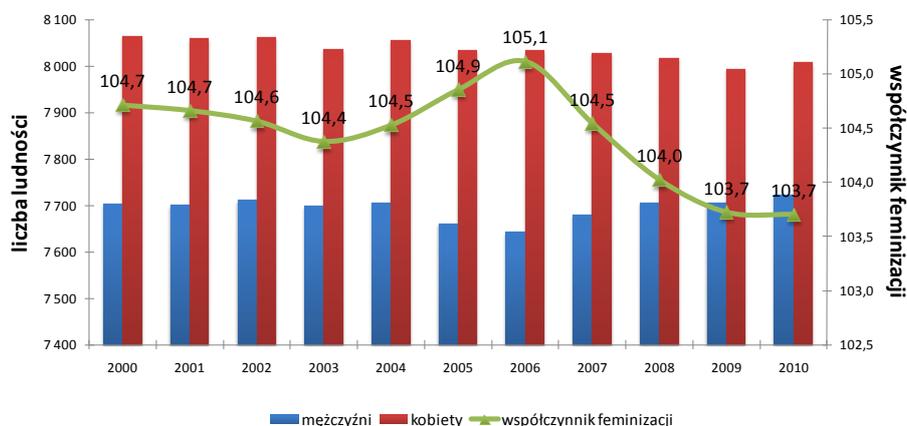

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gęstość zaludnienia na obszarze gminy jest niższa w stosunku do powiatu krośnieńskiego i województwa podkarpackiego. Na 1 km² przypada 93,6 osób, natomiast w powiecie krośnieńskim i w województwie podkarpackim – 118 osób. W ciągu 10 lat wartość wskaźnika gęstości zaludnienia stopniowo obniżała się, a najniższą zanotowano w 2010 roku.

Gmina Rymanów charakteryzuje się zdecydowaną przewagą liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. Nadwyżka ta wykazywana jest również w całym powiecie krośnieńskim, jak również na terenie województwa podkarpackiego. Na przestrzeni lat 2000 - 2010 współczynnik feminizacji wyróżniał się dużą stabilnością. Dopiero pod koniec analizowanych lat można zauważyć spadek wartości współczynnika, czego powodem jest stały spadek liczby ludności. Jednak mimo tych niewielkich zmian kobiety nadal stanowią nadwyżkę, gdzie w 2010 roku na 100 mężczyzn przypadało 104 kobiety. Należy przepuszczać, iż w kolejnych latach struktura populacyjna gminy Rymanów wykaże dalszą nadwyżkę kobiet.

Wykres 3. Liczba mężczyzn i kobiet oraz współczynnik feminizacji w latach 2000 – 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dla przyszłości każdej gminy stan demograficzny ludności jest bardzo istotnym elementem. Prognoza demograficzna odgrywa ważną rolę przy określaniu strategicznych planów rozwoju gminy. Decyduje głównie o kształcie rynku pracy, kondycji ekonomicznej gminy, potrzebach i kierunkach edukacji, spodziewanych kierunkach migracji oraz o problemach pomocy społecznej.

1.2. RUCH NATURALNY

Wielkość ruchu naturalnego określana jest przez dwa podstawowe wskaźniki – urodzeń i zgonów. Znaczący wpływ ma również wskaźnik przyrostu naturalnego, czyli różnica pomiędzy ilością urodzeń i zgonów.

Tabela 11 Ruch naturalny gminy Rymanów w latach 2000 – 2010.

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Urodzenia	189	151	150	139	153	150	157	168	170	162	175	161	172
Zgony	130	131	137	162	144	164	145	111	136	140	148	149	144
Przyrost naturalny	59	20	13	-23	9	-14	12	57	34	22	27	12	34
Urodzenia na 1000 mieszkańców	12,0	9,6	9,5	8,8	9,7	9,6	10,0	10,7	10,8	10,3	11,3	10,0	11,1
Zgony na 1000 mieszkańców	8,2	8,3	8,7	10,3	9,1	10,4	9,3	7,1	8,6	8,9	9,5	9,3	9,0
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	3,7	1,3	0,8	-1,5	0,6	-0,9	0,8	3,6	2,2	1,4	1,7	0,7	2,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W ciągu ostatnich lat w gminie Rymanów obserwuje się spadek przyrostu naturalnego, co ma przyczyny w spadku liczby urodzeń spowodowanym odpływem młodych ludzi z terenu gminy, brakiem miejsc pracy, brakiem mieszkań, nowym modelem rodziny.

W ciągu badanego okresu na terenie gminy Rymanów liczba urodzeń jak i liczba zgonów była zróżnicowana. W latach 2000-2003 liczba urodzeń malała, natomiast liczba zgonów stopniowo wzrastała. W kolejnych latach poziom urodzeń i zgonów ulegał ciągłym zmianom. W ciągu 12 lat zdarzyły się dwa przypadki, kiedy liczba zgonów przeważała nad liczbą urodzeń. Rzutowało to na przyrost naturalny, który w roku 2003 i 2005 przyjął wartość ujemną. W pozostałym badanym okresie wartość przyrostu naturalnego utrzymywała się na dodatnim poziomie. Najwyższą wartość przyrostu naturalnego zanotowano w roku 2000 i wyniosła 59. Na podobnym poziomie wartość ta wystąpiła w roku 2007. Najniższą zaś zarejestrowano na poziomie -23 w 2003 roku.

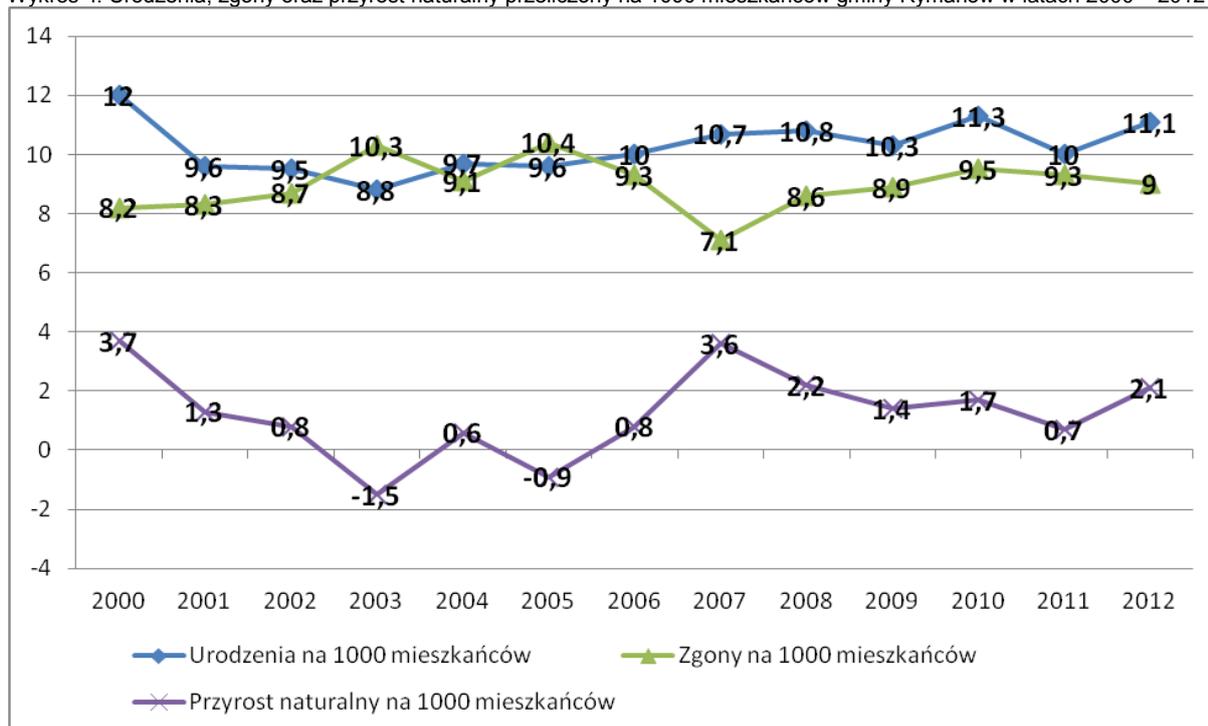
Ruch naturalny w gminie Rymanów kształtowany jest przez wiele czynników. Do podstawowych należy fakt, iż przyrost liczby urodzeń w latach 2000-2010 spowodowany był podjęciem decyzji o założeniu rodziny przez ludność urodzoną w latach 80-tych. Lata te wskazywały wyż demograficzny. Znaczący wpływ na przyrost naturalny ma również sytuacja społeczno-gospodarcza w powiecie krośnieńskim, która w dalszym ciągu ulega polepszeniu. Teren powiatu krośnieńskiego wyróżnia się wysoką i stabilną stopą zatrudnienia w porównaniu do

powiatów ościennych. Umożliwia to pewniejsze warunki bytowe i zapewnienie dóbr dla młodych rodzin.

Istotne znaczenie dla opisu ruchu naturalnego w gminie Rymanów ma wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców. Najwyższą wartość przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców przyjęto w 2000 roku i wynosiła 3,7. W kolejnych latach wskaźnik ten malał, a nawet przyjmował wartości ujemne. Dopiero od 2008 roku przyrost naturalny wykazał tendencję wzrostową. Analizując otrzymane dane można wywnioskować, iż w kolejnych latach nastąpi powtórzenie sytuacji z przed lat i ponownie wróci fala niskich wartości przyrostu naturalnego.

Wykres 4. Urodzenia, zgony oraz przyrost naturalny przeliczony na 1000 mieszkańców gminy Rymanów w latach 2000 – 2012

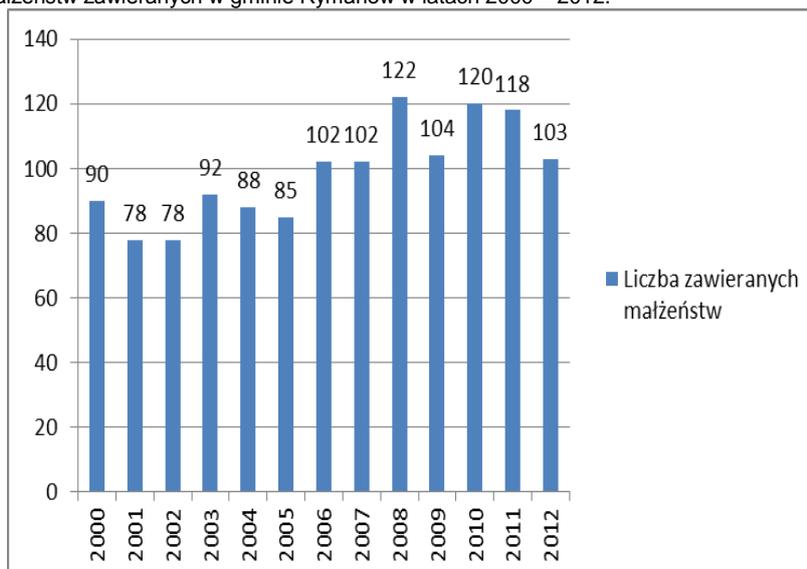

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejny czynnik mający duże znaczenie dla zjawiska demograficznego to ilość zawieranych małżeństw na obszarze gminy Rymanów.

Wykres 5. Liczba małżeństw zawieranych w gminie Rymanów w latach 2000 – 2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z przedstawionych powyżej danych można zauważyć, że najwięcej małżeństw zostało zawartych w roku 2008. W analizowanym okresie zauważalny jest wzrost liczby zawieranych małżeństw w gminie Rymanów. W szczególności na wzrost ten wskazują lata 2006-2010. Zauważalny przyrost małżeństw jest efektem wstąpienia w związek małżeński par, które urodziły się w okresie wyżu demograficznego w latach 80-tych. Liczba ta w najbliższych latach nadal powinna systematycznie wzrastać.

1.3. MIGRACJE

Kolejnym czynnikiem kształtującym liczbę ludności, a jednocześnie wpływającym na rynek pracy jest migracja ludności.

Zmiany stałego miejsca zamieszkania i miejsca czasowego pobytu określane są, jako wędrowki lub migracje ludności. Migracje stałe występują wraz z ruchem naturalnym, głównymi czynnikami wywołującymi zmiany w stanach zaludnienia, strukturze zaludnienia oraz innych strukturach demograficznych. Generalnie migracje możemy podzielić na wewnętrzne, odbywające się w granicach administracyjnych danego kraju i zewnętrzne, związane z wyjazdem poza granice kraju (tzw. emigracja) lub napływem do danego kraju (tzw. imigracja).

Tabela 12 Migracje w gminie Rymanów w latach 2000 – 2010.

Lata	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Zameldowania ogółem	124	125	127	150	169	108	148	159	103	103	125	104	122
Wymeldowania ogółem	170	153	119	166	148	157	158	176	118	149	123	118	130
Zameldowania z zagranicy	8	0	0	1	0	1	3	10	12	8	5	1	1
Wymeldowania za	1	0	6	1	2	7	24	16	16	7	5	2	13

granicę													
Saldo migracji wewnętrznych	-46	-28	8	-16	21	-49	-10	-17	-15	-46	2	-14	-8
Saldo migracji zagranicznych	7	0	-6	0	-2	-6	-21	-6	-4	1	0	-1	-12
Zameldowania na 1000 mieszkańców	7,9	7,9	8,1	9,5	10,7	6,9	9,4	10,1	6,6	6,6	7,9	6,5	7,6
Wymeldowania na 1000 mieszkańców	10,8	9,7	7,5	10,5	9,4	10,0	10,1	11,2	7,5	9,5	7,8	7,3	8,1
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	-2,5	-1,8	0,1	-1,0	1,2	-3,5	-2,0	-1,5	-1,2	-2,9	0,1	-0,6	-0,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Rymanów w analizowanym okresie charakteryzowała się przez niemalże cały czas ujemnym przyrostem migracyjnym, który najniższą wartość osiągnął w 2005 roku. W tym właśnie roku zanotowano 49 wymeldowań z terenów gminy. Zdecydowanie przeważa liczba wymeldowań od liczby zameldowań w gminie Rymanów. Głównym czynnikiem jest uciezka ludności, a w szczególności młodych ludzi do większych ośrodków miejskich w kierunku, których podążają za wykształceniem i pracą.

1.4. PRZYROST RZECZYWISTY

Pełny obraz zmian liczby mieszkańców gminy Rymanów daje przyrost rzeczywisty stanowiący sumę wielkości przyrostu naturalnego i salda migracji.

Tabela 13 Zestawienie ruchu naturalnego oraz ruchu migracyjnego w gminie Rymanów w latach 2000 – 2012

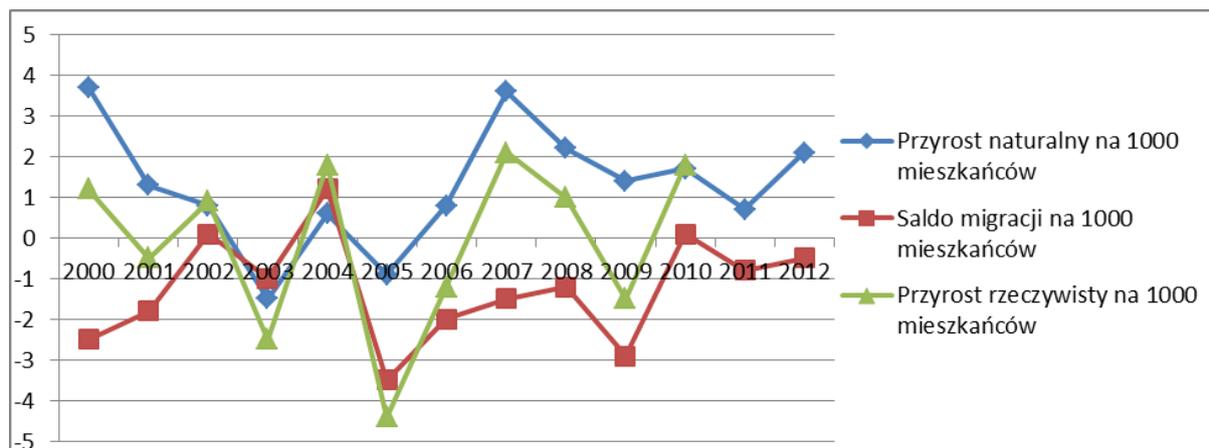
Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	3,7	1,3	0,8	-1,5	0,6	-0,9	0,8	3,6	2,2	1,4	1,7	0,7	2,1
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	-2,5	-1,8	0,1	-1,0	1,2	-3,5	-2,0	-1,5	-1,2	-2,9	0,1	-0,8	-0,5
Przyrost rzeczywisty na 1000 mieszkańców	1,2	-0,5	0,9	-2,5	1,8	-4,4	-1,2	2,1	1,0	-1,5	1,8	-0,1	-0,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Rymanów charakteryzuje się przyrostem rzeczywistym w większości badanych lat, wartością ujemną. W trakcie analizowanego okresu najniższy przyrost rzeczywisty odnotowano w 2005 roku, kiedy teren gminy pozostawiło 49 osób. Niski przyrost rzeczywisty jest zjawiskiem niekorzystnym, ponieważ prowadzi to do wyludnienia mieszkańców gminy oraz starzenia się społeczeństwa.

Wykres 6. Przyrost naturalny, saldo migracji oraz przyrost rzeczywisty liczby mieszkańców w gminie Rymanów w latach 2000 – 2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

1.5. STRUKTURA PŁCI I WIEKU

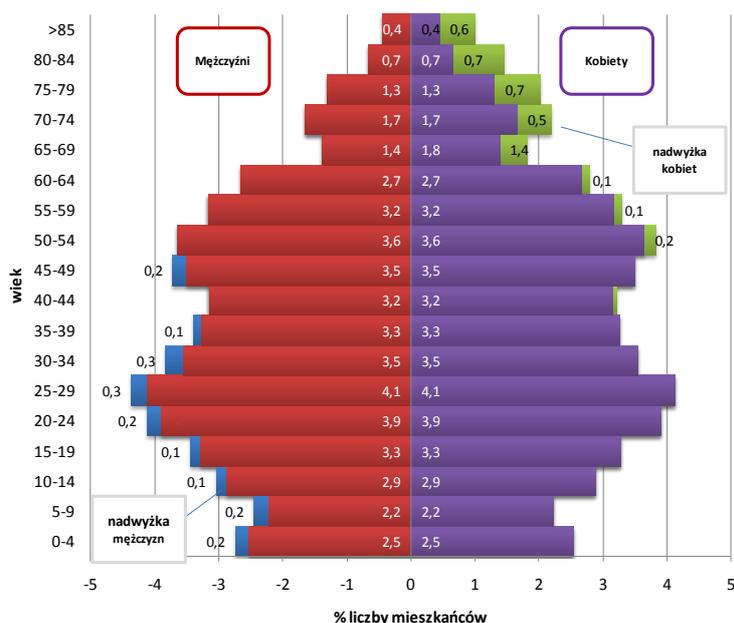
Struktura płci i wieku jest udziałem różnych grup wiekowych w populacji z uwzględnieniem podziału na płeć. Udział przedstawia się w postaci graficznej za pomocą schematu zwanego piramidą płci i wieku.

Wszystkie wcześniej omówione elementy ruchu naturalnego tworzą strukturę płci i wieku społeczeństwa. Wykonana na podstawie danych GUS piramida płci i wieku dla gminy Rymanów przedstawia się następująco:

- wyraźny spadek liczebności ludności w wieku powyżej 65 roku życia,
- dwa wyże demograficzne (pierwszy na przełomie lat 50. i 60. XX w., drugi z początku lat 80. XX w.),
- rozpoczęcie trzeciego wyżu demograficznego będącego wynikiem zakładania rodzin przez ludność pochodzącą z wyżu demograficznego z lat 80. XX wieku,
- wysoki udział w strukturze mieszkańców gminy osób w wieku produkcyjnym, głównie pomiędzy 20 a 30 rokiem życia,
- nadwyżka kobiet nad mężczyznami w wieku poprodukcyjnym,
- nadwyżka mężczyzn nad kobietami do 49 roku życia,
- wzrost narodzin mężczyzn od lat 70 lat XX wieku.

Wykres 7. Struktura płci i wieku w gminie Rymanów w roku 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 14 Ludność według ekonomicznych grup wieku w gminie Rymanów w latach 2000 - 2012

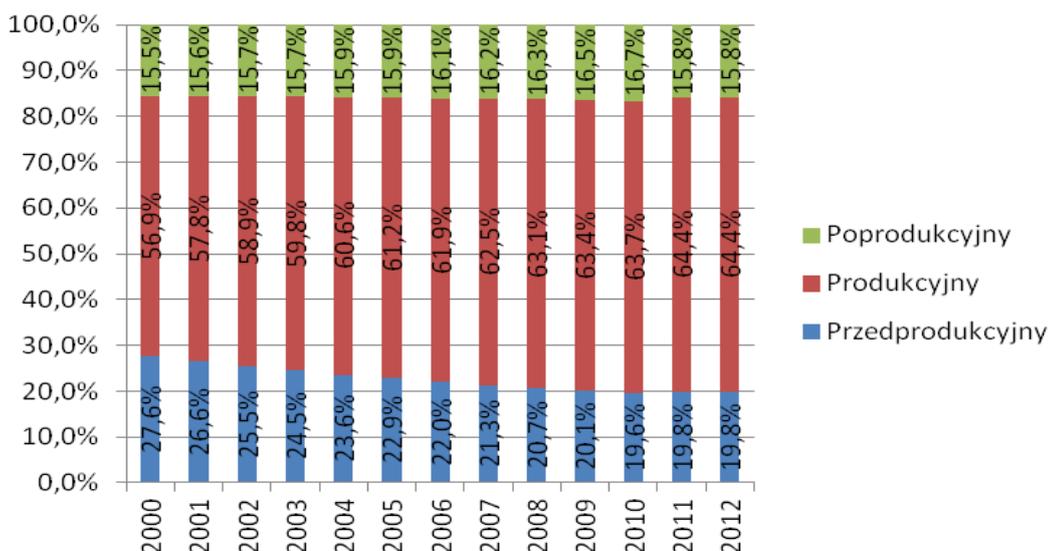
Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przedprodukcyjny	4 285	4 133	3 957	3 795	3 658	3 535	3 399	3 297	3 202	3 108	3041	3154	3161
Produkcyjny	8 852	8 992	9 144	9 267	9 393	9 466	9 545	9 671	9 775	9 822	9883	10277	10292
Poprodukcyjny	2 412	2 424	2 434	2 438	2 459	2 456	2 480	2 507	2 526	2 558	2593	2526	2530

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie Rymanów na przestrzeni badanych lat w całości wykazuje, że największy udział w strukturze wieku ekonomicznego posiadała ludność w wieku produkcyjnym i z roku na rok udział ten stopniowo wzrastał. Najwyższy udział osiągnęła dana grupa w roku 2012. Prognozuje to na dalszy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym w następnych latach. Ta sama sytuacja dotyczy ludności znajdującej się w przedziale wieku poprodukcyjnym, z tymże udział w strukturze wieku ekonomicznego jest znacznie mniejszy. Zupełnie odwrotnie przedstawia się sytuacja w przypadku ludności w wieku przedprodukcyjnym. Od roku 2000 do 2012 udział tej grupy zmalał o 8%.

Wykres 8. Ludność według ekonomicznych grup wieku w gminie Rymanów w latach 2000 – 2012 (w%)

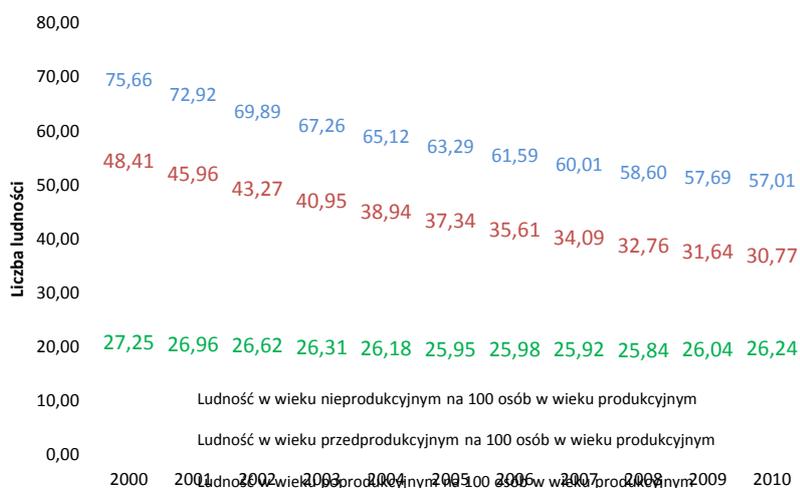

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźniki obciążenia demograficznego ukazują, ile osób w wieku nieprodukcyjnym, czyli przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym, przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym.

W okresie analizowanych lat 2000-2012 w gminie Rymanów wskaźniki obciążenia demograficznego kształtowały się nierównomiernie. Jak wynika z analizy, wskaźnik dotyczący ludności w wieku nieprodukcyjnym i przedprodukcyjnym wykazywał tendencję spadkową. Ich wartości w ciągu 10 lat zmalały prawie o 20%. Widoczna jest również różnica pomiędzy liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym, a osobami w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 9. Wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Rymanów w latach 2000 - 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

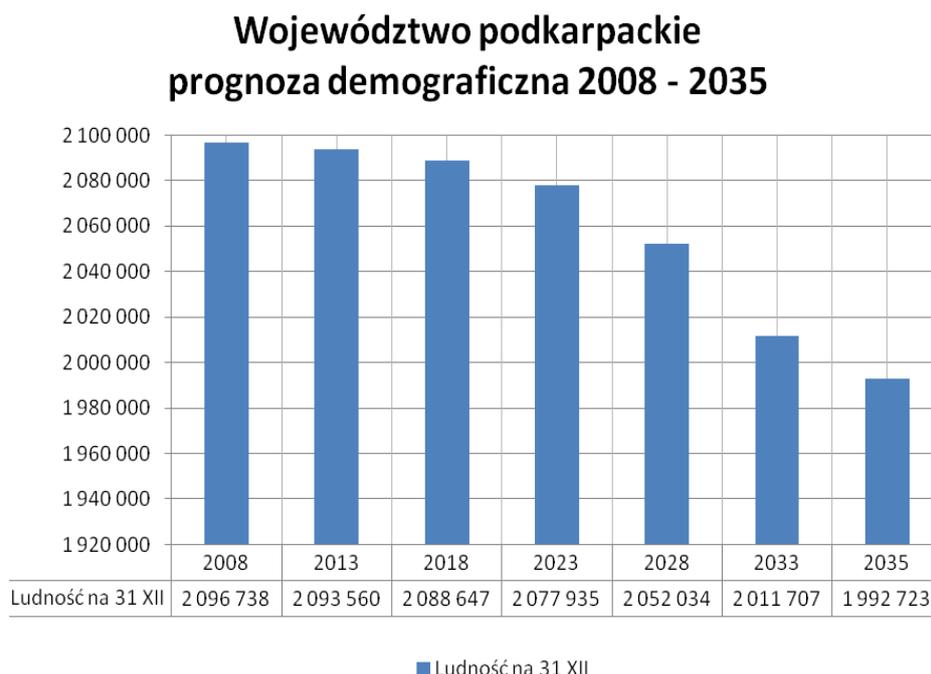

1.6. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA GMINY RYMANÓW.

Najnowsza prognoza ludności GUS (dla województwa podkarpackiego) na lata 2008-2035* zakłada spadek współczynnika dzietności, wzrost umieralności i systematyczny wzrost przeciętnego trwania życia.

Dane obrazujące prognozowane zmiany demograficzne w województwie podkarpackim wskazują na systematyczny spadek ludności ogółem w województwie. Według danych GUS na koniec roku 2008 liczba osób w województwie wynosiła 2 096 738, a prognozowana zmiana liczby ludności na rok 2035 przewiduje zmianę tej wartości do 1 992 723 osób.

Wykres 10 – Prognoza demograficzna województwa podkarpackiego 2008 - 2035

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Prognoza ludności na lata 2008-2035, Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, Warszawa 2009”

Gmina Rymanów należy do gmin miejsko-wiejskich województwa podkarpackiego. Prognoza demograficzna dla obszarów wiejskich zakłada spadek liczby ludności. W roku 2008 w województwie wieś zamieszkiwało 1 248 822 osób. Prognozowany wzrost liczby ludności do roku 2020 wynosi 17 177 osoby (liczba osób na terenach wiejskich w roku 2020 – 1 265 999), a do roku 2035 spadnie do poziomu 1 237 553 czyli zanotować będzie można spadek wynoszący 11 269 w porównaniu do roku 2008. Na obszarze miast liczba ludności w województwie również wykazuje tendencje spadkowe. Teren miast w województwie w 2008 zamieszkiwało 847 916, a zakłada się prognozowany spadek tej wielkości do 755 170 osób.

Spadek liczby ludności na obszarze województwa podkarpackiego w całym przyjętym do prognozy okresie spowodowany jest przede wszystkim:

- starzeniem się całego społeczeństwa,

* Prognoza ludności na lata 2008-2035, Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, Warszawa 2009

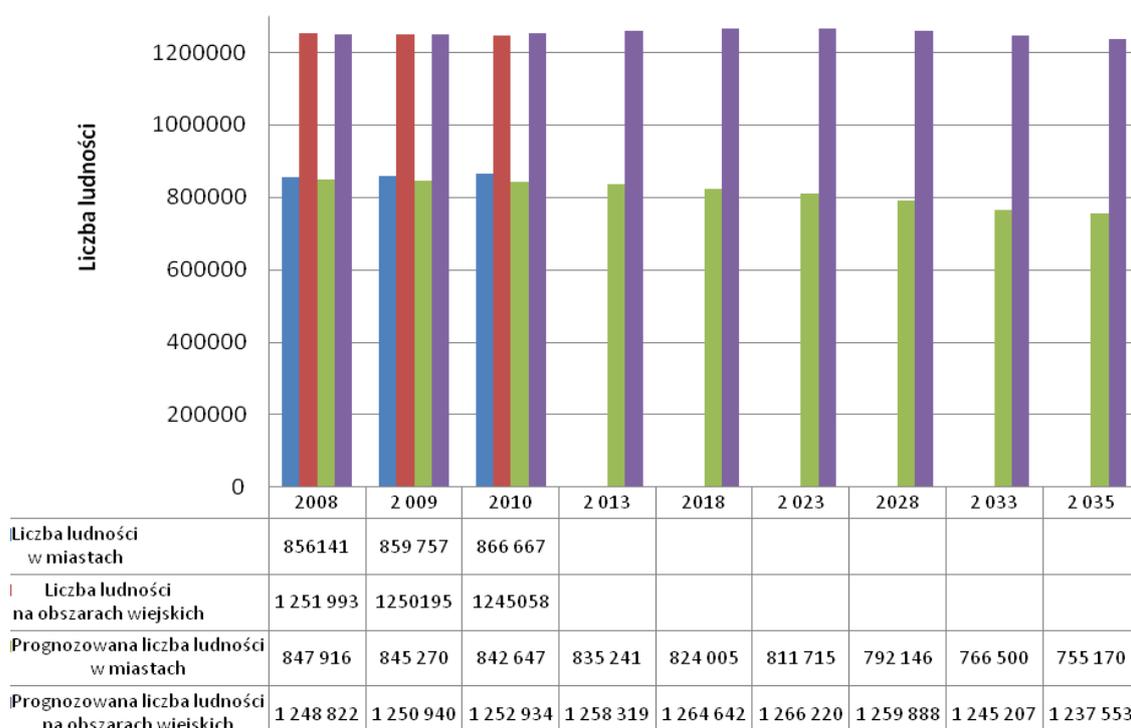

- starzeniem się zasobów siły roboczej,
- zmniejszania się liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji ludności,
- wzrostu współczynnika obciążenia demograficznego, zwłaszcza grupą wieku poprodukcyjnego.

Prognozowany zmiany ludnościowe na obszarze gmin wiejskich w województwie podkarpackim przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11 – Liczba ludności w województwie podkarpackim (z uwzględnieniem prognozy do roku 2035)

Liczba ludności w województwie podkarpackim (z uwzględnieniem prognozy do roku 2035)

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Prognoza ludności na lata 2008-2035, Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, Warszawa 2009”

Prognozę dotyczącą liczby ludności na obszarze gminy Rymanów oprócz również można na prognozie ludnościowej dla powiatu krośnieńskiego.

Tabela 15 Prognozowana liczba ludności na obszarze powiatu krośnieńskiego ogółem, w miastach i na obszarach wiejskich

	2008*	2009*	2010*	2011	2013	2018	2023	2028	2033	2035
ogółem	111 101	111 300	111 645	111 213	111 618	112 371	112 563	112 009	110 669	109 990
w miastach	13 191	13 140	13 100	13 208	13 205	13 221	13 174	13 025	12 770	12 659
na wsi	97 910	98 160	98 545	98 005	98 413	99 150	99 389	98 984	97 899	97 331

* rzeczywista liczba ludności na podstawie danych GUS

Na terenie powiatu krośnieńskiego zaobserwować można systematyczny wzrost liczby ludności, z tendencją spadkową po roku 2028. Spowodowane to może

być ogólną tendencją do wyludniania się obszaru województwa podkarpackiego. W aspekcie prognozowanej liczby ludności w rozbiciu na teren miast i teren wiejski, zauważyć można utrzymywanie się liczby ludności na dość stabilnym poziomie. Utrzymywanie się takiego trendu stanowić może podstawę do stwierdzenia, iż wzrost (z niewielkim trendem spadkowym około roku 2030) liczby ludności do roku 2035 zauważalny również będzie na terenie gminy Rymanów, która stanowić może atrakcyjne tereny do osiedlenia się przez mieszkańców sąsiednich terenów, ze względu na duży potencjał przyrodniczo-turystyczny.

W latach 2000-2012 podstawowe wartości obrazujące sytuację demograficzną w gminie Rymanów przedstawiały się następująco:

Tabela 16 Sytuacja demograficzna w gminie Rymanów w latach 2000 - 2012

Lata	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba ludności	15 767	15 759	15 774	15 735	15 763	15 694	15 675	15 709	15 724	15 701	15 730	15957	15983
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	3,7	1,3	0,8	-1,5	0,6	-0,9	0,8	3,6	2,2	1,4	1,7	0,7	2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców na terenie gminy Rymanów wykazuje dodatni trend (według szacunkowych obliczeń wynosi on 0,4) a potwierdza go utrzymująca się na stabilnym poziomie liczba ludności.

Analiza powyższych danych pozwala stwierdzić, że na przestrzeni lat 2000-2012, liczba ludności spadała średnio o 2,8 osoby rocznie. Zmiana tego trendu widoczna jest od 2010 roku, gdzie liczba ludności znacząco wzrosła i w kolejnych latach systematycznie rośnie i w roku 2012 osiąga wartość 15 983 osoby. Średni przyrost naturalny na 1000 osób w tych latach wynosił 0,4. Prognozując zmiany demograficzne na terenie gminy Rymanów, na podstawie przyjętych założeń, można przyjąć, iż do roku 2035 liczba ludności na terenie gminy utrzymać się będzie na stałym poziomie. Prognozuje się systematyczną tendencję wzrostową przyrostu naturalnego na terenie gminy

Gminna prognoza demograficzna stworzona na potrzeby studium, jest jedynie wskazaniem pewnych trendów panujących na terenie województwa, powiatu i gminy. Jednak na podstawie określenia trendów demograficznych panujących w województwie i powiecie, a także w gminie (na podstawie przyjętych założeń), prognozować można sytuację demograficzną na terenie gminy.

Pomimo zmniejszania się ogólnej liczby ludności w województwie podkarpackim do roku 2035, korzystnym trendem jest stabilna liczba ludności (w przyjętych do prognozy okresie) się liczby ludności na terenie powiatu krośnieńskiego oraz dodatni współczynnik przyrostu naturalnego, ustalony na podstawie średniego wzrostu liczby ludności w latach 2000-2010.

Podsumowując, stwierdzić można, że liczba ludności na terenie gminy Rymanów będzie sukcesywnie wzrastała, co może być jedną z przyczyn wyznaczenia nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową, a dynamicznie

rozwijająca się turystyka i powiązane z nią lecznictwo uzdrowiskowe potwierdzają zasadność rozwoju funkcji usługowo-turystycznych (w tym usług uzdrowiskowych).

1.7. WYKSZTAŁCENIE

Bezpośrednio z rynkiem pracy oraz bezrobociem wiąże się wykształcenie mieszkańców gminy.

Tabela 17 Wykształcenie mieszkańców gminy Rymanów w roku 2002

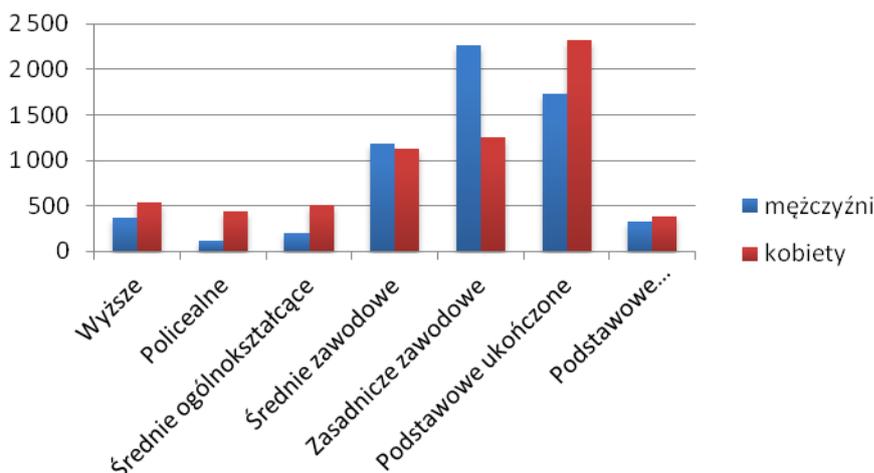
Wykształcenie	Liczba osób		Płeć	
	Ogółem	W %	Mężczyźni	Kobiety
Wyższe	914	5,9	372	542
Policealne	564	3,6	122	442
Średnie ogólnokształcące	718	4,6	205	513
Średnie zawodowe	2 307	14,8	1 177	1 130
Zasadnicze zawodowe	3 517	22,6	2 268	1 249
Podstawowe ukończone	4 056	26,1	1 734	2 322
Podstawowe nieukończone	719	4,6	333	386

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z danych Narodowego Spisu Powszechnego 2002 wynika, że zdecydowana większość mieszkańców gminy posiadała wykształcenie podstawowe ukończone. Taki poziom edukacyjny oświadczyło 4 056 osób, co stanowi 26,1% ogółu liczby mieszkańców. Pośród osób z wykształceniem podstawowym ukończonym przeważają kobiety. Wiąże się to przede wszystkim z przewagą liczby kobiet w gminie Rymanów. Kolejną grupą, liczącą sporą liczbę osób są mieszkańcy z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Ludność w tej grupie stanowi 22,6% ogółu. W tej grupie, jako jedynej, wyraźnie przeważają mężczyźni – 2 268. Liczną grupę tworzą także osoby posiadające wykształcenie średnie zawodowe, stanowią ok. 15% liczby ludności, z minimalną przewagą kobiet. Zdecydowanie najmniej osób kwalifikuje się do grupy osób mających wykształcenie wyższe, średnie ogólnokształcące oraz policealne. Na terenie gminy zweryfikowano również osoby, które nie ukończyły szkół podstawowych. Na 2002 rok zanotowano 719 osób bez wykształcenia. Poniższy wykres prezentuje poziom wykształcenia mieszkańców z podziałem na płeć.

Wykres 12. Wykształcenie mieszkańców gminy Rymanów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2. Strefa gospodarcza

Działalność gospodarcza

W latach 2000-2013 forma aktywności przedsiębiorców na rynku gminy Rymanów ulegała poprawie. W roku 2000 zarejestrowano 1 015 podmiotów gospodarczych

w rejestrze REGON, gdzie większość prowadziła działalność w sektorze prywatnym. W stosunku do 2000 roku w ciągu 10 lat, liczba przedsiębiorstw wzrosła o 14,9% i wynosiła 1 166. Sytuacja aktywności przedsiębiorców w gminie Rymanów jest porównywalna do poziomu wzrostu przedsiębiorstw w województwie podkarpackim i powiecie krośnieńskim. Na całym obszarze województwa podkarpackiego w latach 2000-2013, liczba jednostek wzrosła o ok. 24,2 %, zaś na terenie powiatu krośnieńskiego zanotowano większą zmianę – 28,0 %.

Tabela poniżej przedstawia zmianę liczby jednostek zarejestrowanych w rejestrze REGON w latach 2000-2013 w województwie podkarpackim, powiecie krośnieńskim oraz gminie Rymanów z podziałem na sektory.

Tabela 18 Jednostki zarejestrowane w rejestrze REGON w województwie podkarpackim, powiecie krośnieńskim oraz gminie Rymanów w roku 2000 i 2013

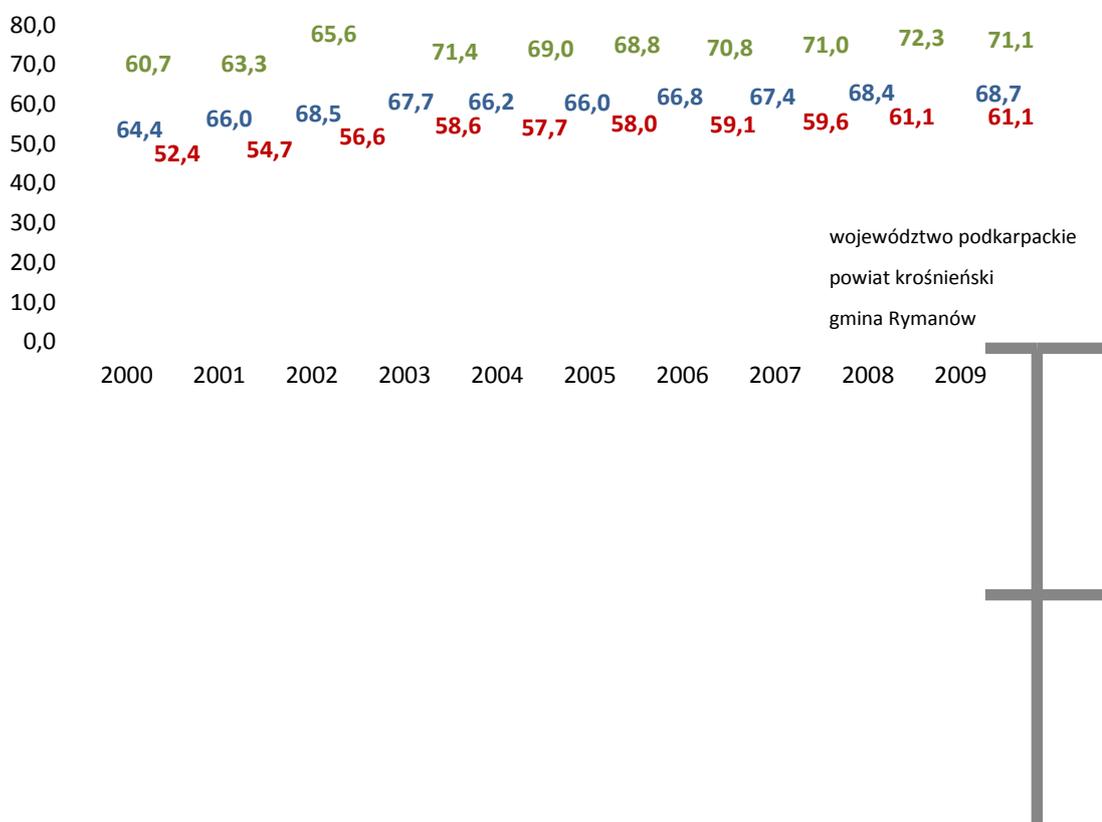
Wyszczególnienie	Rok	Ogółem		Sektor publiczny		Sektor prywatny	
		Ilość	Zmiana w %	Ilość	Zmiana w %	Ilość	Zmiana w %
Województwo podkarpackie	2000	128 494	-	4 767	-	123 727	-
	2013	159 627	24,2	6 028	26,5	153 599	24,1
Powiat krośnieński	2000	5 743	-	198	-	5 545	-
	2013	7 352	28,0	275	38,9	7 077	27,6
Gmina Rymanów	2000	1 015	-	25	-	990	-
	2013	1 206	18,8	44	76,0	1 162	17,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym wskaźnikiem ukazującym rozwój przedsiębiorstw na danym obszarze jest liczba przedsiębiorstw przypadająca na 1000 mieszkańców. Dla gminy Rymanów omawiany wskaźnik w roku 2009 wynosił 71,1, a dla porównania w województwie podkarpackim oraz powiecie krośnieńskim wskaźnik wykazywał kolejno 61,1 i 68,7 przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców. Na tle jednostek terytorialnych, gmina Rymanów w roku 2009 wypadła bardzo korzystnie pod względem rozwoju przedsiębiorstw. Od roku 2000 można zauważyć systematyczny przyrost podmiotów gospodarczych, z minimalnym zawahaniem w latach 2003-2005. Ogólnie można zaobserwować we wszystkich trzech jednostkach tendencję wzrostową. Wiąże się to przede wszystkim z poprawą kondycji gospodarczej na rynku oraz ze wzrostem potencjału przedsiębiorczości, co było wynikiem funkcjonującej na ten czas polityki makroekonomicznej państwa.

Wykres 11. Przedsiębiorstwa przypadające na 1000 mieszkańców w województwie podkarpackim, powiecie krośnieńskim oraz gminie Rymanów w latach 2000- 2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 19 Przedsiębiorstwa zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD 2007 na terenie gminy Rymanów w roku 2013

Wyszczególnienie wg sekcji PKD 2007		Liczba	Udział w %
A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	63	5,2
B	górnictwo i wydobywanie	1	0,1
C	przetwórstwo przemysłowe	107	8,9
D	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0,1
E	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	0,1
F	budownictwo	203	16,8
G	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	293	24,3
H	transport i gospodarka magazynowa	68	5,6
I	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	45	3,7
J	informacja i komunikacja	20	1,7
K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa	28	2,3
L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	15	1,2
M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	75	6,2
N	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	25	2,1
O	administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	20	1,7
P	edukacja	55	4,6
Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	80	6,6
R	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	32	2,7
S	pozostała działalność usługowa	74	6,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W roku 2013 największy udział w ogólnej liczbie podmiotów działalności gospodarczej w gminie Rymanów miała sekcja G (24,3%), czyli handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Duży procent stanowiła również sekcja F, którą tworzą przedsiębiorstwa prowadzące swą działalność w zakresie budownictwa (16,8 %). Do dominującej sekcji, zaliczyć także można sekcję C, czyli przetwórstwo przemysłowe, której udział wynosi 8,9 %. Należy wspomnieć, że gmina Rymanów charakteryzuje się dużą atrakcyjnością krajobrazową, co pozwala na rozwój nowych przedsiębiorstw zajmujących się uzdrowiskowym leczeniem. W tym zakresie przedsiębiorstwa prowadzą zarówno działalność leczniczą, jak również działalnością produkcyjną, polegającą na eksploatacji wód mineralnych. Ponadto na terenie gminy funkcjonują jednostki, które prowadzą działalność turystyczno-rekreacyjną, w tym również działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. W całym powiecie krośnieńskim najwięcej podmiotów gospodarczych świadczy usługi w zakresie handlu, przemysłu oraz budownictwa. Średnią ilość podmiotów gospodarczych stanowią te, których działalność dotyczy sfery rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (5,2 %), sfery transportu i gospodarki magazynowej (5,6%) oraz działalności naukowej i technicznej. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna również plasuje się na średnim poziomie.

Najmniejszy odsetek w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczej przypadł przedsiębiorstwom należącym do sekcji D-wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (0,1%), sekcji B- górnictwo i wydobywanie oraz E- dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją.

Rynek pracy (bezrobocie)

Na specyfikę rynku pracy w gminie Rymanów zdecydowany wpływ ma jej położenie. Gmina Rymanów leży w powiecie krośnieńskim, którego obszar charakteryzuje się profilem rolniczo-przemysłowym. Tutaj znaczna część społeczeństwa utrzymuje się z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych, ale również w budownictwie, handlu, czy usługach.

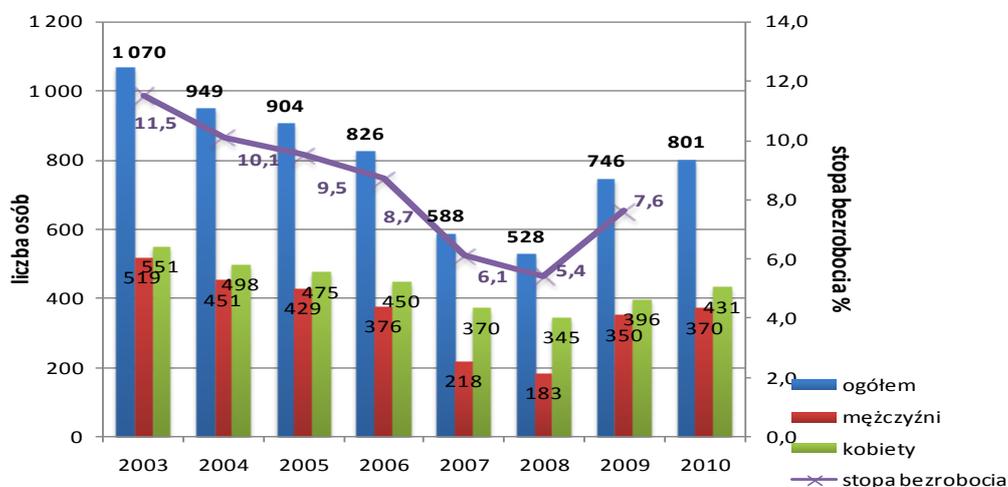
Koniec ubiegłego wieku przyniósł w przyspieszonym tempie wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych, a liczba ofert pracy zgłaszanych przez pracodawców notorycznie malała. Problemy ekonomiczne i społeczne, spowodowały załamanie rynku pracy. Na ten czas rynek charakteryzował się nierównowagą między popytem i podażą zasobów pracy. Stan ten wywołał niestabilną sytuację ekonomiczno-finansową w wielu jednostkach. Równolegle zaobserwowano stagnację powstających przedsiębiorstw, co spowodowało wstrzymanie tworzenia nowych miejsc pracy. Stan ten powoli zaczął się stabilizować, a liczba osób bezrobotnych malała po roku 2000, kiedy wprowadzano zmiany systemu zarządzania gospodarką.

W gminie Rymanów od 2003 do 2010 roku liczba osób bezrobotnych zdecydowanie zmalała. Spadek ten dotyczy głównie mężczyzn. Najkorzystniejsza sytuacja miała miejsce w 2008 roku, kiedy zanotowano 528 bezrobotnych na terenie gminy, a stopa bezrobocia wynosiła zaledwie 5,4%. W 2010 roku liczba bezrobotnych ponownie wzrosła do 801 osób. W kolejnych latach można spodziewać się ponownie pogorszenia sytuacji na rynku pracy. Zmiany te spowodowane mogą być dużą niestabilnością zakładów pracy i sprzyjające temu kłopoty finansowe. Dlatego wiele jednostek gospodarczych, mimo

podejmowanych czynności naprawczych, uległo likwidacji bądź restrukturyzacji, powodując znaczne zmniejszenie poziomu zatrudnienia.

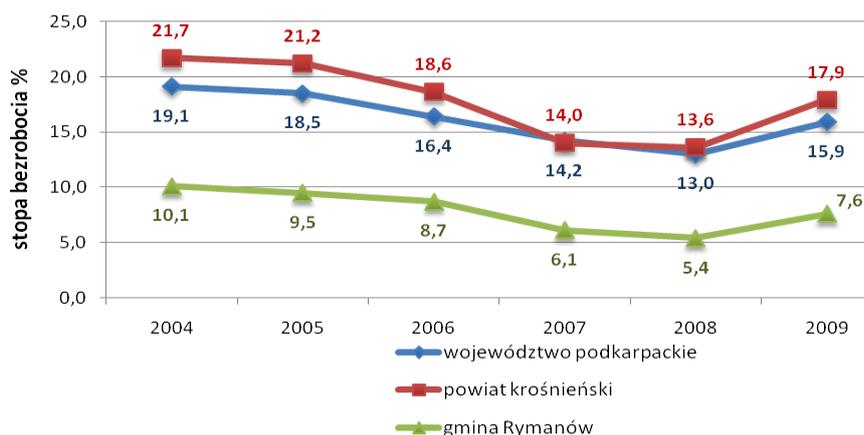
Wykres 13. Liczba bezrobotnych z podziałem na płeć oraz stopa bezrobocia w gminie Rymanów w latach 2003 – 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poziom bezrobocia w gminie Rymanów kształtuje się na nieco niższym poziomie w porównaniu do województwa podkarpackiego i powiatu krośnieńskiego. Jest to jeden z najdotkliwszych zjawisk społecznych w całym województwie. Niewielka oferta zatrudnienia w miejscu zamieszkania oraz dość wysoki procent bezrobocia wśród osób młodych to istotne zagrożenie dla gospodarczego funkcjonowania tego obszaru.

Wykres 14. Stopa bezrobocia w województwie podkarpackim, powiecie krośnieńskim oraz gminie Rymanów w latach 2004 – 2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.1. Pracujący

Liczba osób pracujących w głównym miejscu pracy w gminie Rymanów na lata 2000-2010, konsekwentnie z roku na rok ulegała zmianie. Duży spadek liczby osób zatrudnionych zanotowano w latach 2000-2001. W tym czasie ilość zatrudnionych

poniejszyła się o 133 osób, w tym 104 mężczyzn. W analizowanym okresie zdecydowaną większość osób zatrudnionych do roku 2009 stanowili mężczyźni, a w 2001 roku udział mężczyzn w zatrudnieniu wyniósł 60,7%. Udział zatrudnionych kobiet zwiększył się w roku 2009 wyniósł on 57,1%, a w roku 2010 wzrósł do 57,7%.

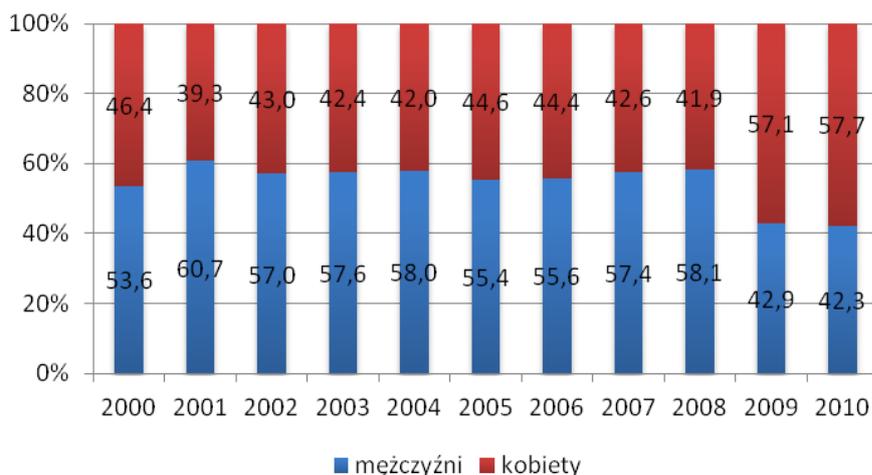
Tabela 20 Liczba osób pracujących w głównym miejscu pracy w gminie Rymanów z podziałem na płeć w latach 2000 – 2010

Wyszczególnienie	Rok										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pracujący ogółem	2 225	2 092	2 135	2 215	2 055	2 148	2 112	2 129	2 430	2 220	2 280
Pracujący ogółem na 1000 mieszkańców	141	133	135	141	130	137	135	136	155	141	145
Mężczyźni	1 008	904	909	996	879	932	883	893	1 186	952	965
Pracujący mężczyźni na 1000 mieszkańców	64	57	58	63	56	59	56	57	75	61	61
Kobiety	1 217	1 188	1 226	1 219	1 176	1 216	1 229	1 236	1 244	1 268	1 315
Pracujące kobiety na 1000 mieszkańców	77	75	78	77	75	77	78	79	79	81	84
Mieszkańcy ogółem	15 767	15 759	15 774	15 735	15 763	15 694	15 675	15 709	15 724	15 701	15 730

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

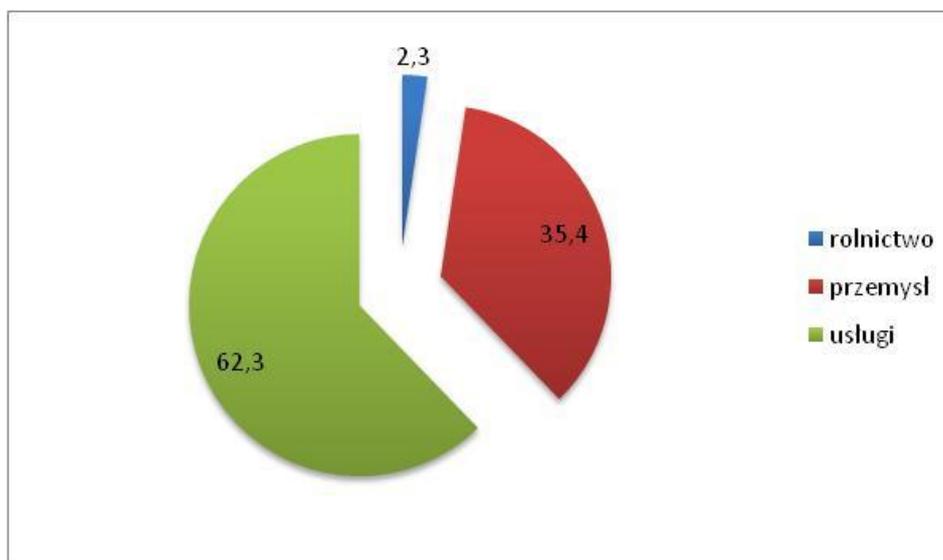
Wykres 15. Ludność pracująca w głównym miejscu pracy w gminie Suchy Las z podziałem na płeć w latach 2000 – 2010 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zdecydowana większość ludności zamieszkującej tereny gminy Rymanów, zatrudniana była w dziale usług, a zaraz po nim równie wysoki procent ludności zatrudniony był w dziale przemysłu i budownictwa. Pozostała nieliczna grupa zatrudnienia znalazła w sektorze rolnictwa.

Wykres 16. Pracujący według sektora ekonomicznego w gminie Rymanów w roku 2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ludność zamieszkująca tereny gminy niestety nie ocenia swojego poziomu życia, jako wysokie. Problem ten dotyka nie tylko gminę Rymanów, lecz całe Podkarpacie. Poziom życia jest tam znacznie niższy od pozostałych regionów Polski. Decyduje o tym niski poziom dochodów. Niskie dochody ludności nie tylko obniżają, jakość i poziom życia mieszkańców, ale przede wszystkim osłabiają twórczą rolę wewnątrz regionalnego popytu, która jest istotnym czynnikiem rozwojowym.

3. Sfera społeczna

3.1. SYTUACJA MIESZKANIOWA

Na sytuację mieszkaniową oddziałuje wiele czynników, wśród których do najważniejszych zalicza się zasoby mieszkaniowe, powierzchnię użytkową mieszkań, tempo rozwoju budownictwa mieszkaniowego oraz powierzchnię mieszkania przypadającą na 1 mieszkańca.

Tabela 21 Sytuacja mieszkaniowa na obszarze województwa podkarpackiego, powiatu krośnieńskiego oraz gminy Rymanów w roku 2002 i 2012

Wyszczególnienie	Rok	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań	Przeciętna powierzchnia mieszkania (w m ²)	Powierzchnia mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca (w m ²)
Województwo podkarpackie	2002	586 313	2 283 430	37 614 528	64,2	17,8
	2012	630 223	2 560 637	50 544 237	80,2	23,7
Powiat krośnieński	2002	27 049	125 323	1 995 189	73,8	18,1
	2012	30 383	139 433	2 725 012	89,7	24,4
Gmina Rymanów	2002	4 131	17 711	354 564	85,8	22,5
	2012	4 086	18 849	385 071	94,2	24,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zasoby mieszkaniowe w gminie Rymanów w roku 2012 wynosiły 4 086 mieszkań, w których znajdowało się 18 849 izb, o łącznej powierzchni użytkowej 385 071 m².

Tabela 22 Zasoby mieszkaniowe gminy Rymanów według form własności

Zasoby wg formy własności	Jednostka							
	Województwo Podkarpackie				Gmina Rymanów			
	2002 r.		2007 r.		2002 r.		2007 r.	
	Liczba	Udział %	Liczba	Udział %	Liczba	Udział %	Liczba	Udział %
Zasoby komunalne gmin	28 557	4,87	22 039	3,62	67	1,62	56	1,30
Zasoby spółdzielni mieszkaniowych	122 174	20,84	113 091	18,55	96	2,32	77	1,78
Zasoby zakładów pracy	9 725	1,66	5 641	0,93	66	1,60	47	1,09
Zasoby osób fizycznych	423 810	72,28	465 597	76,37	3 888	94,12	4 121	95,50

Zasoby Towarzystw Budownictwa Społecznego	216	0,04	933	0,15	-	-	-	-
Zasoby pozostałych podmiotów	1 831	0,31	2 351	0,39	14	0,34	14	0,32

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z powyższej tabeli, zdecydowana większość zasobów mieszkaniowych należy do osób prywatnych. W latach 2002-2007 nastąpiła znaczna zmiana w liczbie mieszkań pozostałych jednostek, będących w posiadaniu zasobów mieszkaniowych. W skład zasobów komunalnych gminy w 2002 roku wchodziło 67 mieszkań, a w 2007 już 56. Spadła również liczba mieszkań, należących do spółdzielni mieszkaniowych (77) oraz zakładów pracy (47). W przypadku zasobów mieszkaniowych osób prywatnych sytuacja uległa znacznej poprawie, gdzie liczba mieszkań w ciągu 5 lat wzrosła o 233.

Strukturę własności mieszkań gminy Rymanów, można porównać do struktury województwa podkarpackiego, w którym znaczna ilość mieszkań należy również do osób prywatnych. W badanym okresie liczba mieszkań osób prywatnych podniosła się o 41 787, natomiast zasoby pozostałych jednostek wykazały tendencję spadkową.

3.2. OŚWIATA I WYCHOWANIE

3.2.1 Przedszkola

Na terenie gminy Rymanów w roku 2013 funkcjonowały 2 przedszkola publiczne, w Rymanowie i w Rymanowie Zdroju, Niepubliczne Przedszkole Językowe „Tuptusiowo” w Rymanowie oraz trzy Punkty Przedszkolne w Klimkówce, Milczy i Wróbliku Szlacheckim. Na dany rok do przedszkoli uczęszczało 244 dzieci a do punktów przedszkolnych 58 dzieci. Ponadto przy szkołach podstawowych działało 11 oddziałów przedszkolnych, do których uczęszczało 183 dzieci. Jeszcze w 2000 roku na terenie gminy funkcjonowało 13 oddziałów przedszkolnych, a w kolejnych latach 2 zostały zlikwidowane. Przyczyną likwidacji była malejąca liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych.

3.2.2 Szkoły podstawowe

Na terenie gminy Rymanów w 2013 roku funkcjonowało 12 szkół podstawowych w tym jedna szkoła podstawowa specjalna. Do szkół podstawowych prowadzonych i dotowanych przez Gminę Rymanów uczęszczało 894 uczniów. W roku 2000 do szkół podstawowych uczęszczało 1533 uczniów. Poniżej wyszczególnione zostały szkoły podstawowe na terenie gminy Rymanów.

1. Szkoła Podstawowa w Bziance (38-483 Wróblik Szlachecki, Bzianka 191),
2. Szkoła Podstawowa w Głębokiem (38-480 Rymanów, Głębokie 68),
3. Zespół Szkół Publicznych – Szkoła Podstawowa im. Anny z Działyńskich Potockiej w Posadzie Górnej (38-481 Rymanów Zdrój, Posada Górna, ul. 3 maja 164),
4. Zespół Szkół Publicznych we Wróbliku Szlacheckim - Szkoła Podstawowa im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego (38-483 Wróblik Szlachecki, ul. Szkolna 5),

5. Zespół Szkół Publicznych w Klimkówce - Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II (38- 480 Rymanów, Klimkówka, ul. Zdrojowa 49),
6. Zespół Szkół Publicznych w Króliku Polskim - Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów (38-481 Rymanów. Zdrój, Królik Polski, ul. Bieszczadzka 137),
7. Zespół Szkół Publicznych w Milczy - Szkoła Podstawowa im. Ks. Tadeusza Jakubińskiego (38-483 Wróblak Szlachecki, Milcza, ul. Szkolna 16),
8. Zespół Szkół Publicznych w Rymanowie - Szkoła Podstawowa im. Stanisława Wyspiańskiego (38-480 Rymanów, ul. Szkolna 2),
9. Zespół Szkół Publicznych w Sieniawie - Szkoła Podstawowa (38-480 Rymanów, Sieniawa, ul. Kwiatowa 15),
10. Zespół Szkół Specjalnych w Rymanowie Zdroju - Szkoła Podstawowa (38-481 Rymanów Zdrój, ul. Leśna 4),
11. Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Rymanowie Zdroju – Desznie, (38-481 Rymanów Zdrój, ul. Szkolna 14),
12. Szkoła Filialna w Puławach- Szkoła Podstawowa , 38-480 Rymanów, Puławy.

3.2.3 Szkoły gimnazjalne

W 2013 roku na terenie Gminy Rymanów funkcjonowało 8 szkół gimnazjalnych, w tym Gimnazjum w Zespole Placówek Specjalnych w Rymanowie Zdroju. Do 7 gimnazjów prowadzonych przez Gminę Rymanów uczęszczało 519 uczniów. Wszystkie gimnazja wchodzi w skład Zespołów Szkół Publicznych, funkcjonujących na obszarze gminy Rymanów. Poniżej przedstawione zostały szkoły gimnazjalne działające na terenie gminy Rymanów:

- Zespół Szkół Publicznych w Posadzie Górnej
Gimnazjum im. Anny z Działyńskich Potockiej, Posada Górna, Ul. 3 Maja 164, 38-481 Rymanów Zdrój,
- Zespół Szkół Publicznych we Wróblaku Szlacheckim
Gimnazjum im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Ul. Szkolna 5, 38-483 Wróblak Szlachecki,
- Zespół Szkół Publicznych w Klimkówce
Gimnazjum im. Jana Pawła II,
Klimkówka, Ul. Zdrojowa 49, 38- 480 Rymanów,
- Zespół Szkół Publicznych w Króliku Polskim
Gimnazjum im. Polskich Noblistów, Królik Polski, Ul. Bieszczadzka 137, 38-481 Rymanów Zdrój,
- Zespół Szkół Publicznych w Milczy
Gimnazjum im. Ks. Tadeusza Jakubińskiego
Milcza, Ul. Szkolna 16, 38-483 Wróblak Szlachecki,
- Zespół Szkół Publicznych w Rymanowie
Gimnazjum im. Stanisława Wyspiańskiego,
Ul. Szkolna 2, 38-480 Rymanów,

- Zespół Szkół Publicznych w Sieniawie - Gimnazjum
Sieniawa, Ul. Kwiatowa 15, 38-480 Rymanów
- Zespół Szkół Specjalnych w Rymanowie Zdroju - Gimnazjum
38-481 Rymanów Zdrój,
Ul. Leśna 4.

3.2.4 Szkoły średnie i ponadgimnazjalne

Na terenie gminy Rymanów funkcjonuje jedynie Zespół Szkół Publicznych w Rymanowie, w skład, którego wchodzi Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Wyspiańskiego oraz Technikum Informatyczne. Ponadto młodzież zamieszkująca tereny gminy uczęszcza również do innych szkół średnich i ponadgimnazjalnych, które zlokalizowane są poza obszarem gminy. W Iwoniczu znajduje się Zespół Szkół Gastronomiczno – Hotelarskich, Zespół Szkół przy Ośrodku Szkolenia i Wychowania OHP oraz technika i szkoły zawodowe. W Miejscu Piastowym uczniowie mają możliwość dalszej edukacji w Michalickim Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych, w którym funkcjonują technika: poligraficzne, informatyczne, meblarskie, liceum ogólnokształcące oraz szkoła zawodowa.

W Krośnie, młodzież ma znacznie większą możliwość wyboru szkół, gdyż znajdują się tam licea ogólnokształcące, szkoły zawodowe mechaniczne, szkoły zawodowe i technika górnictwa nafty i gazu, technika ochrony środowiska.

Od dnia 1 września 2013 r. rozpoczęła swoją działalność Szkoła Muzyczna I Stopnia w Rymanowie, która także została włączona do Zespołu Szkół Publicznych w Rymanowie. Do szkoły tej uczęszcza 107 uczniów z terenu gminy Rymanów, którzy uczą się w 7 oddziałach – 3 oddziały kl. I cyklu 6 letniego (dzieci w wieku 6-9 lat) oraz 4 oddziały w cyklu 4 letnim - kl. I i II (młodzież w wieku 10 – 16 lat). Dzieci i młodzież uczą się gry na następujących instrumentach: fortepian, skrzypce, klarnet, flet, trąbka, saksofon, gitara, akordeon.

3.2.5 Uczelnie wyższe

Po ukończeniu szkół średnich, część osób podejmuje pracę lub dalszą naukę na uczelniach wyższych. Na terenie gminy nie ma uczelni wyższych, w związku z czym wielu absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i średnich bierze udział w naborze do Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie. Ponadto absolwenci kierują się na wyższe uczelnie w Rzeszowie (Politechnika Rzeszowska, Uniwersytet Rzeszowski, Wyższa Szkoła Zarządzania i Informatyki), w Krakowie (UJ, AGH, AM, Uniwersytet Ekonomiczny, Uniwersytet Rolniczy) oraz w Lublinie (AM, Uniwersytet Przyrodniczy, KUL, UMCS).

3.2.6 Ochrona zdrowia i opieka społeczna

W zakresie opieki zdrowotnej na terenie gminy Rymanów funkcjonuje 1 Zakład Opieki Zdrowotnej:

- **Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rymanowie** (ul. Piłsudskiego 2 38 – 480 Rymanów). W skład ZOZ należą jednostki organizacyjne:
  - Przychodnia Rejonowa Rymanów – jednostka udziela porad z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej oraz porad specjalistycznych

- Gabinet Rehabilitacji Zabiegowej – jednostka świadczy usługi w zakresie fizjoterapii, pielęgniarstwa środowiskowego i rodzinnego,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Rymanowie Zdroju (ul. Parkowa 3, Rymanów Zdrój),
- Wiejski Ośrodek Zdrowia we Wróbliku Szlacheckim (ul. Kolejowa 21, Wróblik Szlachecki),
- Poradnia Stomatologiczna.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2012, udzielono ogółem 63 918 porad lekarskich. Na terenie miasta Rymanowa znajdują się 2 apteki oraz punkty apteczne w Rymanowie Zdroju i we Wróbliku Szlacheckim.

Gmina Rymanów oferuje również pomoc dla osób bezdomnych i tych najbardziej potrzebujących. Odpowiedzialny za pomoc społeczną jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie. Do podstawowych zadań ośrodka należy umożliwianie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. W tym celu wypłacane są różnego rodzaju świadczenia, organizowane są szkolenia, kursy, prace socjalne, które wpłyną bezpośrednio na rozwój infrastruktury społecznej. Funkcjonuje tu również ośrodek wsparcia dziennego – Środowiskowy Dom Samopomocy w Rymanowie prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Koła w Rymanowie.

3.2.7 Kultura

W gminie Rymanów główną instytucją prowadzącą działalność w zakresie kultury jest Gminny Ośrodek Kultury w Rymanowie. Jego głównym zamierzeniem jest propagowanie oraz dbanie o kulturę i rozwój gminy. Wszelkie zadania podejmowane przez Gminny Ośrodek Kultury mają na celu kultywowanie tradycji ludowych, integrowanie poszczególnych środowisk oraz działanie na rzecz społeczności lokalnej. Ośrodek jest zasadniczym organizatorem wszelkich imprez o charakterze regionalnym. Ponadto realizuje różne formy zajęć, możliwych do podjęcia w wolnym czasie. Są to m.in.:

- konkursy o różnorodnej tematyce kierowane do różnych grup społecznych,
- turnieje adresowane zwłaszcza do dzieci i młodzieży,
- programy edukacyjne i spektakle teatralne,
- festyny, imprezy plenerowe,
- koncerty artystów profesjonalnych,
- koncerty artystów amatorskich,
- występy zespołów obrzędowych,
- imprezy rekreacyjne,
- zajęcia warsztatowe z zakresu rękodzieła artystycznego związanego z regionem,
- wystawy rękodzieła artystycznego.

Funkcję kulturową pełni także Gminna Biblioteka Publiczna w Rymanowie oraz 4 filie zlokalizowane w Klimkówce, Posadzie Górnej, Sieniawie oraz we Wróbliku Szlacheckim.

W roku 2009 księgozbiór bibliotekarski liczył ok. 60 tysięcy woluminów. W tym

samym roku odnotowano 1 652 czytelników, którzy wypożyczyli ok. 30 tysięcy książek.

3.2.8 Sport i rekreacja

W ostatnich latach gmina Rymanów poczyniła duży postęp w kierunku rozwoju sportu i rekreacji na swoim obszarze. Podjęto wiele działań dążących ku poprawie warunków sportowych w gminie. W roku 2012 gminna baza sportowa zwiększyła się o wielofunkcyjną halę sportową w Sieniawie oraz trzy wielofunkcyjne boiska sportowe pod nazwą „ORLIK 2012”. Boiska zostały wybudowane w Rymanowie, we Wróbliku Szlacheckim i Klimkówce. Łącznie Gmina posiada trzy boiska ze sztuczną nawierzchnią.

Oprócz planowanych inwestycji, gmina wyposażona jest w wiele innych obiektów sportowych, tj. stadion o pojemności 2000 miejsc i o wymiarach 110m x 64m w Rymanowie, korty tenisowe w Rymanowie Zdroju, Rymanowie i Klimkówce. W Rudawce Rymanowskiej dużą atrakcją dla turystów są malownicze szlaki z możliwością uprawiania nordic walking oraz wyjątkowy mikroklimat. Osobliwością tego miejsca jest także ściana łupków menilitowych na Wisłoku. Okolice tej miejscowości stanowią doskonałe miejsca do aktywnego wypoczynku. Pasma górskie przecinają szlaki turystyczne, z których roztaczają się wspaniałe widoki na Beskid Niski.

Sport w gminie Rymanów rozwijany jest za pośrednictwem dużej liczby klubów sportowych w poszczególnych miejscowościach. Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia oraz wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej

VI. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA ORAZ WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

1. Zagrożenia naturalne

1.1. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Ukształtowanie powierzchni analizowanego obszaru powoduje występowanie charakterystycznych dla tych regionów, stosunkowo wysokich opadów, co sprzyja częstym powodziom.

Bezpośrednie zagrożenie powodzią dotyczy miejscowości Bzianka, wzdłuż biegu rzeki Wisłoki i jej dopływu – Pielnicy. Na terenie równinnym rzeka ta posiada zwężone koryto z powodu jego zamulenia i zakrzaczenia. Zagrożenie powodziowe minimalizowane jest przez umieszczone na tym obszarze wały przeciwpowodziowe.

Podobna sytuacja znajduje się wzdłuż rzeki Tabor i sąsiadujących z doliną rzeki podmokłych łąk, w szczególności na północy od miejscowości Wróblík Szlachecki, w otoczeniu zabudowy Wróblíka Królewskiego i na południe od wsi Ladzin, występuje zagrożenie powodziowe. Granice zalewu o prawdopodobieństwie przewyższenia 1% dotyczą terenów doliny rzeki Wisłok, położonych na północnym krańcu gminy oraz doliny rzeki Tabor biegnącej przez środkową część gminy. Ponadto obejmują obszary bezpośredniego zagrożenia powodziowego.

Granice zalewu o prawdopodobieństwie przewyższenia 10% w dużej mierze pokrywają się z granicami zalewu o prawdopodobieństwie przewyższenia 1%. Dotyczą jednak obszarów o mniejszej powierzchni, w szczególności na północy gminy nie obejmują swym zasięgiem otaczających łąk.

1.2. OBSZARY PREDYSPONOWANE DO WYSTĘPOWANIA RUCHÓW MASOWYCH ZIEMI

Na terenie gminy Rymanów miejscami występuje zjawisko osuwania mas ziemnych. Miejsca predysponowane do osuwania się mas ziemnych występują na obszarach o niewielkiej powierzchni i w szczególności dotyczą terenów niezagospodarowanych i obszarów o charakterze rolno-leśnym. Występują w miejscowościach takich jak: Rudawka Rymanowska, Rymanów-Zdrój oraz Klimkówka.

2. Zagrożenia antropogeniczne

2.1. Zanieczyszczenie gleb

Na terenie gminy Rymanów stopień degradacji gleb przedstawia się na dość niskim poziomie, a przydatność rolnicza gleb zróżnicowana. Stosowane zabiegi agrotechniczne to głównie wapnowanie i nawożenia. Najmniejszą przydatnością glebowo-rolniczą charakteryzują się tereny na południu gminy obejmujące miejscowości: Tarnawka, Zawoje, Rudawka Rymanowska, Wołuszowa. Obszar ten w znacznej części pokryty jest lasem, który jest często wymywany i namyty, przeważnie pełni funkcję łąk i pastwisk. Do podstawowych czynników degradacji gleb na terenie gminy są zjawiska erozyjne, zakwaszanie gleb, zanieczyszczenie gleb substancjami chemicznymi i eksploatacja surowców.

2.2. Zanieczyszczenie powietrza

Jakość powietrza oznacza stopień zanieczyszczenia powietrza i uzależniona jest od wielkości emisji, parametrów meteorologicznych oraz topografii terenów. Cechą charakterystyczną gminy Rymanów jest niski stopień zanieczyszczenia powietrza i można uznać, iż jest ono czyste ekologicznie.

Stan jakości powietrza w gminie Rymanów kształtuje emisja zanieczyszczeń:

- z lokalnych kotłowni osiedlowych i palenisk domowych,
- ze środków transportu samochodowego,
- z transgranicznego przenoszenia zanieczyszczeń z zagranicy.

Jakość powietrza w ostatnich latach zdecydowanie uległa poprawie. Bezpośredni wpływ ma na to występująca zmiana paliwa stosowanego w kotłowniach na gaz ziemny. Do głównych kierunków działań na terenie gminy z zakresu ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem należy zaliczyć redukcję emisji: dwutlenku siarki, tlenków azotu, tlenków węgla i pyłów.

Rymanów Zdrój, jako obszar specjalnie chroniony objęty jest siecią nadzoru ogólnego w zakresie monitoringu atmosfery. Pomiar stężeń zanieczyszczeń pyłowo-gazowych ma miejsce w punkcie pomiarowym w centrum uzdrowiska. Prowadzone są tam pomiary stężenia dwutlenku azotu, które wykazują w sposób ciągły spadek stężeń mierzonych substancji. Granice dopuszczalnego stężenia nie są przekraczane, a odnotowywane wielkości przyjmują niskie wartości.

2.3. Zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych

Jakość wód powierzchniowych płynących w gminie Rymanów ocenia się na podstawie stanu rzeki Wisłok i Tabor (Morwawa). O jakości wód w rzece Tabor decydują głównie zanieczyszczenia dopływające z Rymanowa i Rymanowa-Zdroju oraz spływy powierzchniowe. Do rzeki i potoków emitowane są ścieki komunalne, socjalne, osiedli mieszkaniowych oraz ośrodków wypoczynkowych, w związku z czym wprowadzony został monitoring wód powierzchniowych, który ma na celu ocenę stanu zanieczyszczenia wód. Szczególnym źródłem zanieczyszczenia dla rzeki Tabor jest rozlewnia wód mineralnych w dawnej wsi Deszno, która odprowadza tylko częściowo zneutralizowane ścieki poprodukcyjne do Taboru. W tej sytuacji najlepszym rozwiązaniem jest zastosowanie lepszych urządzeń filtrujących, dostosowanych odpowiednio do mocy przerobowej zakładu.

Na rzece Wisłok w miejscowości Sieniawa znajduje się zaporę wodną, w wyniku czego powstało sztuczne jezioro Besko. Zlewnia zbiornika ma charakter rolniczy i silnie rozwiniętą gospodarkę leśną. Kompleksy leśne zajmują tu ponad 50% obszaru zlewni, a w użytkach znaczny udział mają łąki i pastwiska. Wokół zbiornika zabudowa jest znikoma, głównie znajduje się w Rudawce Rymanowskiej i jej okolicy. Zdecydowana większość wsi zlokalizowanych na obszarze zlewni nie jest skanalizowana, a ścieki gromadzone są w szambach.

Typowym skupiskiem zanieczyszczeń z gospodarstw wiejskich są potoki. Przykładem jest potok Głęboki, gdzie koncentracja zabudowy w jego dolinie znajduje odzwierciedlenie w złej jakości wód potoku.

Wody podziemne mają charakter porowy, przez co szczególnie są narażone na działalność człowieka. Dużym zagrożeniem jest dla nich obecność niezabezpieczonych składowisk odpadów i dzikich wysypisk. Ponadto znaczący wpływ na zanieczyszczenie wód mają szlaki komunikacyjne (drogi, parkingi, place postojowe samochodów), ścieki wprowadzane do wody i gleby.

Z uwagi na cenny zasób wód mineralnych ważnym działaniem jest ochrona wód podziemnych, których czystość fizyczna, chemiczna, biologiczna ulega stałemu pogorszeniu.

Ochrona zasobów wodnych na terenie gminy wymaga uporządkowania, w szczególności dotyczy to ochrony wód przed spływaniem wraz z wodami opadowymi środków chemicznych, gnojowicy, czy ścieków bytowo-gospodarczych.

2.4. Zagrożenie hałasem

Teren gminy Rymanów narażony jest na hałas, a w szczególności hałas komunikacyjny. Głównym punktem zagrożenia hałasem jest część gminy zlokalizowana przy drodze krajowej 28, przecinającej miasto Rymanów, a także pozostałe drogi publiczne. Niekorzystny klimat akustyczny powoduje także linia kolejowa jednotorowa relacji Krosno- Zagórz biegnąca przez miejscowości Milcza, Wróblik Szlachecki, Wróblik Królewski. Z uwagi jednak na małe natężenie ruchu pociągów, linia ta generuje niewielki hałas.

W celu poprawy ujemnego wpływu uciążliwości komunikacyjnej na otoczenie należy zastosować izolacje redukujące hałas w postaci m.in. ekranów akustycznych,

zieleni izolacyjnej w pasie drogowym. Ponadto pozytywny wpływ na redukcję hałasu miałyby ograniczenie prędkości oraz eliminacja pojazdów ciężkich.

2.5. Zagrożenie wibracjami

Do czynników stanowiących źródło zakłóceń spokoju ludzi, zwłaszcza na obszarach wiejskich, należą obok hałasu – wibracje budynków. Wibracje wywołane są głównie ruchem drogowym i kolejowym, czego objawem mogą być zniszczenia budynków.

2.6. Zagrożenia związane z występowaniem infrastruktury technicznej

Potencjalne zagrożenie stanowi również występowanie na terenie gminy elementów systemu elektroenergetycznego, a co za tym idzie występującego wraz z nimi pola elektromagnetycznego. System elektroenergetyczny jest głównym źródłem promieniowania elektromagnetycznego o niskiej częstotliwości.

Obszar otaczający źródło pola elektromagnetycznego, jakim są linie elektroenergetyczne musi być objęty strefami ochronnymi, ze względu na występowanie podwyższonego poziomu natężenia pola elektromagnetycznego. Pole to o częstotliwości 50 Hz i przy natężeniu powyżej 1 kV/m, poprzez swoją składową elektryczną ma niekorzystny wpływ na organizmy żywe. Miarą pośrednią oddziaływania pola jest prąd pojemnościowy, płynący przez ciało człowieka do ziemi.

Zasilanie w energię elektryczną gminy Rymanów odbywa się liniami średniego napięcia 15 kV (Iwonicz – Besko, Besko – Równe, Besko – ZUW Sieniawa) oraz linią średniego napięcia 30 kV Iwonicz – Besko. Przez północną część gminy przebiega linia elektroenergetyczna o napięciu 400 kV relacji GPZ Iskrzynia – Słowacja oraz linie elektroenergetyczne 110 kV relacji Krosno Iskrzynia – Besko i Krosno Iskrzynia – Iwonicz.

Dodatkowym źródłem promieniowania elektromagnetycznego są, znajdujące się na terenie gminy, przekaźniki (stacje bazowe) telefonii komórkowej – w szczególności stacje bazowe znajdują się na terenie Rymanowa i Królika Wołoskiego.

2.7. Zagrożenia związane z przewozem ładunków niebezpiecznych

Na głównych trasach gminy mają miejsca przewozy ładunków niebezpiecznych. Układ dróg nie odznacza się odpowiednią zdolnością przewozową, a składa się na to przede wszystkim brak modernizacji dróg. Skutkiem tego mogą być kolizje połączone z uwolnieniem się niebezpiecznych ładunków, które z kolei mogą spowodować lokalne skażenie środowiska oraz zagrażać zdrowiu i życiu ludzi. Na terenie gminy potencjalnym tego typu miejscem jest droga krajowa nr 28.

VII. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

W celu określenia uwarunkowań wynikających z potrzeb i możliwości rozwoju gminy Rymanów sporządzono analizę SWOT. Przyjęta metoda pozwala na zebranie i uszeregowanie informacji o potencjale rozwojowym gminy oraz o dostrzeganych barierach. Zwraca jednocześnie uwagę na pojawiające się wewnętrzne i zewnętrzne

szanse
i zagrożenia.

W gminie Rymanów skoncentrowano się na ocenie wewnętrznych zasobów Gminy, jej atutów i problemów, przyjmując z definicji zewnętrzne ograniczenia związane z położeniem geograficznym, obowiązującym w Polsce systemem legislacyjnym, poziomem rozwoju gospodarczego, czy też stanem finansów publicznych.

Tabela 23 Silne i słabe strony gminy Rymanów

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
Środowisko przyrodnicze	
<ul style="list-style-type: none"> • Korzystne położenie geograficzne, bliskość przejścia granicznego ze Słowacją, • Wysokie walory krajobrazowe wynikające z ukształtowania terenu, • Dobry stan środowiska naturalnego, małe zanieczyszczenie gleb, • Czyste środowisko, brak zanieczyszczeń przemysłowych, • Specyficzny mikroklimat z dużą zawartością jodu, • Bogactwa naturalne – wody geotermalne, złoża ropy naftowej i gazu, wody mineralne, • Brak na terenie gminy większego przemysłu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zła jakość wód powierzchniowych, • Zanieczyszczenia rzeki Wisłok i cieków Morwawa/Tabor, • Niezagospodarowana otulina leśna.
Turystyka i rekreacja	
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka atrakcyjność terenu dla turystyki i rekreacji, • Istniejąca oferta uzdrowskowo-sanatoryjna, • Istniejące szlaki turystyczne przebiegające przez gminę, ścieżki zdrowia, • Istniejące gospodarstwa prowadzące działalność agroturystyczną, • Wysoko wykwalifikowana i doświadczona kadra w uzdrowisku, • Uznana renoma uzdrowiska, • Istniejąca baza noclegowa i gastronomiczna, • Funkcjonujące obiekty sportowo-rekreacyjne: wyciąg narciarski, korty tenisowe, basen, stadnina koni • Elektroniczny przepływ informacji turystycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niepełne wykorzystanie obiektów ze względu na sezonowość, • Niewystarczająca baza noclegowa. • Niewystarczająca promocja walorów gminy, • Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, • Zły stan niektórych obiektów sanatoryjnych, co skutkuje mniejszą liczbą przyjmowanych kuracjuszy. • Braki w infrastrukturze uzdrowskowej (kryty basen, SPA)
Środowisko kulturowe	

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Zachowane na wysokim poziomie zabytki kultury materialnej • Występowanie dużej liczby stanowisk archeologicznych • Korzystne położenie obiektów zabytkowych przy szlakach komunikacyjnych • Istniejąca baza kulturalno-rozrywkowa • Zachowane tradycje rzemiosła artystycznego- malowanie i pisanie ikon, rzeźbiarstwo w drewnie, haft, koronkarstwo, bibułkarstwo, itp. • Bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne związany z łemkowszczyzną i kulturą żydowską. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała wartość techniczna i użytkowa obiektów zabytkowych
Czynniki społeczno- gospodarcze	
<ul style="list-style-type: none"> • Korzystne położenie gminy przy szlakach drogowych i kolejowych, • Występowanie naturalnych surowców: gazu ziemnego, ropy naftowej, • Dobrze rozwinięta sieć handlowo-usługowa, • Korzystna struktura wiekowa – spory udział procentowy osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym, • Bliska odległość do Słowacji , Ukrainy i Węgier. • Dodatni przyrost naturalny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie kwalifikacje zawodowe i wykształcenie osób bezrobotnych, • Nieatrakcyjny i mały rynek pracy, • Niski poziom dochodów ludności, • Mała różnorodność świadczonych usług bytowych, • Rozdrobniona struktura gruntów rolnych utrudniająca prowadzenie efektywnej gospodarki rolnej. • Ujemne saldo migracji, • Niekorzystna struktura gospodarstw rolnych, • Brak dużych zakładów przemysłowych na terenie gminy, • Brak bazy hotelowej i rekreacyjno-sportowej o podwyższonym standardzie, • Mała liczba mieszkań komunalnych, • Trudne warunki geograficzne i glebowe do produkcji rolnej.
Infrastruktura kolejowa i drogowa	
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta sieć połączeń komunikacyjnych, • Zmodernizowane odcinki dróg powiatowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki stan degradacji technicznej infrastruktury komunikacyjnej, • Mały stopień unowocześnienia komunikacji kolejowej i obsługi towarowej,

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
	<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba połączeń kolejowych między miejscowościami na linii Sanok-Jasło, • Brak trakcji kolejowej na linii Jasło- Zagórz • Zły stan nawierzchni dróg powiatowych, • Brak obwodnicy dla miasta Rymanowa, • Brak pełnej infrastruktury przy drogach (chodniki) • Brak terenów pod garaże samochodowe i place parkingowe,
Infrastruktura techniczna	
<ul style="list-style-type: none"> • Zmodernizowana gminna oczyszczalnia ścieków • Funkcjonowanie małej elektrowni wodnej średniego napięcia (Sieniawa), • Funkcjonowanie elektrowni wiatrowych współpracujących z sieciami rozdzielczymi • Przekazniki telefonii komórkowej, • Dobre warunki zasilania w gaz, • Zaopatrzenie w wodę z wodociągu w Sieniawie, • Zorganizowany odbiór odpadów z terenu gminy 	<ul style="list-style-type: none"> • Nierównomierny rozwój poszczególnych miejscowości w gminie • Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura komunalna, niski stopień zwodociągowania gminy. • Zły stan techniczny większości mostów,

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 24 Szanse i zagrożenia dla gminy Rymanów

SZANSE SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI GMINY	ZAGROŻENIA OGRANICZAJĄCE ROZWÓJ GMINY
Środowisko przyrodnicze	
<ul style="list-style-type: none"> • Duży zasób wód mineralnych i geotermalnych dający możliwości budowy nowych obiektów sanatoryjnych • Walory krajobrazowe i przyrodnicze wpływają na zwiększenie ruchu turystycznego, • Możliwość dalszego wykorzystania zasobów naturalnych, • Wykorzystanie w coraz większym stopniu gazu ziemnego do celów grzewczych i socjalno-bytowych, • Wprowadzenie nadzoru w zakresie monitoringu atmosfery, 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie powietrza przez kotłownie z budynków indywidualnych, • Zwiększone ryzyko zanieczyszczenia powietrza przez spaliny komunikacyjne.

SZANSE SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI GMINY	ZAGROŻENIA OGRANICZAJĄCE ROZWÓJ GMINY
<ul style="list-style-type: none"> Zmiana paliwa w lokalnych kotłowniach na gaz ziemny. 	
Turystyka i rekreacja	
<ul style="list-style-type: none"> Duże zapotrzebowanie i moda na wypoczynek, Coraz większe zainteresowanie turystyką, Wzrost zainteresowania agroturystyką, Zmiany w stylu życia konsumentów np. trend do korzystania z aktywnej formy wypoczynku, Rosnąca mobilność społeczeństwa – chęć i zdolność do częstszego podróżowania i spacerowania. 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrastające zróżnicowanie dochodów ludności, Wzrost wyjazdów zagranicznych.
Środowisko kulturowe	
<ul style="list-style-type: none"> Możliwość wykorzystania obiektów zabytkowych dla rozwoju usług, Kultywowanie tradycji ludowych. Organizacja wielu imprez o charakterze regionalnym, Tworzenie nowych zespołów obrzędowych i tanecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Niedostateczna ochrona i opieka nad zabytkami, Niewystarczalna promocja walorów kulturowych gminy, Przyrastająca w szybkim tempie zabudowa mieszkaniowa mająca niekorzystny wpływ na zachowanie historycznego krajobrazu,
Czynniki społeczno- gospodarcze	
<ul style="list-style-type: none"> Pozytywne podejście do rozwoju gospodarczego gminy, Możliwość wyznaczania nowych terenów dla działalności gospodarczej, Możliwość poszukiwania zewnętrznych źródeł finansowania gminy, Duże zasoby siły roboczej ludzi młodych i wykształconych, Realizacja programów aktywizacji terenów wiejskich, Rozwój ruchu transgranicznego ze Wschodu i Południa, Rozwój handlu z krajami sąsiednimi, Możliwość wykorzystania funduszy unijnych, 	<ul style="list-style-type: none"> Małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych, Redukcja zatrudnienia w zakładach pracy, Bezrobocie wśród osób kończących naukę (absolwenci), Migracje zewnętrzne i wewnętrzne, Niski potencjał inwestycyjny lokalnych przedsiębiorców, Bariery świadomościowe utrudniające akceptację inwestycji różnego rodzaju.

SZANSE SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI GMINY	ZAGROŻENIA OGRANICZAJĄCE ROZWÓJ GMINY
<ul style="list-style-type: none"> • Rosnąca popularność lokalnych produktów, • Budowa gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa informacyjnego. 	
Infrastruktura kolejowa i drogowa	
<ul style="list-style-type: none"> • Planowana modernizacja drogi krajowej • Podejmowane działania w zakresie przebudowy dróg powiatowych i wojewódzkich, • Planowane remonty komunikacji kolejowej 	<ul style="list-style-type: none"> • Opóźnienie programu budowy autostrady oraz procesu poprawy komunikacji drogowej i kolejowej • Pogarszające się parametry dróg w stosunku do regularnie wzrastającego ruchu
Infrastruktura techniczna	
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał w dziedzinie odnawialnych źródeł energii, głównie wiatrowej, wodnej i fotowoltaiki, • Rozwój infrastruktury teleinformatycznej, • Postępujący rozwój infrastruktury – wodociągi, kanalizacja, elektryfikacja, • Możliwość nieograniczonych dostaw gazu, • Planowana rozbudowa systemu zasilania, • Zainteresowanie operatorów telefonii komórkowej budową przekaźników na terenie gminy, • Objęcie zasięgiem telefonii bezprzewodowej prawie całego terenu gminy Rymanów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak wystarczających środków na realizację inwestycji z zakresu budowy, rozbudowy infrastruktury technicznej, • Duże koszty eksploatacji ujęcia wody i stacji uzdatniania, • Zanieczyszczenie cieków poprzez ścieki z gospodarstw rolnych, • Monopolistyczna pozycja Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w Krośnie w zakresie odbioru i składowania odpadów z terenu gminy.

Źródło: Opracowanie własne

VIII. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU PRAWNEGO GRUNTÓW

Tabela 25 Stan prawny gruntów w mieście Rymanowie.

Nr grupy rejestrowej	Wyszczególnienie	Miasto Rymanów	
		Powierzchnia [ha]	Udział %
1.	Grunty SP z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	84	6,8
2.	Grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste	4	0,3
3.	Grunty spółek SP, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych	0	0,0
4.	Grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	65	5,3
5.	Grunty gmin i związków międzygminnych przekazanych w użytkowanie wieczyste	15	1,2
6.	Grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznani	1	0,1
7.	Grunty osób fizycznych	1022	82,9
8.	Grunty spółdzielni	1	0,1
9.	Grunty kościołów związków wyznaniowych	17	1,4
10.	Wspólnoty gruntowe	0	0,0
11.	Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	0	0,0
12.	Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0,0
13.	Grunty województw z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	3	0,2
14.	Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0,0
15.	Grunty będące przedmiotem własności i władania osób innych niż wymienione wyżej	21	1,7
Razem		1233	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie

Na dzień 01. 01. 2011 r., największy udział gruntów w mieście Rymanów należał do osób fizycznych i wynosi 1 022 ha, czyli ok. 83% powierzchni obszaru miejskiego. Obszary gruntów należące do własności osób prywatnych mają z pewnością duże znaczenie dla zjawiska planowania przestrzennego. Oprócz osób

fizycznych, gruntami na terenie miasta włada w niewielkim stopniu Skarb Państwa, do którego należą grunty z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste i stanowią 6,8% powierzchni gruntów miasta. Do SP należą również grunty przekazane w użytkowanie wieczyste i wynoszą zaledwie 4 ha.

Ponadto niewielkim obszarem władają gmina i związki międzygminne. Do ich własności należą grunty z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste i ich powierzchnia wynosi 65 ha oraz grunty przekazane w użytkowanie wieczyste – 15 ha. Najmniej gruntów przypada we władanie samorządowych osób prawnych, spółdzielni, województw z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste oraz osób nieznanymi. Kościoły i związki wyznaniowe posiadają grunty własnościowe o powierzchni 17 ha, natomiast 21 ha, czyli 1,7% udziału w ogólnej powierzchni miasta należy do własności osób innych, bliżej nieokreślonych. W swym władaniu nie posiadają żadnych gruntów spółki Skarbu Państwa oraz powiaty.

Tabela 26 Stan prawny gruntów na obszarach wiejskich gminy Rymanów.

Nr Grupy rejestrowej	Wyszczególnienie	Gmina	
		Powierzchnia [ha]	Udział %
1.	Grunty SP z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	5867	38,1
2.	Grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste	315	2,0
3.	Grunty spółek SP, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych	0	0,0
4.	Grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	900	5,8
5.	Grunty gmin i związków międzygminnych przekazanych w użytkowanie wieczyste	4	0,0
6.	Grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznanymi	0	0,0
7.	Grunty osób fizycznych	7698	49,9
8.	Grunty spółdzielni	346	2,2
9.	Grunty kościołów związków wyznaniowych	100	0,6
10.	Wspólnoty gruntowe	41	0,3
11.	Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	2	0,0
12.	Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0,0

Nr Grupy rejestrowej	Wyszczególnienie	Gmina	
		Powierzchnia [ha]	Udział %
13.	Grunty województw z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	33	0,2
14.	Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0,0
15.	Grunty będące przedmiotem własności i władania osób innych niż wymienione wyżej	110	0,7
Razem		15416	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie

W gminie Rymanów na dzień 01. 01. 2011 r., zdecydowanie najwięcej gruntów należy do osób fizycznych – 7 698 ha, stanowi to ok. 50 % udziału w powierzchni całego terenu obszarów wiejskich. W dużym posiadaniu jest również Skarb Państwa, do którego należą grunty z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste, ich powierzchnia wynosi 5 867 ha, co stanowi 38,1 % udziału w powierzchni gruntów gminy Rymanów. Ponadto niektóre tereny wiejskie stanowią własność gmin i związków międzygminnych, które władają gruntami z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste, gdzie powierzchnia tych gruntów wynosi 900 ha. Nieco mniej gruntów należy do spółdzielni, kościołów i związków wyznaniowych oraz wspólnot gruntowych. Na terenie obszarów wiejskich gminy Rymanów w posiadaniu gruntów nie są Spółki SP, samorządowe osoby prawne. Na tymże terenie nie występują grunty, stanowiące własność powiatów i województw, które zostały przekazane w użytkowanie wieczyste.

Na terenie gminy Rymanów występują działki, które stanowią tereny zamknięte. Znajdująca się poniżej tabela zestawia działki wchodzące w skład terenów zamkniętych w gminie Rymanów. Tereny zamknięte w miejscowościach wymienionych w poniższej tabeli obejmują tereny kolejowe wyznaczone na podstawie przepisów odrębnych.

Tabela 27 Działki stanowiące tereny zamknięte

Obręb	Nr działki	Powierzchnia [ha]
Milcza	1363	1,96
Wróblak Królewski	385	3,96
Wróblak Królewski	387	1,22
Wróblak Szlachecki	1511/1	0,94
Wróblak Szlachecki	1511/2	6,24
Razem		14,32

Źródło: Decyzja Nr 45 Ministra Infrastruktury z dnia 17 grudnia 2009r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (Dz. Urz. Min. Infrastruktury Nr 14, z dnia 30 grudnia 2009 r.)

IX. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH ORAZ STREF UZDROWISKOWYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Działalność gospodarcza opiera się na racjonalnym wykorzystywaniu zasobów naturalnych, co nie może dominować nad wymogami ochrony środowiska. Prowadzi to do konieczności prawnego wyodrębnienia obszarów, na których obowiązywać będą różnego rodzaju ograniczenia w ich użytkowaniu, z uwagi na wymagania ochrony środowiska przyrodniczego. Istotną rolę w krajobrazie gminy odgrywają również zasoby dziedzictwa kulturowego, które powinny być zachowane. W związku z powyższym na terenie gminy Rymanów ochronie podlegają:

- na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. **o ochronie przyrody:**
  - Obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Rymanów” [PLH180016],
  - Obszar Chronionego Krajobrazu „Beskidu Niskiego”,
  - Obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Ostoja Jaślicka” [PLH180014],
  - Obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Wisłok Środkowy z dopływami” [PLH180030],
  - Obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Ladzin” [PLH180038],
  - Obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Las Hrabeński” [PLH180039].
  - Obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Beskid Niski” [PLB180002],
- na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 września 1991 r, **o lasach:**
  - ze względu na położenie w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców lasy na terenie gminy Rymanów uznaje się za szczególnie chronione,
- na podstawie przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995r. **o ochronie gruntów rolnych i leśnych:**
  - grunty rolne stanowiące użytki rolne klas I – III, zlokalizowane w zwartym obszarze przekraczającym 0,5 ha, w przypadku przeznaczenia ich na cele nierolnicze, wymagają uzyskania zgody Ministra,
  - grunty leśne będące własnością Skarbu Państwa, w przypadku przeznaczenia ich na cele nieleśne, wymagają uzyskania zgody Ministra Ochrony Środowiska,
- na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. **o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:**
  - zabytki na terenie gminy Rymanów wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego znajdujące się w strefie ochrony konserwatorskiej :
    - stanowiska archeologiczne,
    - obiekty zabytkowe chronione zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 lipca 2001r. **Prawo wodne:**
  - ujęcia wody zlokalizowane na terenie gminy Rymanów,
  - obszar szczególnego zagrożenia powodzią,

- wody podziemne, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony GZWP nr 432.
- na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. **o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych:**
  - zasady funkcjonowania uzdrowiska w Rymanowie Zdroju,
  - strefy ochrony uzdrowiskowej (A, B, C),
- na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. **Prawo górnicze i geologiczne:**
  - udokumentowane złoża kopalin, w tym złoża wód leczniczych;
  - tereny górnicze zatwierdzone odpowiednimi decyzjami administracyjnymi.

X. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Na terenie gminy Rymanów miejscami występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych. Są to obszary o małej powierzchni i występują głównie na terenach niezagospodarowanych, rolnych i leśnych. Zjawisko osuwania się mas ziemnych zauważalne jest w miejscowościach: Rudawka Rymanowska, Rymanów Zdrój, Klimkówka.

XI. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH

1. Udokumentowane złoża kopalin

W granicach gminy Rymanów znajdują się 6 udokumentowanych złóż kopalin (Tabela 30).

Tabela 28 Złoża kopalin w granicach gminy Rymanów

I.p.	Lokalizacja	Złoże	Uwagi
1.	Haczów	Kruszywa naturalne	Złoże zagospodarowane
2.	Iwonicz-Zdrój	Ropy naftowe	Złoże zagospodarowane
3.	Iwonicz-Zdrój	Wody lecznicze	Wody mineralne
4.	Rudawka Rymanowska	Kruszywa naturalne	Eksploatacja złoża zaniechana
5.	Rymanów-Zdrój	Wody lecznicze	Wody mineralne
6.	Wróblík Szlachecki	Kruszywa naturalne	Złoże rozpoznane szczegółowo

Źródło: www.geoportal.pgi.gov.pl

Dokładna lokalizacja złóż została określona na rysunku studium (Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego).

2. Wody podziemne

Obszar gminy Rymanów zlokalizowany jest w obrębie górsko-wyżynnej prowincji hydrogeologicznej /wg A.S Kleczkowskiego/, w której wydzielono szereg mniejszych jednostek. Rymanów zalicza się do tej, która znajduje się w obrębie zewnętrznej części masywu Karpackiego, a dokładniej w obrębie Pogórza. Występujące tu wody wgłębne to głównie wody zbiornika czwartorzędowego oraz trzeciorzędowego. Dolina Wisłoka tworzy zbiornik wód podziemnych, który zalicza się do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce. Zbiornik ten w przyszłości ma stać się jedynym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną wysokiej jakości dla tego regionu. Z tego w względu wyodrębniono w obrębie doliny Wisłoka:

- Obszar wymagający najwyższej ochrony /ONO/;
- Obszar wysokiej ochrony /OWO/.

Istnienie w obrębie gminy obszaru o najwyższej i wysokiej ochronie (ONO i OWO) wymagać będzie ukierunkowanego gospodarowania na ich powierzchni. Potencjalnym źródłem zanieczyszczenia wód tego zbiornika mogą być niekontrolowane zrzuty wód komunalnych, powierzchniowy spływ lub infiltracja wód skażonych bituminami lub innymi związkami chemicznymi ze składowisk odpadów lub magazynowanych substancji chemicznych.

Największym bogactwem gminy Rymanów są wody mineralne i lecznicze, na podstawie, których powstało lecznictwo uzdrowiskowe. Na terenie uzdrowiska Rymanów-Zdrój występują wody chlorkowo – wodorowęglano – sodowe, jodkowo, bromkowe z niewielką zawartością strontu, a także wolnego dwutlenku węgla. Wody są wydobywane ze złóż oligoceńsko-mioceńskich, zalegających na głębokości 250 m.

Od strony wschodniej Rymanowa Zdrój położona jest Rudawka Rymanowska, w której także występują wody mineralne siarczanowe oraz solanki jodowo-bromowe. Jeden z odwiertów dostarcza zmineralizowanej ciepłicy o temperaturze 48°C.

XII. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

W granicach gminy Rymanów występują następujące tereny górnicze (Tabela 31):

Tabela 29 Tereny górnicze w granicach gminy Rymanów.

L.p.	Nazwa terenu górniczego	Status	Rodzaj złoża
1.	Rymanów	aktualny	Wody lecznicze
2.	Iwonicz	aktualny	Wody lecznicze
3.	Rudawka Rymanowska	aktualny	złoża ropy naftowej parafinowej i towarzyszącego jej gazu ziemnego

L.p.	Nazwa terenu górniczego	Status	Rodzaj złoża
4.	Iwonicz-Zdrój 1	aktualny	złoża ropy naftowej parafinowej i towarzyszącego jej gazu ziemnego
5.	Haczów - I	aktualny	Kruszywa naturalne
6.	Haczów - II	aktualny	Kruszywa naturalne
7.	Haczów III	aktualny	Kruszywa naturalne
8.	Wróblík - Sicina I	aktualny	Kruszywa naturalne
9.	Wróblík - Sicina II	aktualny	Kruszywa naturalne
10.	Wróblík – Północ I	aktualny	Kruszywa naturalne

Źródło: www.geoportal.pgi.gov.pl

XIII. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

1. Gminny system komunikacji

Dla prawidłowego i dynamicznego rozwoju regionów miejskich i wiejskich niezbędna jest sieć transportowa i komunikacyjna. Bezpośrednie i szybkie połączenia poszczególnych obszarów siecią transportu i komunikacji umożliwia rozwój społeczno – gospodarczy danego obszaru.

1.1. Infrastruktura drogowa

Sieć drogowa na terenie gminy Rymanów administrowana jest przez:

- Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich,
- Zarząd Dróg Powiatowych,
- Zakład Gospodarki Komunalnej.

Przez gminę przebiegają drogi:

- Krajowa,
- Wojewódzkie,
- Powiatowe,
- Gminne.

Gminę Rymanów cechuje dość dobrze rozwinięta struktura drogowa. Na jej terenie układ dróg umożliwia korzystne połączenie wewnętrzne jak i zewnętrzne. Niestety jednak większość odcinków drogowych nie zostało zmodernizowanych,

przez co nawierzchnia dróg jest nadal w złym stanie i powoduje liczne utrudnienia w komunikacji publicznej.

1.1.1 Droga krajowa i drogi wojewódzkie

Główną oś komunikacyjną gminy Rymanów stanowi droga krajowa nr 28 relacji Zator - Wadowice - Rabka-Zdrój - Limanowa - Nowy Sącz - Gorlice - Jasło - Krosno - Sanok - Kuźmina - Bircza - Przemyśl - Medyka - Granica Państwa oraz drogi wojewódzkie: nr 887 relacji Brzozów - Rymanów - Daliowa; nr 889 relacji Sieniawa - Bukowsko – Szczawne.

Droga Krajowa nr 28 odznacza się dużymi walorami turystycznymi wpływając na rozwój turystyki na obszarze gminy. Na terenie gminy Rymanów droga posiada przekrój jednojezdniowy, a jej parametry odpowiadają klasie technicznej GP. Z kolei drogi wojewódzkie nr 887 oraz 889 odpowiadają klasie technicznej Z (drogi zbiorcze).

1.1.2 Drogi powiatowe

Drogi powiatowe stanowią ważny łącznik pomiędzy poszczególnymi gminami, ale mają również istotne znaczenie przy obsłudze terenów zlokalizowanych w granicach gminy. Przez obszar gminy Rymanów przebiega 12 dróg powiatowych o łącznej długości 45,962 km, administrowanych przez Zarząd Dróg Powiatowych w Krośnie. Zestawienie poszczególnych dróg wraz z ich numerami znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 30 Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Rymanów

Nr Drogi	Ciąg	Długość (km)	Klasa
P1974R	Krosno-Targowiska-Wróblik Szlachecki	2,580	Z
P2005R	Haczów-Wróblik Szlachecki	1,425	L
P2006R	Haczów-Bzianka-Besko	3,100	L
P2007R	Milcza-Besko	2,000	Z
P2008R	Wróblik Królewski-Ladzin	2,312	L
P2009R	droga przez wieś Klimkówka	4,054	L
P2010R	Milcza-Rymanów	4,896	Z
P2111R	Rymanów-Sieniawa-Głębokie	9,111	Z
P2112R	Królik Polski-Bałucianka	2,500	L
P2113R	Pastwiska-Puławy	7,075	L
P2114R	Rudawka Rymanowska - Wisłoczek	4,027	L
P2115R	droga przez wieś Puławy	2,882	L
Razem		45,962	

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Krośnie

1.1.3 Drogi gminne

Przez obszar gminy Rymanów przebiega ogólnie 97,226 km dróg gminnych w tym:

- o nawierzchni ulepszonej 57,605 km,
- o nawierzchni utwardzonej 23,018 km,
- o nawierzchni gruntowej 16,603 km,

Stan techniczny większości dróg jest dobry, należy jednak zwrócić uwagę na zbyt wysoki udział dróg gminnych o nawierzchni gruntowej.

Zestawienie dróg gminnych ustalone na podstawie:

Uchwały Nr XXIII/134/87 Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 25 listopada 1987 r. w sprawie zaliczenia dróg na terenie Gminy Rymanów do kategorii dróg gminnych oraz na podstawie opublikowanej w Dzienniku Urzędowym Województwa Krośnieńskiego z dnia 28 stycznia 1988r. Nr 2 poz. 13 oraz Uchwały Nr IX/110/03 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 26.11.2003 r. (Dz. U. Woj. Podkp. Nr 182 poz. 2989 z dnia 22 grudnia 2003 roku), Uchwały Nr XXVI/256/09 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 20 marca 2009 r. (Dz. U. Woj. Podkp. Nr 32 poz. 881 z dnia 15 maja 2009 r.), Uchwały Nr XLV/464/10 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 27 sierpnia 2010 r. (Dz. U. Woj. Podkp. Nr 114 poz. 2113 z dnia 17 listopada 2010 r.) Uchwała Nr XVI/165/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 28 października 2011 r. (Dz. U. Woj. Podkp. Nr 176 poz. 2563 z dnia 17.11.2011 r. w sprawie zaliczenia dróg na terenie Gminy Rymanów do kategorii dróg gminnych, przedstawiono poniżej w tabeli.

Tabela 31 Wykaz dróg gminnych w gminie Rymanów

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
115051	R	Rymanów ul. Mitkowskiego
115052	R	Rymanów ul. Sienkiewicza
115053	R	Rymanów ul. Jesionowa
115055	R	Rymanów ul. Mickiewicza
115055	R	Rymanów ul. Piekarska
115056	R	Rymanów ul. Nadbrzeżna
115057	R	Rymanów ul. Jasna
115058	R	Rymanów ul. Gospodarska
115058	R	Rymanów ul. Mitkowskiego
115059	R	Rymanów ul. Krzywa
115060	R	Rymanów ul. Garbarska
115061	R	Rymanów ul. Kilińskiego

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
115062	R	Rymanów ul. Garbarska
115064	R	Rymanów ul. Boczna
115066	R	Rymanów ul. Piękna
115067	R	Rymanów ul. Ogrodowa
115068	R	Rymanów ul. Zielona
115069	R	Rymanów ul. Szkolna
115070	R	Rymanów ul. Piłsudskiego
115071	R	Rymanów ul. Kalwaria
115071	R	Rymanów ul. Wola
115071	R	Rymanów ul. Kalwaria
115072	R	Rymanów ul. Podgórze
115073	R	Rymanów ul. Wesoła
115074	R	Rymanów ul. Parkowa
115075	R	Rymanów ul. Mała
115076	R	Rymanów ul. Dworska
115077	R	Rymanów ul. Słowackiego
115078	R	Rymanów ul. Swobody
115080	R	Rymanów ul. Polna
115081	R	Rymanów ul. Konopnickiej
115085	R	Rymanów boczna ul. Kolejowej; dz. 1462/4, 1462/6, 1459/1
115086	R	Rymanów dz. 3087
130000	R	Rymanów dz. 1708
130001	R	Rymanów boczna ul. Kolejowej
130002	R	Rymanów boczna ul. Mitkowskiego (dz. 1041)
130003	R	Rymanów ul. Bohaterów II Wojny Światowej
130004	R	Rymanów ul. Roweckiego
130004	R	Rymanów ul. Roweckiego (dz. 4021/2)
130004	R	Rymanów ul. Sikorskiego (4021/3)
130005	R	Rymanów (4021)
130006	R	Rymanów boczna ul. Roweckiego (4001)

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
130007	R	Rymanów (4070/1 i 4071)
130008	R	Rymanów pomiędzy ul. Zieloną a ul. Kalwaria (2790/3)
130009	R	Rymanów ul. Osiedle
130009	R	Rymanów ul. Osiedle (3438)
130010	R	Rymanów boczna ul. Osiedle (3402)
130011	R	Rymanów boczna ul. Osiedle (3411)
130012	R	Rymanów boczna ul. Osiedle (3420)
130013	R	Rymanów boczna ul. Osiedle (3429)
130014	R	Rymanów boczna ul. Osiedle (3440)
115063	R	Łazy - przedłużenie Nowa Wieś - Łazy (2828/2)
115063	R	Rymanów ul. Nowa Wieś - Łazy
115081	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (752/1)
115082	R	Rymanów Zdrój - Wołuszowa
115083	R	Wólka
115084	R	Królik Polski - Wisłoczek
130100	R	Ladzin - (679)
130101	R	Ladzin - boczna DW887 (1502)
130150	R	Wróblík Królewski - boczna DP 1974 (782)
130151	R	Wróblík Królewski - (788)
130152	R	Wróblík Królewski - (767)
130152	R	Wróblík Królewski - (767)
130153	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (570 i 737 i 749)
130154	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (570 i 737 i 749)
130155	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (574)
130156	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (578 i 729)
130157	R	Wróblík Królewski - (725)
130158	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (587)
130159	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (593 i 718)
130160	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (602)
130161	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (607 i 703)

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
130162	R	Wróblík Królewski - (712)
130163	R	Wróblík Królewski - (679 i 650 i 697)
130164	R	Wróblík Królewski - (684)
130165	R	Wróblík Królewski - boczna DP 1974 (510)
130166	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (526 i 527)
130167	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (521)
130168	R	Wróblík Królewski - boczna DP 2008 (547 i 585)
130200	R	Wróblík Szlachecki - ul. Słoneczna (1535/1)
130201	R	Wróblík Szlachecki - boczna ul. Słonecznej (1474/2)
130202	R	Wróblík Szlachecki - boczna ul. Słonecznej (1484/3)
130203	R	Wróblík Szlachecki - boczna ul. Sicińskiej (1524)
130204	R	Wróblík Szlachecki - boczna ul. Rymanowskiej (1533 i 1534)
130205	R	Wróblík Szlachecki - boczna ul. Sicińskiej (1526)
130206	R	Wróblík Szlachecki - ul. Zielona (1527)
130207	R	Wróblík Szlachecki - ul. Długa (1536)
130208	R	Wróblík Szlachecki - ul. Długa (1540)
130209	R	Wróblík Szlachecki - ul. Długa (1539)
130210	R	Wróblík Szlachecki - boczna ul. Długiej (1538)
130211	R	Wróblík Szlachecki - ul. Długa (1541)
130212	R	Wróblík Szlachecki - boczna ul. Długiej (1542)
130213	R	Wróblík Szlachecki - boczna ul. Długiej (1545/1 i 1545/2)
130214	R	Wróblík Szlachecki - ul. Długa (1541)
130215	R	Wróblík Szlachecki - część bocznej ul. Długiej (1537)
130216	R	Wróblík Szlachecki - boczna ul. Rymanowskiej (1530)
130250	R	Milcza ul. Ogrodowa
130251	R	Milcza ul. Szkolna
130252	R	Milcza ul. Słoneczna
130253	R	Milcza ul. Ogrodowa
130253	R	Milcza ul. Ogrodowa
130254	R	Milcza ul. Ogrodowa

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
130255	R	Milcza ul. Słoneczna
130256	R	Milcza ul. Słoneczna
130257	R	Milcza ul. Słoneczna
130258	R	Milcza ul. Słoneczna
130259	R	Milcza ul. Słoneczna
130260	R	Milcza ul. Słoneczna
130261	R	Milcza ul. Sadowa (833)
130262	R	Milcza ul. Sadowa (849)
130263	R	Milcza ul. Sadowa
130264	R	Milcza ul. Ogrodowa
130265	R	Milcza ul. Ogrodowa
130266	R	Milcza ul. Szkolna
130267	R	Milcza ul. Szkolna
130268	R	Milcza ul. Szkolna
130269	R	Milcza ul. Słoneczna
130270	R	Milcza ul. Leśna
130271	R	Milcza ul. Leśna
130272	R	Milcza ul. Sadowa
130300	R	Łazy - (2814)
130301	R	Łazy - (2820)
130350	R	Sieniawa - boczna DK 28 (1111 i 1113)
130351	R	Sieniawa - boczna od ul. Długiej (1106)
130352	R	Sieniawa ul. Długa (1126)
130353	R	Sieniawa - boczna od ul. Długiej (1132)
130354	R	Sieniawa ul. Długa (1129)
130355	R	Sieniawa - boczna od ul. Długiej (391)
130356	R	Sieniawa - boczna od ul. Długiej (1168)
130357	R	Sieniawa - pomiędzy ul. Słoneczną a ul. Kwiatową (1144)
130357	R	Sieniawa - pomiędzy ul. Słoneczną a ul. Nad Zalewem (1143)
130357	R	Sieniawa - pomiędzy ul. Wiśniową a ul. Kwiatową (1146)

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
130358	R	Sieniawa - boczna ul. Wiśniowej (1169/5)
130359	R	Sieniawa - pomiędzy ul. Kwiatową a ul. Nad Zalewem (1145)
130359	R	Sieniawa - pomiędzy ul. Wiśniową a ul. Kwiatową (1147)
130360	R	Sieniawa ul. Kwiatowa (1137/1)
130361	R	Sieniawa ul. Słoneczna (1138/2)
130362	R	Sieniawa ul. Nad Zalewem (1135/1 i 1135/9)
130363	R	Sieniawa - pomiędzy ul. Słoneczną a ul. Nad Zalewem (829/6)
130364	R	Sieniawa - pomiędzy ul. Słoneczną a ul. Nad Zalewem (829/6)
130365	R	Sieniawa - ul. Zielona (1227)
130366	R	Sieniawa - boczna od ul. Wiśniowej (1216)
130366	R	Sieniawa - boczna od ul. Zielonej (1174)
130366	R	Sieniawa ul. Wiśniowa (1148)
130367	R	Sieniawa ul. Gospodarska (1149 i 1178)
130367	R	Sieniawa ul. Gospodarska (1149 i 1178)
130367	R	Sieniawa ul. Gospodarska (1149 i 1178 i 1180)
130368	R	Sieniawa - pomiędzy ul. Gospodarską a ul. Wiśniową (1181)
130369	R	Sieniawa - boczna od ul. Zielonej (1177)
130369	R	Sieniawa ul. Gospodarska (1178)
130369	R	Sieniawa ul. Gospodarska (1180)
130370	R	Sieniawa - boczna od ul. Wiśniowej (1051/2)
130371	R	Sieniawa - boczna od ul. Wiśniowej (1052/2)
130450	R	Klimkówka - boczna ul. Kasztanowej (DK 28) (68)
130451	R	Klimkówka - boczna ul. Kasztanowej (DK 28) (163)
130452	R	Klimkówka - boczna ul. Kasztanowej (DK 28) (221)
130453	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (554)
130454	R	Klimkówka - ul. Osiedlowa (4185/1)
130455	R	Klimkówka - ul. Osiedlowa (4183)
130455	R	Klimkówka - ul. Osiedlowa (4185/1)
130456	R	Klimkówka - boczna ul. Osiedlowej (4291/12)
130457	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (4098/2)

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
130458	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (3045)
130458	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (3045)
130459	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (3113)
130460	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (2443)
130461	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (2429)
130453	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (554)
130454	R	Klimkówka - ul. Osiedlowa (4185/1)
130455	R	Klimkówka - ul. Osiedlowa (4183)
130455	R	Klimkówka - ul. Osiedlowa (4185/1)
130456	R	Klimkówka - boczna ul. Osiedlowej (4291/12)
130457	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (4098/2)
130458	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (3045)
130458	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (3045)
130459	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (3113)
130460	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (2443)
130461	R	Klimkówka - boczna ul. Zdrojowej (DP 2009) (2429)
130500	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (32)
130501	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (65)
130502	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (191/1)
130503	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (952)
130503	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (226)
130504	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (297)
130505	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (411)
130505	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (958)
130506	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (958)
130507	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (958)
130508	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (105)
130509	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (688)
130509	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (982)
130510	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (688)

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
130511	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (743)
130512	R	Posada Górna - boczna ul. 3-go maja (DW 887) (990)
130513	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1023)
130514	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1023)
130515	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1062)
130516	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1091)
130517	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1091)
130518	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1185)
130519	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1156)
130520	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1132)
130521	R	Posada Górna - ul. Nadbrzeżna (1271)
130522	R	Posada Górna - ul. Nadbrzeżna (1271)
130523	R	Posada Górna - ul. Nadbrzeżna (1271)
130524	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1322)
130525	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1322)
130526	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1425)
130527	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1425)
130528	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1577)
130529	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1577)
130530	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1422)
130531	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1697)
130532	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1773)
130533	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1797)
130534	R	Posada Górna - boczna ul. Nadbrzeżnej (1797)
115071	R	Posada Górna dz.60/2,471/1
130600	R	Rymanów Zdrój - ul. Ogrodowa (911/1)
130601	R	Rymanów Zdrój - ul. Kasztanowa (1898/3)
130601	R	Rymanów Zdrój - ul. Kasztanowa (911/4)
130602	R	Rymanów Zdrój - ul. Ogrodowa (911/1)
130602	R	Rymanów Zdrój - ul. Ogrodowa (911/2)

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
130603	R	Rymanów Zdrój - ul. Ogrodowa (911/3)
130604	R	Rymanów Zdrój - ul. Kasztanowa (1898/3)
130605	R	Rymanów Zdrój - ul. Kasztanowa (1898/3)
130606	R	Rymanów Zdrój - ul. Słoneczny Stok (2009/5)
130607	R	Rymanów Zdrój - ul. Słoneczny Stok (2009/5)
130608	R	Rymanów Zdrój - ul. Słoneczny Stok (2009/5)
130609	R	Rymanów Zdrój - ul. Słoneczny Stok (2009/5)
130700	R	Deszno - ul. Krzemienna (751)
130701	R	Deszno - ul. Spacerowa (192)
130702	R	Deszno - ul. Sosnowa (96)
130703	R	Deszno - boczna ul.Szkolnej (DW 887) (534)
130704	R	Deszno - boczna ul.Węgierskiej (DW 887) (816)
130705	R	Deszno - boczna ul.Węgierskiej (DW 887) (828)
130706	R	Deszno - boczna ul.Węgierskiej (DW 887) (919)
130707	R	Deszno - boczna ul.Węgierskiej (DW 887) (1163)
130708	R	Deszno - boczna ul.Węgierskiej (DW 887) (1262)
130800	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (177)
130801	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (761)
130802	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (217)
130803	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (741 i 781)
130804	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (235)
130805	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (730 i 786 i 787)
130806	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (255)
130807	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (734)
130808	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (272)
130809	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (720 i 813)
130810	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (292)
130811	R	Królik Polski - ul. Zielona (836)
130812	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (318)
130813	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (713)

NUMER DROGI		NAZWA DROGI/ULICA/DZIAŁKA
130814	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (336)
130815	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (1016)
130816	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (362)
130817	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (1287)
130818	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (529)
130819	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (492/2)
130820	R	Królik Polski - boczna ul. Dąbrówka (519)
130821	R	Królik Polski - boczna ul. Dąbrówka (532)
130822	R	Królik Polski - ul. Dąbrówka (542 i 672 i 687)
130823	R	Królik Polski - boczna ul. Dąbrówka (534)
130824	R	Królik Polski - boczna ul. Dąbrówka (549)
130825	R	Królik Polski - boczna ul. Dąbrówka (545)
130826	R	Królik Polski - boczna ul. Dąbrówka (545)
130827	R	Królik Polski - boczna ul. Dąbrówka (567)
130828	R	Królik Polski - boczna ul. Dąbrówka (615)
130829	R	Królik Polski - boczna ul. Dąbrówka (663)
130830	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (1307)
130831	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (1339)
130832	R	Królik Polski - boczna ul. Bieszczadzkiej (DW 887) (1357)
130900	R	Bałucianka - przedłużenie DP 2112 (225/1)
130901	R	Bałucianka - (255)
130902	R	Bałucianka - (258/2)
130903	R	Bałucianka - (253)
130904	R	Bałucianka - boczna DP 2112 (252)
130905	R	Bałucianka - (250)
130906	R	Bałucianka - (249)
130907	R	Bałucianka - boczna DP 2112 (240)
130907	R	Bałucianka - boczna DP 2112 (248)
130908	R	Bałucianka - boczna DP 2112 (246)

Źródło: Urząd Gminy Rymanów

1.2. Infrastruktura kolejowa

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 108. Jest to linia jednotorowa relacji Stróże – Krościenko. W miejscowości Wróblik Szlachecki występuje stacja kolejowa z bocznicą. Stacja osobowo – towarowa oddalona jest 5 km od miejscowości Rymanów. Natomiast w miejscowości Milcza znajduje się przystanek kolejowy. Linia kolejowa przebiega przez teren wsi Milcza, Wróblik Szlachecki i Wróblik Królewski i jej długość na tym odcinku wynosi 5,6 km.

1.3. Infrastruktura lotnicza

Na terenie gminy Rymanów nie znajduje się żadne lotnisko. Najbliższe lotnisko zlokalizowane jest w południowej części miasta Krosna, w Rzeszowie - 75 km oraz w Krakowie – 180 km.

Krośnieńskie lotnisko jest własnością miasta od 2005 roku. Zarządza nim Aeroklub Polski, a głównym użytkownikiem jest Aeroklub Podkarpacki, który wykorzystuje lotnisko głównie do celów szkoleniowych i sportowych, w oparciu o istniejące trzy pasy trawiaste. Możliwości korzystania są ograniczone ze względu na zniszczoną nawierzchnię, brak utwardzonego pasa startowego oraz oświetlenia. Lotniska cywilne w Rzeszowie i Krakowie obsługują połączenia pasażerskie w zasięgu regionalnym i międzynarodowym.

1.4. Komunikacja autobusowa

Komunikacja autobusowa obejmuje teren całej gminy. Komunikacja autobusowa na terenie gminy obsługiwana jest przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Krośnie Spółka Akcyjna. Przez teren gminy kursują również autobusy należące do Veolia Transport Sp. z.o.o oddział w Sanoku oraz innych krajowych przewoźników.

1.5. Szlaki turystyczne

Gmina Rymanów posiada bardzo dobre warunki do rozwoju turystyki czynnej, głównie rowerowej. Ukształtowanie terenu wraz z atrakcyjnymi walorami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kulturowym tworzą podstawę do przeprowadzenia przez teren gminy tras i dróg rowerowych. W obrębie gminy wyodrębniono następujące szlaki:

- **rowerowy szlak „Etnograficzny”** o długości 30,48 km. – początek i koniec trasy znajduje się na rynku Rymanowa. Trasa przebiega przez miejscowości: Rymanów, Posada Górna, Rymanów Zdrój, Deszno, Królik Polski, Rudawka Rymanowska, Sieniawa, Rymanów
- **rowerowy szlak „Między Zdrojami”** o długości 24,32 km- początek trasy znajduje się na rynku Rymanowa a kończy przy kościele w Rymanowie. Trasa tworzy pętlę: Rymanów, Posada Górna, Rymanów-Zdrój, Królik Polski, Bałucianka, Iwonicz-Zdrój, Klimkówka, Rymanów.
- **rowerowy szlak „Doliną Wisłoka”** o długości 30,87 km- początek i koniec trasy znajduje się na rynku w Rymanowie i przebiega przez miejscowości: Rymanów, Ladzin, Wróblik Szlachecki, Wróblik Królewski, Milcza, Bzianka, Besko, Mymoń, Sieniawa, Rymanów.

- **familijna ścieżka rowerowa** o długości 3,5 km – trasa znajduje się w Rymanowie Zdroju. Rozpoczyna się i kończy na parkingu Leśniczówki w Rymanowie Zdroju. Trasa przebiega w kierunku wschodnim mijając m.in. źródło „Krokusowe”, kapliczkę św. Huberta

Obraz 4 - Szlaki rowerowe

Źródło: www.podkarpackie.pl

Oprócz szlaków rowerowych w gminie występują szlaki piesze, dzięki którym możemy podziwiać dorobek kulturowy gminy i czerpać z walorów zdrowotnych. Wyróżnione zostały szlaki takie jak:

▪ **Szlaki tematyczne**

- **Polsko – Słowacki Szlak Świątyń Karpackich: Stropkov – Krosno**, umożliwia poznanie interesujących cerkwi po stronie słowackiej, a od przejścia granicznego w Barwinku zabytkowych świątyń po stronie polskiej, m.in. w Klimkówce (drewniane kościoły, parafialny i pw. Świętego Krzyża), Rymanowie (kościół parafialny, synagoga), w Bałuciance (drewniana cerkiew), w Króliku Polskim (kościół drewniany);
- **Szlak naftowy**, szlak transgraniczny, który łączy ze sobą miejsca związane z narodzinami i historią przemysłu naftowego. Jego główną oś: Jasło – Krosno- Lesko – Ustrzyki Dolne – Sambor – Borysław – Drohobycz – Lwów wzbogacają pętle dla turystyki pieszej i rowerowej. Na terenie gminy Rymanów ślady działalności kopalni ropy pozostały w Klimkówce, Rymanowie Zdroju przy ścieżce przyrodniczej „Rymanów Zdrój”, w Rudawce Rymanowskiej w dolinie potoku Połonek oraz w Głębokiem (ślady kopanek).
- **Szlak Architektury Drewnianej- trasa krośnieńska – brzozowska** – umożliwia poznanie najcenniejszych drewnianych zabytków regionu krośnieńskiego, m.in. w gminie Rymanów szlak

ten łączy cerkiew w Bałuciance, Kościół w Króliku Polskim, świątynię w Klimkówce oraz najstarszą zabudowę Rymanowa Zdroju.

- **Szlak papieski** – odcinek szlaku głównego beskidzkiego w Beskidzie Niskim, którym w 1964 roku wędrował biskup Karol Wojtyła.

W Rymanowie Zdroju wydarzenie to upamiętnia kapliczka nad brzegiem rzeki Tabor w północnej części uzdrowiska, wzniesiona w 2004 roku.

- **Szlak Chasydzki** – łączy 17 miejscowości z terenu Podkarpacia i Lubelszczyzny, które związane są z ruchem chasydzkim. Szlak przechodzi przez m.in. Rymanów. W przyszłości planuje się dołączenie do szlaku innych miejscowości z terenu Polski, Ukrainy, Słowacji, Węgier i Rumunii.

▪ **Ścieżki spacerowe**

- **Ścieżka z Rymanowa Zdroju przez Kalwarię do Rymanowa** – długość 4 km, przebiega północnymi stokami Mogiły (obok wyciągu narciarskiego), a następnie polną drogą przez Pańską Górę i Kalwarię do Rymanowa

- **Ścieżka z Rymanowa Zdroju przez Klimkówkę do Iwonicza Zdroju** – długość 7,57 km, trasa w pierwszym odcinku zgodna ze ścieżką z Rymanowa Zdroju przez Kalwarię do Rymanowa. Od górnej stacji wyciągu narciarskiego znaki prowadzą do kościołka Znalezienia Krzyża Św. i Klimkówki do Iwonicza- Zdroju

- **Ścieżka z Rymanowa Zdroju przez Przymiarki do Iwonicza - Zdroju** - długość ok. 7 km. Trasa wiedzie wzdłuż ulic: Zdrojowej i Spacerowej od Deszna. Dalej ścieżką początkową przez las, a wyżej terenem otwartym na widokowy grzbiet Kopy - Przymiarek. Zejście do Iwonicza w zachodniej części grzbietu, na terenie nieistniejącej wsi łemkowskiej Wólka.

- **Ścieżki na Wołuszowej**- powstały dzięki prywatnej inicjatywie gospodarstwa agroturystycznego „ Dom pod Lipą”. Są to trzy starannie oznakowane i dobrze urządzone trasy spacerowe:

1. Zielona „ do Królowej Wołuszowej”
2. Niebieska „ ścieżka Łemka”
3. Żółta „ na Beskidzką Połoninę”

Węzeł ścieżek znajduje się przy cerkwisku Wołuszowej. Trasa przybliży turystom i spacerowiczom dzieje nieistniejącej wsi łemkowskiej, a także wprowadza w świat otaczającej przyrody.

▪ **Ścieżki przyrodnicze**

- **Ścieżka przyrodnicza „Rymanów Zdrój”** – długość ścieżki wynosi ok. 5 km, czas przejścia od 2 do 4 godz. Początek znajduje się w dolinie Czarnego Potoku na parkingu przy Leśnictwie Rymanów Zdrój. Na trasie znajduje się kilkanaście stanowisk przyrodniczych oraz historycznych. Do najciekawszych należą: torfowisko, Góra Zamczysko, miejsce po kopalni ropy naftowej z początku XX wieku, daglezie zielone, Leśna Klasa Dydaktyczna (rośliny zielone, krzewy i drzewa opatrzone tabliczkami informacyjnymi), Polana Horodziska

z kwitającymi tu jesienią zimowitami, Polana Wilcza, której przeszłość związana jest z założycielką Rymanowa Zdroju Anną z Działyńskich Potocką, cerkwisko i cmentarz w Wołuszowej oraz punkt czynnej ochrony płazów.

▪ **Ścieżka Zdrowia**

Zlokalizowana w południowej części uzdrowiska, na zboczach doliny Czarnego Potoku. Długość trasy wynosi 3,35 km

2. Gospodarka wodno-ściekowa

2.1. Zaopatrzenie w wodę

Mieszkańcy gminy Rymanów zaopatrywani są w wodę ze studni kopanych przydomowych, w wodę podziemną pochodzącą ze studni wierconych oraz w wodę powierzchniową ze zbiornika zaporowego Sieniawa na Wisłoku.

Tabela 32 Dane liczbowe charakteryzujące system wodociągowy w mieście Rymanów

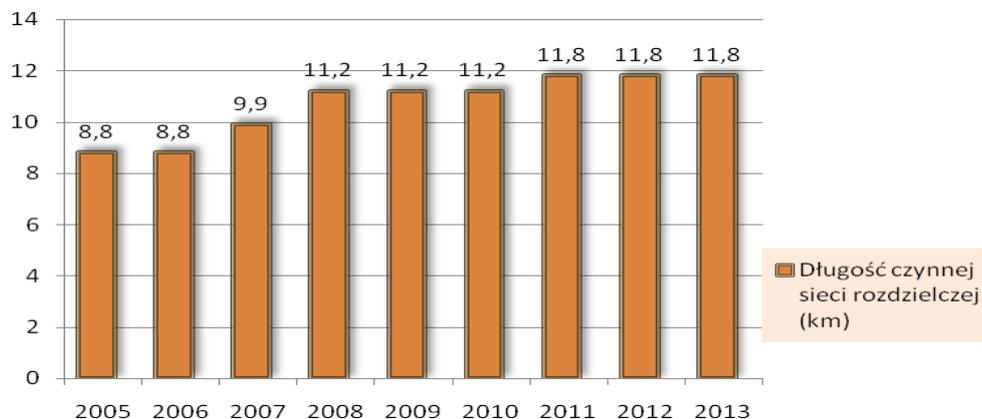
Wyszczególnienie	Miasto Rymanów								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	8,8	8,8	9,9	11,2	11,2	11,2	11,8	11,8	11,8
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	362	366	368	398	398	404	416	425	431
Woda dostarczona gospodarstwu domowym (dam ³)	39,4	38,4	39,3	40,3	39,4	40,8	39,5	41,6	59,9
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach (osoba)	1612	1613	1629	1674	1673	-----	-----	-----	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych 2013 r – Dane Gminy Rymanów i Użytkownika sieci ZGK Rymanów

W roku 2013 długość czynnej sieci rozdzielczej na terenie miasta wynosiła 11, 8 km. Jak wynika z wyżej umieszczonych danych, sieć podlega ciągłej rozbudowie, co przekłada się na dalszy rozwój uzbrojenia terenu w wodociągi na terenie ośrodka miejskiego Rymanów. Rozbudowie wodociągów towarzyszy wzrost liczby połączeń odprowadzanych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Od roku 2005 do 2013 liczba połączeń zwiększyła się o 69 sztuki. Na terenie miasta w roku 2009 z czynnej sieci wodociągowej korzystało 1673 osób, co stanowiło 46 % ludności zamieszkującej w mieście. Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę ludności miasta Rymanowa jest wodociąg publiczny ze stacji uzdatniania w Sieniawie, zasilanej w wodę powierzchniową ze zbiornika zaporowego na rzece Wisłok.

Wykres 17. Długość sieci wodociągowej na terenie miasta Rymanów w latach 2005 - 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 33 Dane liczbowe charakteryzujące system wodociągowy na obszarach wiejskich gminy.

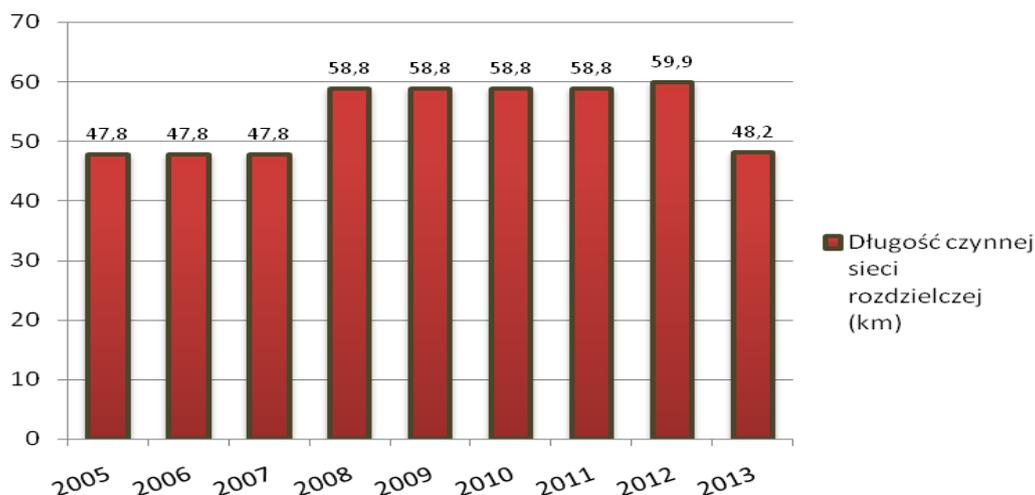
Wyszczególnienie	Obszar wiejski gminy								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	47,8	47,8	47,8	58,8	58,8	58,8	58,8	59,9	48,2
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	807	811	826	843	848	866	866	866	881
Woda dostarczona gospodarstwom domowym (dam3)	49,4	61,6	62,7	61,9	49,5	49,4	52	49,8	86,2
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (os.)	4235	4238	4283	4337	4345	-----	-----	-----	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z 2013 r.– Dane Gminy Rymanów i Użytkownika sieci ZGK Rymanów

Na terenie obszarów wiejskich gminy Rymanów długość czynnej sieci rozdzielczej w latach 2005 - 2007 nie ulegała zmianie. Dopiero w roku 2008 nastąpiła rozbudowa sieci wodociągowej. Podobnie liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych podniosła się w roku 2013 do 881. Z zaopatrzenia w wodę z sieci komunalnej w roku 2009 korzystało 4 345 osób zamieszkujących tereny wiejskie. Poniższy wykres prezentuje parametry sieci wodociągowej w latach 2005 – 2013.

Wykres 18. Długość sieci wodociągowej na obszarach wiejskich gminy Rymanów w latach 2005 – 2013.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sposoby zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Rymanów są zróżnicowane. Dane liczbowe pokazują, że wiele mieszkańców zaopatruje się w wodę z innych źródeł niż z wodociągów wiejskich i lokalnych. Dowodem na to jest mała liczba ludności zaopatrującej się w wodę z tego rodzaju źródła, która w roku 2009 wynosiła zaledwie 6 018 osób. Stanowi to zaledwie 38 % ogólnej liczby ludności zamieszkującej gminę Rymanów.

Z sieci wodociągowych korzysta ludność osadzona w miejscowościach o skoncentrowanej zabudowie, natomiast na pozostałych terenach dominuje indywidualne zaopatrzenie z własnych studni kopanych przydomowych oraz studni wierconych.

Urządzenia zaopatrzenia w wodę występujące na terenie gminy Rymanów:

- zbiornik wodny w Sieniawie,
- ujęcie wody ze zbiornika,
- zakład uzdatniania wody,
- przepompownia wody o wydajności 36 000 m³/dobę,
- zbiorniki wyrównawcze dla Rymanowa o poj. 2 x 1 200 m³,
- przepompownia dla Rymanowa Zdroju o wydajności 900 m³/dobę,
- przepompownia w Klimkówce dla Iwonicza Zdroju,
- zbiorniki wodne w Klimkówce o pojemności 2 x 2000 m³ dla Iwonicza,
- ujęcie wody z trzech studni głębinowych o wydajności 900 m³/dobę „Pod Kamieniółmem” dla Rymanowa Zdroju,
- kontenerowa stacja uzdatniania wody,
- przepompownia wody dla Rymanowa Zdroju,
- zbiornik wyrównawczy o poj. 400 m³ „Nad Stomilem”.

W granicach administracyjnych gminy Rymanów występuje 6 wodociągów, w tym dwa grupowe, a należą do nich:

- wodociąg grupowy tłoczny Sieniawa – Krosno przez Rymanów, Klimkówkę śr. 500 mm długość – 9,5 km,
- wodociąg tłoczny grupowy Sieniawa – Rymanów śr. 400 mm dług. 4,2 km,

- wodociąg tłoczny Rymanów – Rymanów Zdrój śr. 300 mm dług. 3,5 km,
- wodociąg tłoczny Klimkówka - Iwonicz Zdrój śr. 400 mm dług. 3,0 km,
- wodociąg tłoczny Klimkówka – Iwonicz WOPR śr. 200 mm dług. 1,00 km,
- wodociąg tłoczny do zbiorników wodnych w Rymanowie dług 1,00 km.

W sieć wodociągową rozdzielczą zaopatrzone są takie miejscowości jak:

- Klimkówka,
- Rymanów,
- Rymanów Zdrój,
- Sieniawa,
- Głębokie,
- Posada Górna

a w sieć wodociągową z ujęć powierzchniowych i źródłanych wyposażona jest:

- część miejscowości Posada Górna,
- Deszno,
- Królik Polski,
- Wisłoczek
- Puławy.

Miejscowości, w których woda nie jest dostarczana mieszkańcom z wodociągu grupowego z Sieniawy oraz wodociągów i ujęć lokalnych, zaopatrywane są z indywidualnych studni kopanych. Ograniczenia budżetowe gminy uniemożliwiają zaopatrzenie pozostałych mieszkańców gminy w wodę z wodociągu grupowego oraz wodociągów lokalnych.

2.2. Kanalizacja sanitarna i deszczowa

Gmina Rymanów posiada częściowo rozwiązany problem gospodarki ściekowej. Kanalizacja sanitarna wykonana jest w większości miejscowości w gminie. Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 136/06 Wojewody Podkarpackiego z dnia 11 grudnia 2006 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Rymanów, kanalizacją powinny zostać objęte następujące miejscowości:

- Rymanów
- Rymanów Zdrój
- Posada Górna
- Królik Polski,
- Klimkówka,
- Ładzin,
- Wróblak Szlachecki,
- Wróblak Królewski,
- Milcza,
- Sieniawa,
- Łazy,
- Głębokie,
- Bzianka,
- Puławy,
- Wisłoczek
- Bałucianka

- Rudawka Rymanowska.

Teren gminy Rymanów wyposażony jest w rozdzielczy system kanalizacji. Ścieki odprowadzane są kanalizacją sanitarną do oczyszczalni ścieków. Kanalizacja sanitarna wykonana jest w mieście Rymanów, Rymanów Zdrój, Bzianka, Głębokie, Klimkówka, Królik Polski, Ładzin, Milcza, Posada Górna, Sieniawa, Wróblík Królewski Wróblík Szlachecki, Zmysłówka.

W 2013 r przystąpiono do zmiany aglomeracji Rymanów, zgodnie z wytycznym Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej odnoszących się do tworzenia zmiany aglomeracji postanowiono te sołectwa Wisłoczek, Puławy, Łazy, Rudawka Rymanowska oraz Bałucianka wykluczyć z rejonu aglomeracji ponieważ wskaźnik długości sieci obliczony jako stosunek przewidywanego do obsługi budowanego systemu kanalizacji zbiorczej oraz liczby mieszkańców dla tych miejscowości jest bardzo niski. W miejscowościach tych przewiduje się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków. Teren gminy Rymanów wyposażony jest w rozdzielczy system kanalizacji. Ścieki odprowadzane są kanalizacją sanitarną do oczyszczalni ścieków. Kanalizacja sanitarna wykonana jest w mieście Rymanowie, Rymanowie - Zdroju, Posadzie Górnej, Klimkówce, Króliku Polskim, Milczy, Głębokiem, , Ładzinie, Wróblíku Szlacheckim, Wróblíku Królewskim, Bziance, Sieniawie Do roku 2020 zaplanowane jest sukcesywne rozbudowywanie systemu kanalizacji zbiorczej oraz systemu przydomowych oczyszczalni ścieków.

W mieście Rymanowie znajduje się oczyszczalnia ścieków mechaniczno-biologiczna z usuwaniem związków biogennych w oparciu o metodę związków biogennych o przepustowości $Q_{\text{śrd}} = 2000 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{\text{max}} = 2500 \text{ m}^3/\text{d}$. Oczyszczalnia ta ma możliwość rozbudowy do $4400 \text{ m}^3/\text{d}$, co umożliwiłoby przyjęcie ścieków z terenu całej gminy poprzez system istniejącej sieci oraz wydłużenie jej i wybudowanie kilku przepompowni ścieków. Wybudowana oczyszczalnia i kolektory sanitarne zapewniają ochronę ekologiczną rzeki Tabor, która wpada do rzeki Wisłok. Kolektor sanitarny „A” wybudowany został już w latach 70 – tych ubiegłego wieku, a w kolejnych latach powstawały nowe kolektory. Do oczyszczalni są podłączone budynki mieszkalne oraz budynki użyteczności publicznej, a także zakłady pracy oraz sanatoria w Rymanowie Zdrój. W 2013 roku zakończył się I etap modernizacji oczyszczalni obejmujący gospodarkę osadową oczyszczalni. Natomiast II etap rozbudowy przewidywany jest do realizacji do końca 2015 r. .

Tabela 34 Dane liczbowe charakteryzujące system kanalizacyjny w mieście Rymanów

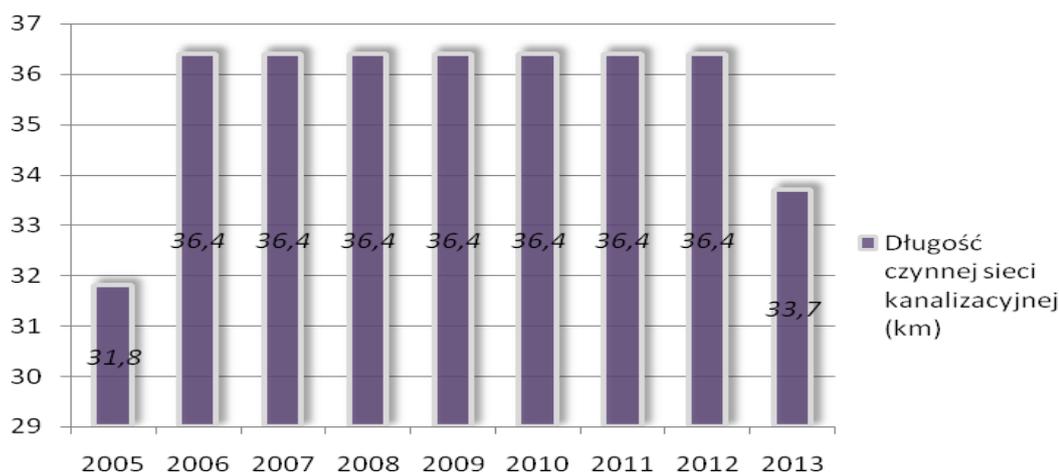
Wyszczególnienie	Miasto Rymanów								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	31,8	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	33,7
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	714	728	742	747	753	763	782	800	808
Ścieki odprowadzone (dam ³)	89,8	86,6	90,3	97,5	95,4	-----	102	103	99,3
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (osoba)	2950	2946	2977	2973	2974	-----			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z 2013 r –Dane Gminy Rymanów i Użytkownika sieci ZGK Rymanów

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na przełomie roku 2005/2006 uległa niedużej zmianie. W 2013 roku długość sieci wynosiła 33,7 km, podobnie jak w poprzednich latach. Zmianie natomiast uległa ilość połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (z 714 szt. w roku 2005 do 808 szt. w roku 2013). W mieście Rymanów z sieci kanalizacyjnej w roku 2009 korzystało 2 974 mieszkańców. Zmiana długości czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Rymanów przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Rymanów w latach 2005 – 2013.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 35 Dane liczbowe charakteryzujące system kanalizacyjny na obszarach wiejskich

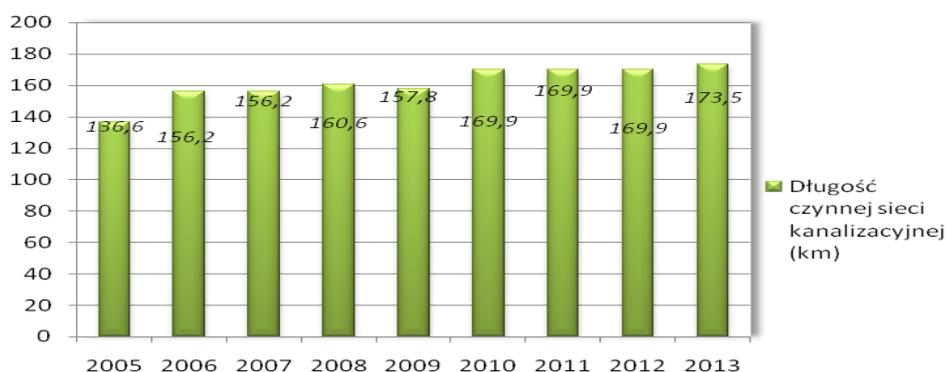
Wyszczególnienie	Obszar wiejski gminy								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	136,6	156,2	156,2	160,6	157,8	169,9	169,9	169,9	173,5
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	1942	2220	2290	2246	2222	2371	2430	3267	2508
Ścieki odprowadzone (dam ³)	334,6	372,8	395,2	420,9	328,9	-----	433,4	424,8	318,5
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (osoba)	6217	6716	6743	6791	6784	-----	-----	-----	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z 2013 r – Dane Gminy Rymanów i Użytkownika sieci ZGK Rymanów

Obszary wiejskie gminy Rymanów w roku 2013 zaopatrzone były w sieć kanalizacyjną o długości 173,5 km. W odniesieniu do poprzednich analizowanych lat długość ta wzrasta, jednakże od roku 2010 utrzymuje się na takim samym poziomie. Sukcesywnemu wzrostowi ulega liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (w roku 2013 liczba ta wynosi 2508). Wzrosła także liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej. Zmianę długości czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Rymanowa przedstawia poniższy wykres.

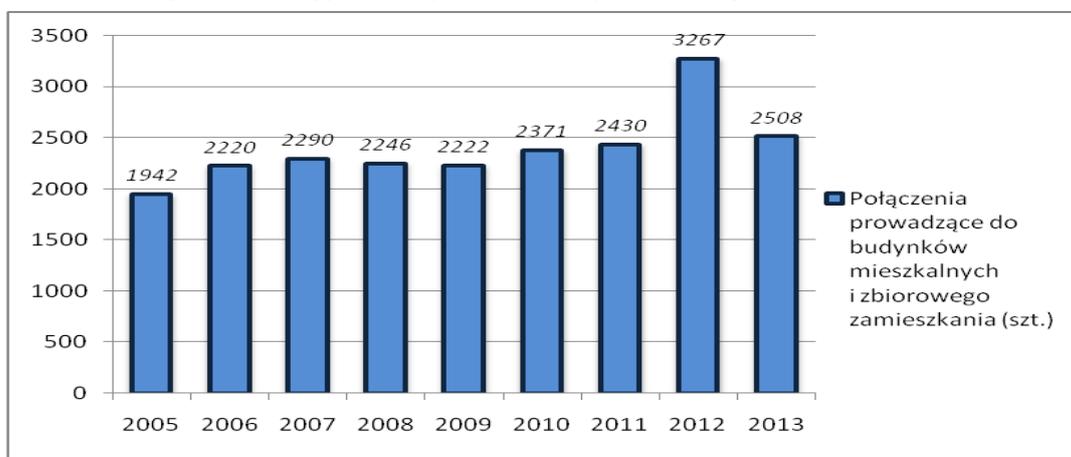

Wykres 20. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie obszarów wiejskich w latach 2005-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 21 – Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przez cały obszar gminy w roku 2013 biegła sieć kanalizacyjna o długości 207,2 km. Gmina w ciągu kolejnych kilku lat planuje dalszą rozbudowę, w celu polepszenia warunków bytowych mieszkańców. Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na ten rok wynosiła 3 316, natomiast z sieci kanalizacyjnej w 2012 roku korzystało 95% ogółu mieszkańców w gminie miejsko- wiejskiej Rymanów. Ponadto w latach 2005- 2010 cały czas wzrastała ilość odprowadzanych ścieków, a największą zanotowano w 2008 roku, gdzie wyniosła 328,9 dm³. Zdecydowana większość miejscowości gminy Rymanów jest skanalizowana. Aby gmina była w 100% wyposażona w urządzenia odprowadzające ścieki sanitarne, należy wybudować kanalizację sanitarną w miejscowościach: Rudawka Rymanowska, Puławy, Wisłoczek, Łazy, Bałucianka.

Kanalizacja deszczowa zlokalizowana jest na terenie miasta Rymanowa, gdzie wody odprowadzane są do rzeki Tabor. Wieś Sieniawa, która znajduje się w strefie ochrony zbiornika wodnego, zaopatrzona jest w kolektor deszczowy. Kolektor ten odprowadza wodę do rzeki Wisłok poniżej zapory wodnej.

Utрудnienia w odprowadzaniu ścieków opadowych do kanalizacji sanitarnej z budynków mieszkalnych, powodują w dużym stopniu problemy technologiczne i finansowe funkcjonującej oczyszczalni ścieków.

3. Gospodarka odpadami

Zagrożenie środowiska odpadami jest jednym z ważniejszych problemów ekologicznych. Odnosi się to przede wszystkim do rosnącej masy odpadów komunalnych przy jednoczesnym braku miejsc pod bezpieczną lokalizację wysypisk. Problem ten dotyka również gminę Rymanów, która nie posiada własnego składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych. Ukształtowanie terenu i gęsta sieć cieków wodnych w tym regionie powoduje, że każde zanieczyszczenie powierzchni ziemi zagraża czystości wód powierzchniowych i podziemnych. Na terenie gminy Rymanów szczególnie zagrożona jest rzeka Wisłok. Odpady komunalne z terenu Gminy Rymanów wywożone są zgodnie z obowiązującymi przepisami do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Krośnie.

Problem gospodarki odpadami w gminie rozwiązywany jest poprzez rozstawianie kontenerów i pojemników przy zakładach pracy, w których gromadzone są śmieci, a następnie wywożone są na wysypisko do Krosna. Poniższa tabela przedstawia liczbowe zestawienie ilości wywiezionych odpadów w latach 2008 – 2013:

Tabela 36 – Zestawienie ilości wywiezionych odpadów

Lata	Ilość wywiezionych odpadów niesegregowanych		
2008	2725,88		
2009	2606,88		
2010	2629,80		
2011	2701,70		
2012	1671,57		
2013	nieruchomości zamieszkałe	1444,47	RAZEM: 1762,58
	nieruchomości niezamieszkałe	318,11	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Rymanów

Odpady pochodzące zaś z gospodarstw domowych gromadzone są w workach foliowych, a następnie wywożone na składowisko. Dokładnie zorganizowany jest terminarz wywozu nieczystości z poszczególnych ulic i miejscowości. Wywozem nieczystości stałych zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Rymanowie, który jest gminnym zakładem budżetowy.

Na terenie gminy znajdują się także gniazda, służące do segregacji odpadów (ok. 65). Selektywnej zbiórce poddawane jest szkło kolorowe, szkło bezbarwne, plastik oraz papier. W tabeli 37 przedstawiono ilość wywiezionych odpadów segregowanych:

Tabela 37 – Ilość wywiezionych odpadów segregowanych

Rodzaj odpadów	Ilość wywiezionych odpadów segregowanych [t]					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Szkło	80,02	17,8	87	125,7	238,02	217,43
Plastik	20,22	17,86	53,19	73,1	99,85	121,68
Makulatura	-----	-----	7,8	15,86	38,94	33,30
Drobny złom	-----	-----	-----	-----	2,32	2,56
Elektrośmieci	-----	6,6	11	5,29	16,325	8,081
Wielkogabarytowe	1,68	2,54	3,56	8,22	26,42	32,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Rymanów

Zorganizowana zbiórka odpadów komunalnych na koniec 2012 roku obejmowała 84% mieszkańców gminy.

6. Elektroenergetyka

Elektroenergetyka

Na terenie gminy występują następujące linie energetyczne:

- linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400 kV relacji Iskrzynia – Słowacja,
- linia elektroenergetyczna wysokich napięć 110 kV relacji Krosno Iskrzynia – Besko,
- linia elektroenergetyczna wysokich napięć 110 kV relacji Krosno Iskrzynia – Iwonicz,
- linia elektroenergetyczna średniego napięcia 30 kV relacji Iwonicz – Besko,
- linia elektroenergetyczna średniego napięcia 15 kV relacji Iwonicz – Besko,
- linia elektroenergetyczna średniego napięcia 15 kV relacji Besko – Równe,
- linia elektroenergetyczna średniego napięcia 15 kV relacji Besko – ZUW Sieniawa.

Zasilanie stacji transformatorowej - linie energetyczne 15 kV na terenie gminy Rymanów o łącznej długości 21,4 km.

Zasilanie stacji transformatorowej - linie energetyczne 15 kV na terenie miasta Rymanów o łącznej długości 6,8 km.

4.1. Niekonwencjonalne źródła energii

Dzięki dogodnym warunkom wiatrowym, potwierdzonych przez kilkuletnie pomiary wiatru, gmina Rymanów należy do obszarów pozwalających wykorzystywać energię wiatru. Na omawianym terenie wybudowanych zostało przez prywatnych inwestorów kilkanaście elektrowni wiatrowych. W dalszej perspektywie ma powstać kilkanaście kolejnych wiatraków. W miejscowości Rudawka Rymanowska występują wody termalne o temperaturze ok. 40°C. Wraz z zagospodarowaniem wód mineralnych i budową uzdrowiska w Rudawce Rymanowskiej wody termalne winny być zagospodarowane do celów gospodarczych, co w sposób znaczący ograniczyłoby spalanie węgla i ochroniłoby środowisko przyrodnicze przed zanieczyszczeniami. Istnieje, zatem możliwość wykorzystania dużych spadków wody w korytach cieków wodnych, dla lokalizacji elektrowni wodnych na potoku Tabor we Wróbliku Szlacheckim, na Morwawie i na Taborze w Króliku Polskim i Rymanowie – Zdroju.

5. Gazyfikacja

Niemalże cały obszar gminy jest zgazyfikowany i posiada korzystne warunki zasilania w gaz. Świadczy o tym wysoki udział ludności korzystającej z instalacji gazowej, wynoszący 88,3%, czyli 13 670 ludności. W roku 2009 długość czynnej sieci ogółem wynosiła 151 840 metrów, w tym długość czynnej sieci przesyłowej- 7 334 m oraz długość czynnej sieci rozdzielczej – 144 506 m.

W sieć gazową nie są uzbrojone miejscowości tj.: Puławy, Wisłoczek, Łazy oraz ul. Bartoszków w Rymanowie. Są to małe miejscowości liczące po kilkanaście, bądź więcej budynków.

Na terenie miasta i gminy istnieją następujące gazociągi przesyłowe:

- gazociąg wysokoprężny śr. 250 mm Pnom. 2,5 MPa Strachocina - Targowiska przez Milczę, Wróblak Szlachecki, Wróblak Królewski dłuę. 6,8 km,
- gazociąg wysokoprężny śr. 80 mm Pnom. 1,6 MPa Iwonicz-Klimkówka dłuę. 1,5 km, - gazociąg średnioprężny śr. 150 mm Wróblak Szlachecki-Ladzin-Rymanów dłuę. 5,1 km,
- gazociąg średnioprężny śr. 80 mm Rymanów-Zdrój- Królik Polski dłuę. 5,8 km,
- gazociąg średnioprężny śr. 50 mm Królik Polski-Bałucianka dłuę. 3,2 km,
- gazociąg średnioprężny śr. 65 mm Milcza-Bzianka-Poręby dłuę. 5,0 km,
- rozdzielnie i stacje redukcyjne:
  - rozdzielnia i stacja redukcyjna gazu z wysokiego ciśnienia na średnie we Wróblaku Szlacheckim,
  - stacja redukcyjna gazu ze średniego ciśnienia na niskie w Rymanowie,
  - stacja redukcyjna gazu z wysokiego ciśnienia na niskie w Klimkówce,
  - stacja redukcyjna gazu ze średniego ciśnienia na niskie w Rymanowie Zdroju dla Kotłowni c.o komunalnej przy osiedlu wielorodzinnym,
  - stacja redukcyjna gazu ze średniego ciśnienia na niskie w Rymanowie Zdroju dla kotłowni przy sanatorium "Ziemowit",
  - stacja redukcyjna gazu ze średniego ciśnienia na niskie w Rymanowie Zdroju dla kotłowni przy sanatorium "Eskulap",
  - stacja redukcyjna gazu ze średniego ciśnienia na niskie w Rymanowie dla Huty Szkła "Sabina".

6. Telekomunikacja

W gminie znajdują się 1 placówka pocztowo-telekomunikacyjna obsługująca całą gminę Rymanów.

Na terenie gminy zlokalizowane są przekaźniki telefonii komórkowej. Zdecydowana większość mieszkańców gminy znajduje się w zasięgu telefonii komórkowej. Abonenci miasta i terenów wiejskich gminy obsługiwani są przez centralę automatyczną, która mieści się w Rymanowie.

XIV. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU

1. Gmina Rymanów w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego

Uwarunkowania wynikające z usytuowania gminy Rymanów na terenie województwa podkarpackiego, scharakteryzowane zostały w planie zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego uchwalonego uchwałą nr XLVIII/522/02 Sejmiku Województwa podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r.

Do podstawowych uwarunkowań gminy Rymanów zalicza się przede wszystkim to, że krajobraz tutejszego regionu jest niezwykle rozmaity, posiadający atrakcyjne walory przyrodnicze i kulturowe. Rozwój tego obszaru w dużej mierze

uzależniony jest od koniunktury na usługi turystyczne i podmiotów gospodarczych wymagających czystości środowiska w procesach technologicznych.

Przez obszar województwa podkarpackiego przebiegają korytarze infrastrukturalne i komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. W systemie komunikacji drogowej o znaczeniu transregionalnym należy umieścić drogę krajową nr 28, biegnącą od Wadowic między innymi przez gminę Rymanów do przejścia granicznego z Ukrainą w Medyce. Ze względu na parametry techniczne oraz przebieg przez tereny podgórskie, ma on charakter turystyczny.

W porównaniu do innych województw kraju, województwo podkarpackie posiada odmienne warunki gospodarowania, które wynikają z dużego zróżnicowania warunków przyrodniczych, społeczno-gospodarczych, infrastrukturalnych, ekologicznych i historycznych.

W dziedzinie stosunków fizjograficznych region ten obejmuje obszary górskie, podgórskie, kotliny podgórskie, obszary nizinne. Naturalną bazą rozwoju gospodarczego regionu są występujące surowce i warunki glebowo-klimatyczne. Podkarpacie należy do województw o słabej atrakcyjności inwestycyjnej, co utrudnia z pewnością przeprowadzenie niezbędnych procesów restrukturyzacyjnych w przemyśle, rolnictwie, leśnictwie oraz innych dziedzinach działalności gospodarczej i społecznej. W oparciu o potencjalne warunki i czynniki rozwoju, wykształciły się trzy fundamentalne funkcje na tle gospodarki krajowej:

- przemysłowa,
- rolnicza,
- rekreacyjno - wypoczynkowa i turystyczna.

A także funkcje uzupełniające, które spełniają: komunikacja, budownictwo oraz usługi socjalno-kulturalne, parki narodowe i rezerваты przyrody pełniące funkcję ochronną.

Rolnicza przestrzeń produkcyjna województwa, predestynuje ją do rozwoju pracochłonnych kierunków produkcji, w tym zdrowej żywności, przetwórstwa rolno-spożywczego. Podstawowy problemem w zakresie jego rozwoju tkwi jednak w uwarunkowaniach demograficznych. Na tym terenie występuje znaczne przeludnienie wsi, przez co dominują tu gospodarstwa o niewielkiej powierzchni. Uniemożliwia to rolnikom utrzymanie się wyłącznie z rolnictwa. W tej sytuacji niezbędne jest tworzenie we wsiach rolnikom nowych miejsc pracy poza rolnictwem, także w usługach, handlu, rzemiośle i drobnym przemyśle oraz agroturystyce.

Kolejną równie istotną funkcją jest funkcja rekreacyjno – wypoczynkowa i turystyczna. Niesamowicie atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe, bogactwo flory i fauny, stosunkowo czyste powietrze oraz występujące wody, rzeki, potoki i zbiorniki, wyznaczone szlaki turystyczne w obszarach objętych ochroną, stwarzają szczególnie korzystne warunki do harmonijnego obcowania ludzi ze środowiskiem naturalnym. Dodatkowym atutem dla rozwoju wsi jest występowanie licznych wód mineralnych, które zawierają związki siarki oraz borowiny.

W strukturze gałęziowej przemysłu dominuje przemysł: elektromaszynowy, chemiczny i spożywczy. Ważną rolę odgrywają także przemysł szklarski, materiałów budowlanych, drzewny oraz lekki. W strukturze podmiotowej przemysłu dominują nadal pod względem zatrudnienia średnie oraz duże przedsiębiorstwa sektora

publicznego, które wymagają przyspieszonej restrukturyzacji. Natomiast występowanie małych i średnich zakłady produkcyjne uzależnione jest od przedsiębiorczości właścicieli.

Kierunki polityki przestrzennej, przewidywane zamierzenia i zadania w dziedzinie środowiska, infrastruktury społecznej, gospodarczej i technicznej a także struktur przestrzennych związane są ściśle z określonymi w strategii rozwoju województwa polami strategicznymi, priorytetami, celami i kierunkami działań.

W związku z powyższym za najistotniejsze priorytety na tym obszarze uznaje się:

- wielofunkcyjny rozwój obszarów oraz modernizacja strukturalna rolnictwa,
- tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i wzrostu konkurencyjności, jako podstawa rozwoju gospodarczego i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz rozwój sektora małych i średnich zakładów produkcyjnych,
- rozwój kultury i ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu, jako warunek podniesienia konkurencyjności produktu turystycznego,
- zbudowanie systemu gwarantującego wzrost kapitału ludzkiego województwa, zgodnie ze współczesnymi trendami rozwoju cywilizacji,
- modernizacja podstawowego układu komunikacyjnego województwa oraz infrastruktury technicznej w zakresie gospodarki wodnej i ochrony środowiska.

2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Podstawę kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej stanowią poziom zainwestowania gminy oraz istniejące i potencjalne uwarunkowania przyrodnicze, ekologiczne, demograficzne, techniczne i komunikacyjne. W szczególności na strukturę przestrzenną wpływa uzbrojenie terenu, które warunkuje procesy urbanizacyjne. W związku z powyższym obszar gminy można podzielić na:

- Część północną stanowiącą obszar intensywnego rozwoju rolnictwa (tereny rolnicze o dużej i średniej przydatności rolniczej);
- Część środkową - intensywnego rozwoju gospodarczego, obszar zagospodarowania uzdrowskiego i turystycznego;
- Część południową – obszar leśny, obszar zagospodarowania turystycznego.

Północna część gminy to obszar równin śródgórskich i tarasów akumulacyjnych, w którym zabudowa kształtuje się wzdłuż linii kolejowej, drogi wojewódzkiej 887 oraz wzdłuż rzeki Tabor. Teren ten (w szczególności północna dolinna część) predysponowany jest do rozwoju rolnictwa. Ze względu na korzystne warunki wiatrowe teren może być wykorzystany do rozwoju energetyki niekonwencjonalnej (siłownie wiatrowe).

Środkowa część gminy to obszar pogórza bukowskiego z urozmaiconą rzeźbą zerodowanych wzgórz i dolin. Teren ten wyróżnia się największym stopniem zainwestowania oraz rozwoju w skali gminy i obejmuje między innymi miasto Rymanów, miejscowości Klimkówka, Sieniawa i Głębokie. Tereny zainwestowane

o funkcjach mieszkaniowych, usługowych, rekreacyjnych, a także tereny urządzeń infrastruktury technicznej i komunalnej występują i rozwijają się głównie wzdłuż drogi krajowej nr 28 oraz dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Całkowicie odmienny charakter zabudowy oraz działalności charakteryzuje Rymanów – Zdrój, w którym występuje uzdrowisko. Teren ten wyposażony jest w bogatą bazę noclegową. Obszar uzdrowiska charakteryzuje się układem południkowym, co wymuszone jest dolinnym i śródgórskim położeniem.

Południowa część gminy Rymanów to obszar o krajobrazie typowo górskim, z wysoką lesistością, w którym układy zabudowy wsi (Królik Polski, Wisłoczek, Puławy) mają charakter ulicówki.

3. Bilans terenów

Bilans terenów o różnym sposobie użytkowania funkcjonalno – przestrzennego w gminie Rymanów przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 38 Przeznaczenie terenów miasta Rymanów

Miasto	ha	%
Użytki rolne:	1088	88,2
Grunty orne	729	59,1
Sady	0	0,0
Łąki	241	19,5
Pastwiska	54	4,4
Grunty rolne zabudowane	54	4,4
Grunty pod stawami	0	0,0
Grunty pod rowami	10	0,8
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione:	8	0,6
Lasy	0	0,0
Grunty zadrzewione i zakrzewione	8	0,6
Grunty zabudowane i zurbanizowane:	124	10,1
Tereny mieszkaniowe	32	2,6
Tereny przemysłowe	8	0,6
Inne tereny zabudowane	14	1,1
Zurbanizowane tereny niezabudowane	0	0,0
Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	13	1,1
Drogi	57	4,6
Tereny kolejowe	0	0,0
Użytki kopalne	0	0,00
Grunty pod wodami:	13	1,1
Powierzchniowymi płynącymi	13	1,1
Powierzchniowymi stojącymi	0	0,0

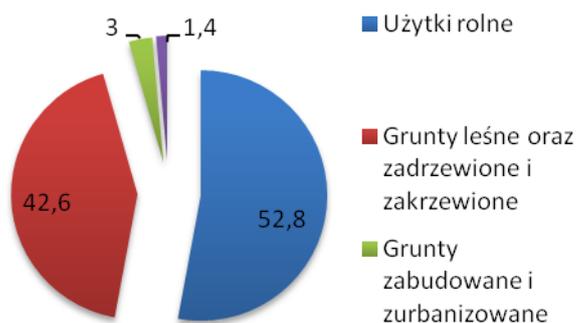

Miasto	ha	%
Nie użytki	0	0,0
Tereny różne	0	0,0
Razem	1233	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie

Na terenie miasta Rymanów przeważają użytki rolne, zajmują one 1088 ha, z czego 729 ha to grunty orne. Kolejno należące do użytków rolnych łąki zajmują 241 ha, pastwiska - 54 ha oraz grunty rolne zabudowane- 54 ha. Grunty zadrzewione i zakrzewione zajmują jedynie 8 ha tj. 0, 6 % powierzchni miasta, natomiast na tym obszarze lasy nie występują. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują 124 ha powierzchni, z czego 24 ha to tereny mieszkaniowe, 8 ha- tereny przemysłowe, inne tereny zabudowane- 14, tereny rekreacyjno- wypoczynkowe- 13 ha. Tereny komunikacyjne tworzą drogi, które zajmują 57 ha. Grunty pod wodami, a mianowicie grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi zajmują 13 ha. Udział procentowy występujących gruntów na terenie miasta Rymanowa przedstawia poniższy wykres.

Wykres 22. Udział procentowy gruntów występujących w mieście Rymanowie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie

Tabela 39 Przeznaczenie terenów na obszarach wiejskich gminy

Obszary wiejskie gminy	ha	%
Użytki rolne:	8146	52,8
Grunty orne	4657	30,2
Sady	38	0,2
Łąki	1072	7,0
Pastwiska	2070	13,4
Grunty rolne zabudowane	297	1,9
Grunty pod stawami	0	0,0
Grunty pod rowami	12	0,1
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione:	6566	42,6
Lasy	6152	39,9
Grunty zadrzewione i zakrzewione	414	2,7

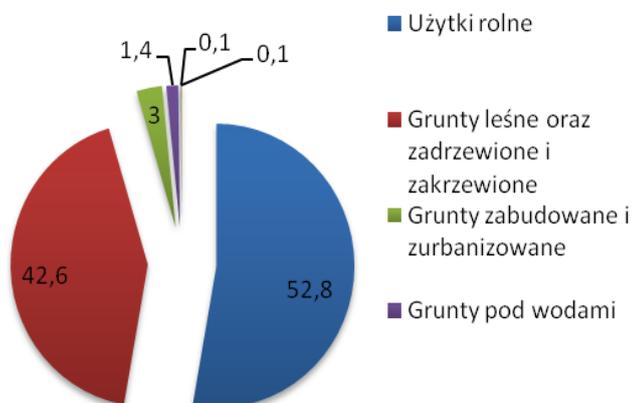

Grunty zabudowane i zurbanizowane:	462	3,0
Tereny mieszkaniowe	17	0,1
Tereny przemysłowe	5	0,03
Inne tereny zabudowane	23	0,1
Zurbanizowane tereny niezabudowane	2	0,01
Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	27	0,2
Drogi	374	2,4
Tereny kolejowe	14	0,1
Użytki kopalne	0	0,0
Grunty pod wodami:	211	1,4
Powierzchniowymi płynącymi	211	1,4
Powierzchniowymi stojącymi	0	0,0
Nieużytki	22	0,1
Tereny różne	9	0,1
Razem	15416	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie

Najwięcej gruntów na terenach wiejskich w gminie stanowią użytki rolne i zajmują 8 146 ha, z czego 4 567 ha to grunty orne. Nieco mniejszą powierzchnię w grupie użytków rolnych tworzą łąki – 1 072 ha i pastwiska- 2 070 ha. Pozostała powierzchnia zajęta jest pod sady, grunty rolne zabudowane oraz grunty pod rowami. Całość użytków rolnych stanowi ok. 53% ogólnej powierzchni obszarów wiejskich. Grunty leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione również zajmują dość dużą powierzchnię tj. 6 566 ha, z czego 6 152 ha to lasy. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują stosunkowo niewielką powierzchnię- 462 ha. Pozostałe grunty występujące na danym terenie to grunty pod wodami i wynoszą- 211 ha oraz nieużytki- 22 ha, tereny różne- 9 ha. Poniżej przedstawiony jest wykres, który wskazuje procentowy udział gruntów występujących na obszarach wiejskich w gminie.

Wykres 21. Udział procentowy gruntów występujących na obszarach wiejskich gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie

4. Uwarunkowania planistyczne

4.1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zostało uchwalone Uchwałą Nr XXXII/303/2002 Rady Miejskiej w Rymanowie dnia 9 sierpnia 2002 roku na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późn. zm.). Studium określało funkcjonalno- przestrzenny rozwój gminy i wskazywało kierunki zagospodarowania, które były podstawą do sporządzania planów miejscowych jak i też wydawania decyzji administracyjnych na obszarach nie objętych planami.

W związku z postępującym rozwojem społeczno-gospodarczym gminy, Rada Miejska w Rymanowie podjęła dnia 25 października 2006 roku uchwałę w sprawie oceny aktualności studium i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rymanów. Rada Miejska w Rymanowie uchwaliła także Zmianę nr 1 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów (Uchwała nr VI/39/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 11 lutego 2011 r.), Zmianę nr 2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów (Uchwała nr VII/78/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 29 marca 2011 roku), Zmianę nr 3 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów (Uchwała nr XVI/167/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 28 października 2011 roku), Zmianę Nr 4 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów (Uchwała nr XIX/215/12 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 17 lutego 2012 roku), oraz Zmianę Nr 5 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów (Uchwała nr XXXIV/356/13 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 stycznia 2013 roku)

4.2 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Tabela 40 Wykaz istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Rymanów

Lp	Nazwa planu	Uchwała Rady Miejskiej w Rymanowie	Publikacja w dzienniku urzędowym Wojewody
1	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu budownictwa mieszkaniowego Bzianka 1 – gmina Rymanów	Uchwała nr XXI/157/96 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 30 września 1996r.	Dz.Urz.Woj. Podkarpackiego Nr 49 poz 217 z dnia 4 listopada 1996r.
2	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Wróblak Królewski I, w gminie Rymanów	Uchwała nr XXI/158/96 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 30 września 1996r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 49 poz 218 z dnia 4 listopada 1996r.

3	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Klimkówka I w gminie Rymanów	Uchwała nr XXIV/181/97 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 18 lutego 1997r.	Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 5 poz. 31 z dnia 27.03.1997r.
4	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Rymanów Zdrój – Deszno I, w gminie Rymanów	Uchwała nr XXIV/182/97 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 18 lutego 1997r.	Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 5 poz. 32 z dnia 27.03.1997r.
5	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Królik Polski I, w gminie Rymanów	Uchwała nr XXIV/183/97 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 18 lutego 1997r.	Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 5 poz. 33 z dnia 27.03.1997r.
6	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu budownictwa mieszkaniowego i usługowego „Milcza – 1” – gmina Rymanów	Uchwała nr XXVIII/224/97 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 25 listopada 1997r.	Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 1 poz. 2 z dnia 20.01.1998r.
7	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu budownictwa mieszkaniowego i usługowego „Milcza – 2” – gmina Rymanów	Uchwała nr XXVIII/225/97 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 25 listopada 1997r.	Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 1 poz. 3 z dnia 20.01.1998r.
8	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu budownictwa mieszkaniowego i usługowego „Milcza – 3” – gmina Rymanów	Uchwała nr XXVIII/226/97 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 25 listopada 1997r.	Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 1 poz. 4 z dnia 20.01.1998r.
9	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Posada Górna I w gminie Rymanów	Uchwała nr XXX/241/98 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 10 lutego 1998 r.	Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 8 poz. 111 z dnia 10.04.1998r.
10	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Bałucianka 1 – w gminie Rymanów w miejscowości: Bałucianka	Uchwała nr VIII/86/99 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 sierpnia 1999 r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 38 poz. 1345 z dnia 27 grudnia 1999r

11	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Królik Polski 1; Królik Polski 2; Królik Polski 3 – w gminie Rymanów w miejscowości: Królik Polski	Uchwała nr VIII/87/99 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 sierpnia 1999r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 38 poz. 1346 z dnia 27 grudnia 1999r.
12	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Deszno 1; Deszno 2; Deszno 3; Deszno 4; Deszno 5 – w gminie Rymanów w miejscowości: Deszno	Uchwała nr VIII/88/99 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 sierpnia 1999r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 38 poz. 1347 z dnia 27.12.1999r.
13	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Klimkówka 1; Klimkówka 2; Klimkówka 3 – w gminie Rymanów w miejscowości: Klimkówka	Uchwała nr VIII/89/99 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 sierpnia 1999r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 38 poz. 1348 z dnia 27 grudnia 1999r.
14	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Posada Górna 1; Posada Górna 2 – w gminie Rymanów w miejscowości: Posada Górna	Uchwała nr VIII/90/99 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 sierpnia 1999r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 38 poz 1349 z dnia 27 grudnia 1999r.
15	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego: Łazy 1; Łazy 2; Łazy 3; Łazy 4; Łazy 5 – w gminie Rymanów w miejscowości: Łazy	Uchwała nr VIII/91/99 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 sierpnia 1999r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 38 poz. 1350 z dnia 27 grudnia 1999r.
16	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Posada Górna II – Gmina Rymanów	Uchwała nr VIII/96/99 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 sierpnia 1999 r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 38 poz. 1355 z dnia 27.12.1999r.
17	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Bałucianka I - Gmina Rymanów	Uchwała nr XVIII/97/99 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 sierpnia 1999r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 38 poz. 1356 z dnia 27.12.1999r.
18	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Królik Polski II – Gmina Rymanów	Uchwała nr XI/133/2000 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 28 stycznia 2000r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 23 poz. 177 z dnia 31 marca 2000r.
19	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Polder Flora” obejmujący problematykę ochrony przeciwpowodziowej	Uchwała nr XVI/168/2000 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 31 sierpnia 2000r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 78 poz 876 z dnia 30 listopada 2000r.

20	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Sieniawa I”	Uchwała nr XIX/194/2000 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 28 grudnia 2000r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 7 poz. 77 z dnia 30.01.2001r.
21	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Klimkówka II”	Uchwała nr XXVI/253/2001 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 26 października 2001r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 93 poz. 1622 z dnia 24.11.2001r.
22	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Klimkówka III”	Uchwała nr XXVI/254/2001 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 26 października 2001r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 93 poz. 1623 z dnia 24.11.2001r.
23	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego " Rudawka Rymanowska I" Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Rudawka Rymanowska II”	Uchwała nr XXXII/304/02 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 9 sierpnia 2002r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 7 poz. 75 z dnia 30.01.2001r.
			Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 93 poz. 1622 z dnia 24.11.2001r.
24	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Królik Polski III obejmujący problematykę budownictwa mieszkaniowego z dopuszczeniem usług	Uchwała nr V/55/03 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 11 kwietnia 2003 r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 78 poz. 1623 z dnia 30.07.2003r.
25	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Puławy I”	Uchwała nr VI/56/03Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 13 czerwca 2003r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 85 poz. 1589 z dnia 12.08.2003r.
26	Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenu budowy turbin wiatrowych oraz otaczających je terenów rolnych w miejscowościach: Klimkówka, Rymanów, Ladzin /część zachodnia/ i Wróblík	Uchwała nr XIV / 149 / 2004 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 14 maja 2004r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 100 poz. 1095 z dnia 6.08.2004r.

	Królewski w gminie Rymanów, Województwo Podkarpackie		
27	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu budowy turbin wiatrowych oraz otaczających je terenów rolnych w miejscowościach: Ładzin /część wschodnia/ i Wróblak Szlachecki w gminie Rymanów, Województwo Podkarpackie	Uchwała nr XIV/150/2004 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 14 maja 2004r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 100 poz. 1096 z dnia 6.08. 2004r.
28	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Sieniawa II”	Uchwała nr XXIV/242/05 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 29 kwietnia 2005r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 94 poz. 1589 z dnia 20.07. 2005r.
29	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Rymanów Zdrój”	Uchwała nr XXXIX/380/06 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 11 września 2006r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 129 poz. 1767 z dnia 20.10.2006r.
30	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Rymanów”	Uchwała nr XL/387/06 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 25 października 2006r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 143 poz. 2147 z dnia 4.12.2006r.
31	Miejscowy plan nr 3 zagospodarowania przestrzennego terenu budowy turbin wiatrowych oraz otaczających je terenów rolnych w miejscowościach: Łazy, Ładzin /część wschodnia/ i Wróblak Szlachecki w gminie Rymanów, woj. Podkarpackie.	Uchwała nr XL/390/06 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 25 października 2006r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 144 poz.2158 z dnia 5.12.2006r.
32	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego " Rymanów"	Uchwała nr XVIII/162/08 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 17 czerwca 2008r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 59 poz. 1528 z dnia 28 lipiec 2008r

33	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rymanów” (zmiana przeznaczenia terenu oznaczonego w planie symbolem R – tereny rolnicze na teren infrastruktury technicznej – lokalizacja siłowni wiatrowej i wyznaczenie drogi dojazdowej do tego terenu)	Uchwała nr XVIII/163/08 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 17 czerwca 2008r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 57 poz. 1484 z dnia 18 lipca 2008r.
34	Zmiana nr 1 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu budowy turbin wiatrowych oraz otaczających je terenów rolnych w miejscowościach: Klimkówka, Rymanów, Ladzin /część zachodnia/ i Wróblak Królewski w gminie Rymanów, woj. podkarpackie	Uchwała nr XXII/198/08 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 7 listopada 2008r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 102 poz. 2800 z dnia 30 grudnia 2008r.
35	Zmiana nr 1 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu budowy turbin wiatrowych oraz otaczających je terenów rolnych w miejscowościach: Ladzin /część wschodnia/ i Wróblak Szlachecki w gminie Rymanów, woj. podkarpackie	Uchwała nr XXII/199/08 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 7 listopada 2008r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 102 poz. 2801 z dnia 30 grudnia 2008r.
36	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego " Rymanów Zdrój"	Uchwała nr XV/127/08 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 19 marca 2008r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 23 poz. 569 z dnia 25 marca 2008r.
37	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego " Rymanów"	Uchwała nr XV/126/08 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 19 marca 2008r	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 23 poz. 568 z dnia 25 marca 2008r.
38	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rymanów Zdrój” (zmiana przeznaczenia terenu dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej o symbolu 18.MN na teren zabudowy usługowej (usługi hotelarskie) o symbolu 6.Uh)	Uchwała nr XXIV/220/08 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 30 grudnia 2008r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 13 poz. 295 z dnia 9 marca 2009r.
39	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rymanów”	Uchwała nr VI/40/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 35 poz. 776 z dnia 24 marca

		11 lutego 2011r.	2011r.
40	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego " Rymanów Zdrój"	Uchwała nr VI/41/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 11 lutego 2011 r	Dz. Urz. Woj.. Podkarpackiego Nr 35 poz 777 z dnia 24 marca 2011 r
41	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego " Rymanów Zdrój"	Uchwała nr VI/42/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 11 lutego 2011r.	Dz. Urz. Woj.Podkarpackiego Nr 29 poz 682 z dnia 16 marca 2011r.
42	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego " Rymanów Zdrój"	Uchwała nr VII/79/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 29 marca 2011r.	Dz. Urz. Woj.Podkarpackiego Nr 66 poz 1223 z dnia 12 maja 2011r.
43	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego " Rymanów Zdrój"	Uchwała nr VII/80/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 29 marca 2011 r.	Dz. Urz. Woj.Podkarpackiego Nr 66 poz 1224 z dnia 12 maja 2011 r.
44	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego " Rymanów"	Uchwała nr VII/81/11 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 29 marca 2011r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 66 poz 1225 z dnia 12 maja 2011r.
45	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rymanów”	Uchwała Nr XIX/216/12 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 17 lutego 2012r.	Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z dnia 12 marca 2012r. pozycja 586

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Rymanów

Zabudowa usług rekreacji i turystyki	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0
Zabudowa produkcyjna i usługowa	0	2	1	3	3	1	0	0	0	0	0	0
Budynki gospodarcze i garaże wolnostojące	2	6	5	18	9	4	5	0	3	8	8	10
Infrastruktura techniczna	10	0	0	0	1	0	0	0	1	1	5	11
Drogi	2	0	0	0	1	1	0	3	2	6	0	0
Elektrownie wiatrowe	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Cmentarz	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Razem	38	59	42	58	47	66	62	80	66	56	79	68
RAZEM	721											

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Rymanów

Jak wynika z powyższej tabeli najwięcej decyzji wydano w roku 2009 tj.80, w których w zdecydowanej większości ustalono zabudowę jednorodziną. Z kolei najmniej decyzji wydano w 2002 roku – 38.

XV. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY

Przez ład przestrzenny zgodnie z definicją zawartą w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy rozumieć takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno – gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno – estetyczne. Na tle powyższej definicji analiza stanu ładu przestrzennego na terenie gminy Rymanów uwzględnia następujące czynniki:

- Strukturę przestrzenną,
- Strukturę zainwestowania.

Strukturę przestrzenną gminy Rymanów kształtuje położenie w ciągu drogi krajowej nr 28 oraz zajmujące dużą powierzchnię obszary prawnie chronione. Takie położenie tworzy w pewnym stopniu barierę rozwoju przestrzennego i uniemożliwia wykorzystanie walorów przyrodniczo- środowiskowych, co w konsekwencji hamuje rozwój funkcji turystyczno –rekreacyjnej.

W przypadku struktury zainwestowania w gminie Rymanów, najbardziej zainwestowanym obszarem jest wielofunkcyjny ośrodek Rymanów. Znajdują się tu podstawowe usługi publiczne oraz inne świadczone usługi niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania mieszkańców gminy. Pozostałe tereny zainwestowane stanowią przede wszystkim tereny wsi sołeckich, w których oprócz rozmieszczonej zabudowy mieszkaniowej dostępne są również usługi publiczne. Zainwestowane tereny głównie zlokalizowane są wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych. W większości miejscowości zabudowa rozwija się w sposób regulowany i harmonijny. Wiele inwestycji przyjmuje niestety charakter zabudowy rozproszonej, bez wyposażenia w niezbędną infrastrukturę techniczną, co z pewnością nie sprzyja prawidłowemu rozwojowi przestrzeni.

Struktura przestrzenna wraz ze strukturą zainwestowania gminy Rymanów jest dość czytelna, jednakże jej stan uległby znacznej poprawie, gdyby pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego byłoby 100%. Ścisłe określone regulacje prawne zapewniłyby pełne zachowanie ładu przestrzennego. Zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Rymanów pozwalają na kształtowanie ładu przestrzennego w sposób uregulowany i gwarantujący jego odpowiednią, jakość. Wobec tego istotną uwagą jest to, że zbyt mała ilość miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach, na których wzmaga się proces budowlany, powoduje tworzenie się chaosu budowlanego i zachwianie zasad ładu przestrzennego.

Zabudowa gminy Rymanów charakteryzuje się dużym nagromadzeniem tradycyjnych form zabudowy. Na tym tle ewidentnie wyróżnia się teren Rymanowa Zdroju, w którym charakterystycznym typem zabudowy są zabytkowe, drewniane wille, pełniące obecnie funkcje obiektów turystycznych dla obsługi ruchu w obrębie uzdrowiska. Kształtowanie nowej zabudowy powinno uwzględniać również regionalny charakter zabudowy stosowany w danej miejscowości.

XVI. UWARUNKOWANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Uwarunkowania dotyczące zagospodarowania terenu wynikające z realizacji ponadlokalnych celów publicznych na poziomie województwa i kraju określa między innymi Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego. W związku z powyższym na terenie gminy Rymanów przewiduje się:

- budowę obwodnicy miasta Rymanowa na drodze krajowej nr 28,
- modernizację drogi krajowej nr 28,
- modernizację dróg wojewódzkich nr 887 Brzozów – Rymanów – Daliowa i nr 889 Sieniawa – Bukowsko – Szczawne;
- utworzenie rezerwatów przyrody: „Dolina Wisłoka” i „Góra Przymiarki”;
- wzmocnienie ochrony korytarzy ekologicznych, w tym wzdłuż dolin rzecznych o znaczeniu międzynarodowym;
- racjonalne wykorzystanie zasobów kopalin – utworzenie uzdrowiska w Rudawce Rymanowskiej
- budowę dużych wielofunkcyjnych zbiorników retencyjnych „Rudawka Rymanowska „na rzece Wisłok” (27,00 mln m³, 217 ha),
- utworzenie strefy ochrony sanitarnej dla ujęcia wody powierzchniowej z rzeki Wisłok w Sieniawie dla gmin: Krosno, Rymanów, Besko, Iwonicz Zdrój, Zarszyn, Wojaszówka, Korczyzna, Miejsce Piastowe,
- budowę nowych wałów przeciwpowodziowych na rzece Tabor (Wróblak Szlachecki),
- modernizację istniejących wałów przeciwpowodziowych;
- budowa linii 110 kV relacji Dukła – Jaśliska;
- przebudowa jednotorowej linii 110 kV relacji Krosno Iskrzynia – Iwonicz na linię dwutorową;
- modernizacja linii 110 kV relacji Krosno Iskrzynia – Besko;
- nadbudowę wałów rzeki Wisłok;
- modernizację i elektryfikację linii kolejowej nr 108 relacji Stróże – Krościenko.

Ponadto Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego wskazuje na:

- Objęcie ochroną prawną układu urbanistycznego miasta Rymanowa;
- Uwzględnienie w zagospodarowaniu gminy szlaku kulturowego „Łukasiewicza” i „Architektury Drewnianej”;
- Ochronę i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego terenów przygranicznych w zakresie unikatowej architektury drewnianej;
- Realizację programu zrównoważonego rozwoju na obszarze funkcjonalnym „Zielone Karpaty”;
- Ochronę przed niewłaściwym zagospodarowaniem przestrzennym i udokumentowanie obszaru GZWP 432 „Dolina rzeki Wisłok” wraz ze strefami ochronnymi ONO i OWO;
- Przeklasyfikowanie obszarów porolnych z gruntów rolnych na leśne;
- Ochronę krajobrazu i bioróżnorodności oraz kształtowanie struktury krajobrazu wiejskiego poprzez realizację programów rolno środowiskowych SAPARD i zalesianie terenów przewidzianych do renaturyzacji i rekultywacji;
- Minimalizowanie zasięgu procesów denudacyjnych i ich negatywnych skutków na terenach osuwiskowych;
- Tworzenie leśnych kompleksów promocyjnych;
- Regulację rzek i potoków;

Spis obrazów zamieszczonych w tekście:

Obraz 1 - Położenie gminy Rymanów na tle województwa podkarpackiego i powiatu krośnieńskiego	8
Obraz 2 - Strefy ochrony uzdrowskiej w gminie Rymanów	24
Obraz 3 - Szlaki rowerowe	123

Spis tabel

Tabela 1 Pomniki przyrody znajdujące się na obszarze gminy Rymanów.....	23
Tabela 2 Struktura użytkowania użytków rolnych na terenie gminy Rymanów.....	28
Tabela 3 Struktura gospodarstw indywidualnych w gminie Rymanów	29
Tabela 4 Wykaz obiektów architektury i budownictwa wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego.	33
Tabela 5. Zabytki architektury i budownictwa wpisane do gminnej ewidencji zabytków.	35
Tabela 6 Zabytkowe cmentarze wpisane do gminnej ewidencji zabytków	53
Tabela 7 Zabytkowe parki wpisane do gminnej ewidencji zabytków	54
Tabela 8 Stanowiska archeologiczne w gminie Rymanów.....	55
Tabela 9 Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego	67
Tabela 10 Sytuacja demograficzna gminy Rymanów, powiatu krośnieńskiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2000 i 2010.....	70
Tabela 11 Ruch naturalny gminy Rymanów w latach 2000 – 2010.....	72
Tabela 12 Migracje w gminie Rymanów w latach 2000 – 2010.....	74
Tabela 13 Zestawienie ruchu naturalnego oraz ruchu migracyjnego w gminie Rymanów w latach 2000 – 2010	75
Tabela 14 Ludność według ekonomicznych grup wieku w gminie Rymanów w latach 2000 - 2010.....	77
Tabela 15 Prognozowana liczba ludności na obszarze powiatu krośnieńskiego ogółem, w miastach i na obszarach wiejskich	80
Tabela 16 Sytuacja demograficzna w gminie Rymanów w latach 2000 - 2008	81
Tabela 17 Wykształcenie mieszkańców gminy Rymanów w roku 2002	82
Tabela 18 Jednostki zarejestrowane w rejestrze REGON w województwie podkarpackim, powiecie krośnieńskim oraz gminie Rymanów w roku 2000 i 2013.....	83
Tabela 19 Przedsiębiorstwa zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD 2007 na terenie gminy Rymanów w roku 2013.....	85

Tabela 20 Liczba osób pracujących w głównym miejscu pracy w gminie Rymanów z podziałem na płeć w latach 2000 – 2010	88
Tabela 21 Sytuacja mieszkaniowa na obszarze województwa podkarpackiego, powiatu krośnieńskiego oraz gminy Rymanów w roku 2002 i 2012.....	90
Tabela 22 Zasoby mieszkaniowe gminy Rymanów według form własności	90
Tabela 23 Silne i słabe strony gminy Rymanów	99
Tabela 24 Szanse i zagrożenia dla gminy Rymanów.....	101
Tabela 25 Stan prawny gruntów w mieście Rymanowie	104
Tabela 26 Stan prawny gruntów na obszarach wiejskich gminy Rymanów.....	105
Tabela 27 Działki stanowiące tereny zamknięte	106
Tabela 28 Złoża kopalin w granicach gminy Rymanów.....	108
Tabela 29 Tereny górnicze w granicach gminy Rymanów	109
Tabela 30 Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Rymanów.....	111
Tabela 31 Wykaz dróg gminnych w gminie Rymanów	112
Tabela 32 Dane liczbowe charakteryzujące system wodociągowy w mieście Rymanów	125
Tabela 33 Dane liczbowe charakteryzujące system wodociągowy na obszarach wiejskich gminy.	126
Tabela 34 Dane liczbowe charakteryzujące system kanalizacyjny w mieście Rymanów	129
Tabela 35 Dane liczbowe charakteryzujące system kanalizacyjny na obszarach wiejskich	130
Tabela 36 – Zestawienie ilości wywiezionych odpadów.....	132
Tabela 37 – Ilość wywiezionych odpadów segregowanych	132
Tabela 38 Przeznaczenie terenów miasta Rymanów	137
Tabela 39 Przeznaczenie terenów na obszarach wiejskich gminy.....	138
Tabela 40 Wykaz istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Rymanów	140
Tabela 41 - Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydane na terenie gminy Rymanów w latach 2002-2013.....	148

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba mieszkańców na terenie gminy Rymanów w latach 2000 - 2010	70
Wykres 2. Liczba mieszkańców oraz gęstość zaludnienia w mieście i na obszarach wiejskich gminy Rymanów.....	71
Wykres 3. Liczba mężczyzn i kobiet oraz współczynnik feminizacji w latach 2000 – 2010....	71
Wykres 4. Urodzenia, zgony oraz przyrost naturalny przeliczony na 1000 mieszkańców gminy Rymanów w latach 2000 – 2010	73

Wykres 5. Liczba małżeństw zawieranych w gminie Rymanów w latach 2000 – 2010.....	74
Wykres 6. Przyrost naturalny, saldo migracji oraz przyrost rzeczywisty liczby mieszkańców w gminie Rymanów w latach 2000 – 2010.....	76
Wykres 7. Struktura płci i wieku w gminie Rymanów w roku 2010	77
Wykres 8. Ludność według ekonomicznych grup wieku w gminie Rymanów w latach 2000 – 2010 (w%).....	78
Wykres 9. Wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Rymanów w latach 2000 - 2010	78
Wykres 10 – Prognoza demograficzna województwa podkarpackiego 2008 - 2035	79
Wykres 11 – Liczba ludności w województwie podkarpackim (z uwzględnieniem prognozy do roku 2035).....	80
Wykres 12. Wykształcenie mieszkańców gminy Rymanów	83
Wykres 13. Liczba bezrobotnych z podziałem na płeć oraz stopa bezrobocia w gminie Rymanów w latach 2003 – 2010.....	87
Wykres 14. Stopa bezrobocia w województwie podkarpackim, powiecie krośnieńskim oraz gminie Rymanów w latach 2004 – 2009	87
Wykres 15. Ludność pracująca w głównym miejscu pracy w gminie Suchy Las z podziałem na płeć w latach 2000 – 2010 (%)	89
Wykres 16. Pracujący według sektora ekonomicznego w gminie Rymanów w roku 2003.....	89
Wykres 17. Długość sieci wodociągowej na terenie miasta Rymanów w latach 2005 - 2013	126
Wykres 18. Długość sieci wodociągowej na obszarach wiejskich gminy Rymanów w latach 2005 – 2013.	127
Wykres 19. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Rymanów w latach 2005 – 2013.	130
Wykres 20. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie obszarów wiejskich w latach 2005-2013.	131
Wykres 21 – Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	131
Wykres 22. Udział procentowy gruntów występujących w mieście Rymanowie	138

Zakres źródłowy:

1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów Uchwała Nr XXXII/303/2002 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 9 sierpnia 2002 r.
2. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów – Kształtowanie i Ochrona Środowiska Naturalnego -Krosno 1999 r.
3. Plan Rozwoju Lokalnego dla gminy Rymanów 2004 – 2013
4. Strategia Rozwoju gminy Rymanów
5. Lokalna Strategia Rozwoju Dorzecza Wisłoka 2008
6. Plan rozwoju lokalnego powiatu krośnieńskiego
7. Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Rymanów
8. Strategia Rozwoju powiatu krośnieńskiego
9. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego
10. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007 -2013
11. Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2010 – 2013
12. Program Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki odpadami dla gminy Rymanów na lata 2004 – 2015
13. Wieloletnia prognoza finansowa